



**MORA  
KOMMUN**

# **HÅLLBARHETSBAROMETERN**

## **Rapport 2022**

# Innehållsförteckning

<b>1 Inledning</b> .....	<b>5</b>
1.1 Läsanvisning.....	6
<b>2 Hållbarhetsbarometern 2021 - en sammanfattning</b> .....	<b>7</b>
2.1 Sammanfattande översikt med hjälp av färger .....	7
2.2 Sammanfattande översikt - kommunens strategiska mål.....	11
2.2.1 Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora .....	11
2.2.2 Utdrag ur kommunens årsredovisning - God ekonomisk hushållning måluppfyllelse .....	11
<b>3 Tillväxt och utveckling</b> .....	<b>19</b>
3.1 Digitalisera för hållbar utveckling.....	19
3.1.1 Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/sek, andel %.....	19
3.1.2 Tillgång till kommunala e-tjänster, antal interna och externa .....	21
3.1.3 Användning av kommunala e-tjänster, antal interna och externa .....	22
3.2 Främja hållbart företagande.....	23
3.2.1 Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Totalt, NKI.....	23
3.2.2 Nystartade företag kommun, antal/1000 invånare 16-64 år.....	24
3.2.3 Nettoinpendling till kommun, andel %.....	25
3.2.4 Bruttoregionalprodukt (BRP) (kr/inv) .....	26
3.3 Stödja vägen till arbete .....	27
3.3.1 Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel %.....	27
3.3.2 Elever på SFI klarar minst två kurser, andel % .....	28
3.3.3 Förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andel% .....	29
3.3.4 Lämnat etableringsuppdraget och börjar arbeta/studera, andel % .....	30
3.3.5 Förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vistelsetid 4-6 år, andel (%).....	31
3.3.6 Långtidsarbetslöshet 25-64 år, årsmedelvärde, andel (%) av arbetslösa .....	32
3.3.7 Invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar, andel %.....	33
3.3.8 Långvarigt ekonomiskt bistånd, andel %.....	34
<b>4 Livslångt lärande</b> .....	<b>36</b>
4.1 Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar .....	36
4.1.1 Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl biologisk behandling, andel %.....	36
4.1.2 Genomsnittlig körsträcka med bil, mil/inv.....	37
4.1.3 Andel som cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter under den varmare delen av året, april - september, (%) 18-84 år.....	38

4.1.4	Andel som cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter under den kallare delen av året, oktober - mars, (%) 18-84 år.....	39
4.2	Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren .....	40
4.2.1	Elever i åk 5: Jag är nöjd med min skola som helhet, positiva svar, andel %.....	40
4.2.2	Jag känner mig trygg i skolan, elever årskurs 9, positiva svar, andel %.....	41
4.2.3	Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel %.....	42
4.2.4	Gymnasieelever med examen inom 4 år, andel %.....	44
4.2.5	Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter avslutad gymnasieutbildning, andel %.....	45
<b>5</b>	<b>Livskvalitet för alla.....</b>	<b>46</b>
5.1	Ge alla barn en bra start i livet.....	46
5.1.1	Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%).....	46
5.1.2	Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel % .....	47
5.2	Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla.....	48
5.2.1	Valdeltagande i senaste kommunvalet, %.....	48
5.2.2	Valdistrikt med lägst valdeltagande, andel % .....	49
5.2.3	Andel unga som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen. ....	50
5.2.4	Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel %.....	52
5.2.5	Ohälsotal, dagar .....	53
5.2.6	Nöjd med borgarindex bemötande och tillgänglighet.....	54
5.2.7	Återstående medellivslängd vid födseln, kvinnor, kommun, år.....	55
5.2.8	Återstående medellivslängd vid födseln, män, kommun, år.....	56
5.2.9	Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel %.....	57
5.2.10	Nöjd Region-Index - Trygghet .....	58
5.2.11	Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 inv. ....	59
5.2.12	Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%).....	60
5.2.13	Fallskador bland personer 65+, 3-års, antal/100 000 inv.....	61
5.2.14	Demografisk försörjningskvot.....	62
5.2.15	Ginikoefficient, index .....	63
5.2.16	Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns, andel %.....	64
5.2.17	Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar %.....	65
5.2.18	Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%) 66	
<b>6</b>	<b>Vår hållbara kommun.....</b>	<b>67</b>
6.1	Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle .....	67
6.1.1	Slutanvändning av energi, totalt inom den geografiska kommunen, MWh/inv.....	67

6.1.2	Utsläpp av växthusgaser, ton/år och inv.....	68
6.1.3	Fjärrvärmeproduktion förnybar, andel %.....	69
6.1.4	Elavbrott, minuter/kund.....	70
6.1.5	Andel fossiloberoende fordon, andel % geografiska området.....	71
6.1.6	Energianvändning i kommunala byggnader, kWh/kvm .....	72
6.1.7	Koldioxidutsläpp kommunala byggnader, ton .....	73
6.1.8	Andel fossiloberoende kommunala fordon, andel % .....	74
6.1.9	Koldioxidutsläpp kommunala resor, ton.....	75
6.1.10	Solcellsanläggningar totalt, installerad effekt (MW).....	76
6.1.11	Solcellsanläggningar totalt, antal.....	77
6.2	Naturens resurser och ekosystem är hållbart använda.....	78
6.2.1	Skyddad natur, andel %.....	78
6.2.2	Grundvattenförekomster god status, andel %.....	79
6.2.3	Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%).....	80
6.2.4	Insamlat hushållsavfall, kg/person .....	81
6.2.5	Åkermark (areal i hektar) .....	82
6.2.6	Ekologiskt odlad åkermark, andel %.....	83
6.2.7	Betesmark (areal i hektar) .....	84
6.2.8	Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel % .....	85
6.3	Kommunkoncernens ekonomi.....	86
6.3.1	Resultat före extraordinära poster kommunkoncern, kr/inv.....	86
6.3.2	Soliditet kommunkoncern, % .....	87
6.3.3	Skattesats till kommun, %.....	87
6.3.4	Nettoinvesteringar exkl. finansiella investeringar kommun, kr/inv .....	88

Bilaga 1 Agenda 2030, Mora

Bilaga 2 Resiliens som verktyg i hållbarhetsarbetet, utdrag ur projektrapport

# 1 Inledning

Välkommen till Hållbarhetsbarometern. Den är kommunens verktyg för att följa upp att vi stärker en hållbar utveckling i Mora och arbetet med en successiv måluppfyllelse i enlighet med strategi Hållbara Mora och kommunens strategiska plan.

Mora kommun arbetar för att uppnå en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar kommun och på så sätt bidra till de 17 globala målen i FN:s Agenda 2030.

Globala målen brukar kallas mänsklighetens färdplan mot en hållbar utveckling. De omfattar alla tre dimensioner av hållbar utveckling och om de nås till 2030 kommer de att bidra till stabilitet och välmående för varenda människa men även en välmående natur och planet.



*Bild 1: Det understa lagret, basen, är miljömässig hållbarhet. Vår planet sätter ramarna och den ekologiska hållbarheten är avgörande för allt liv. Högre upp bland tårtagren kommer de sociala målen och längst upp de ekonomiska målen. Mål 17, som handlar om samarbete och partnerskap, löper genom tårten och är en viktig del i vårt bidrag till en hållbar framtid. Källa: Stockholm Resilience Center*

De 17 globala målen är odelbara och hänger samman på olika sätt, vilket innebär att inget av målen kan nås på bekostnad av ett annat. Genom att hitta rätt balans kan synergier frigöras som för flera mål närmare varandra, framsteg på det ena målet kan påverka framsteg på andra mål.

Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande i samhället. Principen om att ingen ska lämnas utanför är central i Agenda 2030 vilket är en viktig utgångspunkt i Mora, där vi ska arbeta för likvärdiga livsvillkor och förutsättningar för hälsa för alla.

Den globala coronapandemin har på kort tid förändrat världen och fler inser hur viktigt det är att samhället blir hållbart och att vi arbetar tillsammans. De globala målen i Agenda 2030 är ett viktigt verktyg i återstarten och arbetet för en hållbar återhämtning.

I **bilaga 1** finns Moras nyckeltal grupperade under agendans 17 mål. **Bilaga 2** behandlar begreppet resiliens som verktyg i hållbarhetsarbetet.

## 1.1 Läsanvisning

Hållbarhetsbarometern ger med hjälp av nyckeltal en aktuell beskrivning av hållbar utveckling i Mora kommun. Ambitionen med barometern är att vara ett stöd i verksamhetsutveckling genom att identifiera områden där kommunen har störst utmaningar och ge vägledning för framtida prioriteringar. Dokumentet är omfattande, så se i innehållsförteckningen och läs de delar som intresserar dig.

Nyckeltalen i denna hållbarhetsrapport är i huvudsak hämtade ur den databas - Kommun-och landstingsdatabasen, Kolada - som Rådet för Kommunala Analyser, RKA, tillhandahåller, samt deras nyckeltalssamling för uppföljning av Agenda 2030.

Uppföljningen bygger på befintliga data. Tillgången till data släpar ofta efter något år vilket innebär att de siffror som presenteras inte alltid är dagsfärska. Det är dock sällan de exakta nivåerna av något som är intressant utan mer övergripande trender och tendenser.

Jämförelser och utblick görs för länet, Dalarna, och riket, Sverige. Uppgifter för länet och Sverige bygger på ett ovägt medelvärde som beskriver genomsnittet för Sveriges kommuner.

Där det är relevant har indikatorn brutits ned, kommenteras och analyseras utifrån kön, ålder etc.

De flesta mått har färgsatts - grön, gul, röd. Mått som hämtats i Kolada har fått sin färg utifrån Moras placering i förhållande till andra kommuner. Grön färg = de 25% bästa. Röd färg= 25% sämsta. Gul färg= 50% mittersta. Ett grönt resultat behöver inte innebära att det går att slå sig till ro. Resultaten kanske är bättre än andra men det är fortfarande möjligt att det behövs en resultatförbättring. Övriga mått har fått sin färg genom intern bedömning.

I årets barometer finns även en bedömning av

- måttets utvecklingstrend sedan år 2015, samt
- ett utdrag ur kommunens årsredovisning som ger en översikt av de strategiska målen.

I dokumentet används formuleringen ”Önskade lägen”. Dessa finns i strategi Hållbara Mora och är antagna av kommunfullmäktige juni 2018.

## **2 Hållbarhetsbarometern 2021 - en sammanfattning**

Kommunens verksamheter spänner över många verksamhetsområden och mycket görs redan för att bidra till invånarnas livskvalitet och en hållbar utveckling.

I rapporten presenteras indikatorer inom kommunens fyra målområden och strategiska mål. Genom att följa indikatorer över tid kan vi få en uppfattning om utvecklingen och de hållbarhetsutmaningar vi gemensamt ska lösa.








### **2.1 Sammanfattande översikt med hjälp av färger**

Årets Hållbarhetsbarometer innehåller 67 nyckeltal, varav de flesta är färgsatta utifrån placering i Kolada och några genom egen bedömning.

GRÖNA 23 – GULA 32 – RÖDA 6 – Ej bedömda 6





Nyckeltalet kompletteras med bedömning av utvecklingen sedan år 2015, om annat år anges detta inom parentes.

- Nyckeltalet visar en positiv utveckling.
- Nyckeltalet visar en negativ utveckling.
- Nyckeltalet visar ingen tydlig trend eller är svårbedömd.

Indikator	Trend
 Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/sek, andel %	Positiv
 Tillgång till kommunala e-tjänster, antal interna och externa	Positiv (2020)
 Användning av kommunala e-tjänster, antal interna och externa	Positiv (2020)
 Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Totalt, NKI	Ingen tydlig trend
 Nystartade företag kommun, antal/1000 invånare 16-64 år	Ingen tydlig trend
 Nettoinpendling till kommun, andel %	Positiv
 Bruttoregionalprodukt (BRP) (kr/inv)	Positiv
 Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel %	Svagt positiv
 Elever på SFI klarar minst två kurser, andel %	Negativ
 Förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andel%	Svårbedömd
 Lämnat etableringsuppdraget och börjar arbeta/studera, andel %	Ingen tydlig trend
 Förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vistelsetid 4-6 år, andel (%)	Ingen tydlig trend
 Långtidsarbetslöshet 25-64 år, årsmedelvärde, andel (%) av arbetslösa	Negativ
 Invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar, andel %	Svårbedömd
 Långvarigt ekonomiskt bistånd, andel %	Ingen tydlig trend, svagt negativ
 Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl biologisk behandling, andel %	Negativ
 Genomsnittlig körsträcka med bil, mil/inv	Positiv
 Andel som cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter under den varmare delen av året, april - september, (%) 18-84 år	Endast ett mätvärde
 Andel som cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter under den kallare delen av året, oktober - mars, (%) 18-84 år	Endast ett mätvärde
 Elever i åk 5: Jag är nöjd med min skola som helhet, positiva svar, andel %	Negativ (2016)
 Jag känner mig trygg i skolan, elever årskurs 9, positiva svar, andel %	Negativ (2018)
 Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel %	Ingen tydlig trend (årsvariationer)
 Gymnasieelever med examen inom 4 år, andel %	Ingen tydlig trend
 Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter avslutad gymnasieutbildning, andel %	Positiv
 Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)	Ingen tydlig trend (små förändringar över tid)
 Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel %	Positiv
 Valdeltagande i senaste kommunvalet, %	Positiv
 Valdistrikt med lägst valdeltagande, andel %	Positiv
 Andel unga som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen.	Negativ
 Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel %	Svårbedömd



Indikator	Trend
◆ Ohälsotal, dagar	Positiv
● Nöjd medborgarindex bemötande och tillgänglighet	Ingen tydlig trend
● Återstående medellivslängd vid födseln, kvinnor, kommun, år	Positiv
● Återstående medellivslängd vid födseln, män, kommun, år	Positiv
◆ Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel %	Svårbedömd
● Nöjd Region-Index - Trygghet	Svagt positiv
◆ Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 inv.	Ingen tydlig trend
● Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%)	Positiv
■ Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv.	Svagt positiv
◆ Demografisk försörjningskvot	Negativ
● Ginikoefficient, index	Ingen tydlig trend
● Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns, andel %	Svagt positiv
◆ Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar %	Ingen tydlig trend
● Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	Svagt positiv
◆ Slutanvändning av energi, totalt inom den geografiska kommunen, MWh/inv	Ingen tydlig trend
◆ Utsläpp av växthusgaser, ton/år och inv.	Positiv
■ Fjärrvärmeproduktion förnybar, andel %	Svårbedömd/ingen tydlig trend
◆ Elavbrott, minuter/kund	Svårbedömd/ingen tydlig trend
■ Andel fossiloberoende fordon, andel % geografiska området	Positiv
● Energianvändning i kommunala byggnader, kWh/kvm	Positiv
● Koldioxidutsläpp kommunala byggnader, ton	Positiv
■ Andel fossiloberoende kommunala fordon, andel %	Negativ
● Koldioxidutsläpp kommunala resor, ton	Positiv
■ Solcellsanläggningar totalt, installerad effekt (MW)	Positiv
■ Solcellsanläggningar totalt, antal	Positiv
● Skyddad natur, andel %	Svagt positiv
● Grundvattenförekomster god status, andel %	Målet uppnått
◆ Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)	Ingen tydlig trend
■ Insamlat hushållsavfall, kg/person	Svårbedömd
◆ Åkermark (areal i hektar)	Ingen tydlig trend
◆ Ekologiskt odlad åkermark, andel %	Negativ
◆ Betesmark (areal i hektar)	Svagt positiv
◆ Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel %.	Negativ

Indikator	Trend
 Resultat före extraordinära poster kommunkoncern, kr/inv	-
 Soliditet kommunkoncern, %	-
 Skattesats till kommun, %	-
 Nettoinvesteringar exkl. finansiella investeringar kommun, kr/inv	-

## 2.2 Sammanfattande översikt - kommunens strategiska mål

### 2.2.1 Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora

Ensam är inte stark och kommunens ambition är att stärka det handlingsinriktade och tvärssektoriella arbetet för hållbara Mora. Att utveckla samverkan är en utmaning och samtidigt en nyckel för att nå kommunens gemensamma mål. Kommunens satsning på Hållbara idéer är en satsning med många syften, bland annat att stärka det tvärssektoriella arbetet och utveckla nya effektiva arbetssätt. Hållbarhetsmedlen syftar också till innovation och är till för medarbetare och verksamheter med idéer för att utveckla Mora i riktning mot stärkt hållbarhet. Under året pågick 23 projekt, åtta nya projekt beviljades och 12 avslutades.

### 2.2.2 Utdrag ur kommunens årsredovisning - God ekonomisk hushållning måluppfyllelse

I detta avsnitt redovisas sammanfattande analys av respektive målområde och kommunens utveckling mot den långsiktiga målbilden. Texterna är hämtade ur Årsredovisning 2021. Målområdets koppling till Agenda 2030 illustreras med agendans målsymboler.

#### 2.2.2.1 Målområde: Tillväxt och utveckling



**Strategiskt mål – Digitalisera för hållbar utveckling**

**Strategiskt mål – Främja hållbart företagande**

**Strategiskt mål – Stödja vägen till arbete**

**Sammanfattande analys av utvecklingen inom målområdet**

Mora kommun fortsatte att utvecklas starkt inom tillväxt och utveckling. Viktigt för utvecklingen är möjligheten för invånarna att kunna utföra kommunrelaterade ärenden digitalt och att näringslivsklimatet är gott.

För att göra utvecklingen på området tydlig redovisas antalet e-tjänster som vänder sig till externa användare (medborgare, företag, föräldrar, elever och brukare). E-tjänsteplattformen gjorde det möjligt att införa flera e-tjänster. Ytterligare e-tjänster planeras att införas inom en snar framtid. Det ökar kraftigt medborgarnas möjligheter att utföra ärenden digitalt.

Befintliga e-tjänster som vänder sig till externa användare:

- återansökan om försörjningsstöd
- inlämnande av medborgarförslag via kommunens webbplats
- rekrytering, ansökan om tjänst
- skicka och ta emot elektroniska fakturor
- lämna förbättringsförslag via kommunens webbplats eller app
- elevers utköp av enheter (Vårdnadshavare eller myndiga elever kan själva logga in och

köpa ut den aktuella enheten.)

- skolskjuts i Dalarna (En e-tjänst ersatte det tidigare förfarandet för grundskoleelever.)
- frånvaroanmälan (grundskolan)
- Dexter (vårdnadshavare kan följa sitt barns skolgång.)
- ansökan om barnomsorg
- värmepumpsanmälan
- klagomål på fastighet eller byggnad inom bygglov.

Exempel på e-tjänster under arbete är ansökan om försörjningsstöd, orosanmälan, medgivande eller samtycke till förskole-och fritidshemsapp, boknings-och bidragssystem inom kultur och fritid, frånvaroanmälan samt ett tiotal tjänster inom miljö-och byggnadsförvaltningen som rör ByggR och bygglovsärenden.

För-och grundskoleförvaltningen och gymnasieförvaltningen ska upphandla ett nytt elevhanteringssystem. Därefter påbörjas upphandlingen av en pedagogisk plattform. Erbjudande om e-tjänster som till exempel ledighetsansökan, ansökan om modersmålsundervisning, skolval och byte av skola kan komma att ligga i systemet.

Miljö-och byggnadsförvaltningen prioriterar redan påbörjade e-tjänster för att nå full integration med Ecos och e-tjänster för ett nytt, övergripande ärendehanteringssystem, till exempel ansökan om planbesked.

För att ansluta fler i utbyggda områden till det kommunala stadsnätet pågick arbete med efteranslutningar och 220 hushåll anslöts. Moras, Orsas och Älvdalens stadsnät utsågs till Årets stadsnät 2020. Det är Svenska Stadsnätsföreningen som varje år delar ut ett pris till det stadsnät i Sverige som lyckats särskilt bra eller helt enkelt sticker ut på ett positivt sätt.

Arbetet med att förbättra servicen i myndighetsutövningen fortgick, bland annat genom Forum Mora, där ett omtag gjordes för att ytterligare förbättra rutiner och samarbete. För att hela tiden förbättra myndighetsutövningen för verksamheten en löpande dialog i veckovisa möten där olika fall diskuteras. Det kan handla om bemötande, service, bedömningar etcetera.

Mallar som innehåller krav på hållbarhet och som används som grund vid alla upphandlingar togs fram. Det finns fler utvecklingsområden när det gäller hållbarhetskrav i upphandlingar och för att komma vidare krävs styrdokument, samordning och förankring.

För att stödja vägen till arbete och kompetensförsörjning pågick ett projekt för att främja tillkomsten av arbetsintegrerande sociala företag (ASF). Ett första ASF i Mora startade, ASF Sollerön.

Ett för Mora unikt projekt genomfördes i samverkan med gymnasiesärskolan, där ungdomar drev företag inom ”sommarlovsentreprenörerna”, något som fick stor uppmärksamhet i media och i andra kommuner. Projektet banade väg till UF-året på gymnasiet även för gymnasiesärskolans ungdomar.

### **Aktiviteter och åtgärder för ökad måluppfyllelse inom området:**

- Fortsätta arbetet med e-tjänsteutveckling.
- Välfärdsteknik är en viktig del i ett framtida arbetssätt och för att möta framtidens utmaningar med färre medarbetare.
- Fortsätta arbeta tillsammans med företagen för att göra Mora till en ännu bättre plats att ha företag, bo och leva på, upprätthålla kontakter mellan skola och arbetsliv och strategiskt arbeta med ett adekvat och matchat utbildningssystem.
- Fortsätta det strategiska arbetet med ungt entreprenörskap och med ett adekvat och matchat utbildningssystem i Mora.

## 2.2.2.2 Målområde: Livslångt lärande



**Strategiskt mål – Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar**

**Strategiskt mål – Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren**

**Sammanfattande analys av utvecklingen inom målområdet**

Kommunen fortsatte att utvecklas inom livslångt lärande, trots försämrade resultat i grundskolan och gymnasieskolan jämfört med 2020. Trenden är dock positiv om man beaktar fler år. Bra resultat i för- och grundskola och gymnasiet är en mycket viktig faktor för den långsiktiga utvecklingen. Viktigt för all utveckling inom kommunen är också att verksamheterna söker tillgängliga hållbarhetsmedel, vilket de gjorde.

Sedan starten av Hållbara idéer 2019 har samtliga förvaltningar sökt medel. Under året pågick 23 projekt och 12 avslutades. De flesta projekt gav önskade effekter och övergår i ordinarie verksamhet. En e-tjänst för ansökan om medel infördes i början av året för att underlätta processen för sökande och handläggare. En kommunikationssatsning genomfördes med bland annat ”Instagramtakeover” (projekten ägde kommunens Instagramkonto under varsin vecka) för att skapa engagemang och kommunikation kring projekten.

För att uppnå bättre resultat i skolan var fokus på det systematiska kvalitetsarbetet, tillgängligt lärande och kompetensförsörjning. Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang. Elevernas syn på trygghet förbättrades, men fortfarande drar resultatet för hur eleverna följer ordningsregler ner, även om det förbättrades jämfört med föregående år. För att åtgärda problemet tog skolan tillsammans med eleverna fram tydliga rutiner för ordningsregler.

Samverkan inom ramen för barns och ungas hälsa förbättrades genom ett inriktningsbeslut av Mora kommun och Region Dalarna för en sammanhållen ungdomshälsa. Genom ökad samverkan och samordning av resurser i bas- och första-linjenivå ska ungdomar i Mora erbjudas mer sammanhållna insatser med såväl främjande och förebyggande insatser som bedömning och åtgärdande.

Gymnasieskolans värdegrundsarbete med ledorden trygghet, respekt, engagemang och kvalitet (TREK) fortsatte. Arbetet förstärktes genom bland annat Kärleken är fri och MVP, Mentorerna i våldsprevention. Båda innebär förebyggande arbete för ökad trygghet och för att alla ska respekteras för den man är. Tryggheten ökade totalt på skolan och kränkingsanmälningarna minskade.

Resultaten på gymnasiet påverkades negativt av pandemin. De elever som tog studenten hade under sina sista 1 ½ år mer än hälften av sina studier på distans. Närundervisning för yrkesämnen och ämnen av praktisk karaktär prioriterades, vilket kan ha bidragit till de förhållandevis goda resultaten för yrkes eleverna. Utvärderingar visade att pandemin och

fjärrundervisningen förde med sig den goda effekten att de individuella samtalen med elever ökade. Samtalen bidrog till individuell uppföljning och möjlighet att stötta eleverna i deras studieplanering, vilket behöver utvecklas vidare.

Gymnasiet arbetade med att utveckla skolan och möta elevernas önskemål om utbildning, samtidigt som olika branschers behov i området och regionen möttes. Antagningssiffrorna visade att Mora gymnasium fortsatte att vara en attraktiv gymnasieskola för eleverna från kommunens upptagningsområde.

Under året fanns begränsningar i att fylla på grupper i kulturskolan. På grund av lokalernas utformning togs inte nya elever in, trots att det fanns platser. Fler än vanligt slutade också sina kurser, vilket förmodligen berodde på oro i samband med pandemin eller det faktum att undervisning skedde digitalt, vilket inte passade alla. Från och med maj ökade elevantalet igen. Bedömningen är att allt återgår till det normala höstterminen 2022.

Deltagandet i idrottsföreningar för barn och unga minskade med anledning av pandemin, men var i jämförelse med andra kommuner fortfarande högt. För att stötta ungdomsföreningarna höjdes tillfälligt det lokala aktivitetsstödet med nästan det dubbla. Extra föreningsstöd till KAIS Mora och Mora IK betalades också ut, där fokus var att stötta barn-och ungdomsverksamheterna.

#### **Aktiviteter och åtgärder för ökad måluppfyllelse inom området:**

- Stimulera innovationstänkande och stärka projektkunskap i organisationen.
- Fortsätta arbetet i gymnasieskolan med mentorer i våldsprevention (MVP).
- För-och grundskolan bör arbeta för att stärka samarbetet mellan stadierna.
- Fortsätta att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet i för-och grundskolan.
- Marknadsföra kulturskolans ämnen och skapa så låga trösklar som möjligt för elever att anmäla sig.

#### **2.2.2.3 Målområde: Livskvalitet för alla**



**Strategiskt mål – Ge alla barn en bra start i livet**

**Strategiskt mål – Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla**

**Sammanfattande analys av utvecklingen inom målområdet**

Mora kommun utvecklades inom livskvalitet för alla, framför allt inom bemötande och tillgänglighet i och med att kundtjänsten infördes.

Förskolan har en viktig uppgift att ge alla barn förutsättningar att lyckas och har under flera år redovisat positiva resultat. Satsningar på barn i tidig ålder bör ge positiva effekter framöver. Resultaten från vårdnadshavarenkäten i förskolan var väldigt höga. Så har det sett ut ett antal år och det är ett kvitto på att kommunen satsar på att ge alla barn en bra start i livet. Vårdnadshavarna har ett högt förtroende för personalen på förskolan, både vad gäller kompetens, hur personalen arbetar med att utveckla barnens förmågor och förståelse i språk, matematik, naturvetenskap och teknik samt för hur de skapar trygghet för barnen.

Mora har bland de högsta snittåldrarna i landet när det gäller personal i förskolan. De närmsta åren innebär stora pensionsavgångar, vilket utmanar verksamheten i stort. Med tanke på det är det oerhört viktigt med en stark rekryteringsstrategi och att kommunen skapar förutsättningar för vidare utbildning och kollegialt lärande. Specialpedagogerna har en viktig roll.

Beslut fattades om att förtäta de centrala förskoleenheterna med fyra områden. Den första delen i förskoleplanen, som innebär ett nybygge på Tuvanområdet, påbörjades.

Hemtjänsten tog bort alla extrarader på scheman och anställde medarbetare i satsningen via riktat statsbidrag. Förändringen genomfördes i början av 2021 och viss effekt syntes i minskat vikariebehov. Målet är bättre personalkontinuitet, arbetsmiljö och trygghet. Hemtjänsten och särskilt boende arbetade vidare med kompetensutveckling för baspersonal och förbättrad introduktion för vikarier.

Särskilt boende ska arbeta vidare med otryggheten brukarna känner. Personaltäthet och aktiviteter för de boende ska prioriteras. I Heltidsresan görs nu ett arbete för att göra det möjligt att arbeta upp sin tid. Arbetet påbörjades före sommaren.

Socialförvaltningens kvalitetsarbete fortsatte med hjälp av metoden Individens behov i centrum (IBIC). Den började införas under våren vid gruppboende LSS. Tidigare har metoden införts vid särskilt boende.

Pandemiläget med medföljande restriktioner gjorde att det under större delen av året inte var möjligt att genomföra större, publika arrangemang. I juli genomfördes dock en barnfestival utomhus, där 400 barn och föräldrar deltog. I oktober genomfördes ett större arrangemang inom ramen för jubileumsåret Gustav Vasa i Mora 500 år. Pandemiläget gjorde det särskilt svårt att genomföra aktiviteter riktade till äldre.

Fritidsverksamheter hölls till stor del stängda på grund av pandemin under årets åtta första månader. Verksamheten riktade in sig på att stötta föreningslivet på bästa möjliga sätt, för att de även efter pandemin ska kunna erbjuda ett brett utbud av aktiviteter och evenemang.

Projektet Digital delaktighet på Mora kulturhus tog fart. Det riktar sig till äldre och nyanlända. Under varje vecka erbjöds två pass med ”dropin digital akut”. Det var också möjligt att boka en tid. Lördagsaktiviteter ordnades i form av appcaféer, guidning av Dalatrafiks app, guidning i digitala verktyg på Noretgården och på Mora gymnasium för sfi-elever samt demonstration av den digitala guiden Mora Outdoor.

Arbetet med att etablera den nya kundtjänsten påbörjades för att förenkla medborgarnas kontakter med kommunen och i ett tidigt skede besvara frågor. Funktionen har en viktig roll i arbetet med att höja servicenivån för medborgarna och alla som berörs av kommunens tjänster. Arbetet med att bygga upp kunskapsbasen och ge kommunvägledarna informationen som krävs för frågor som ska hanteras i kundtjänsten pågick för fullt. Ett nytt mätinstrument, där kommunen i realtid kan få ett mått på hur nöjda medborgarna är direkt efter kontakten med kommunen, är något som prioriteras högt. Det kommer att hjälpa kundtjänsten att jobba med rätt frågor på rätt sätt för att höja medborgarnas upplevelse av en serviceinriktad och tillgänglig kommun.

Mora växer-konceptet var under utveckling. En ny webbplats togs tidigare fram och den ska utgöra en bas för information om kommunens samhällsutvecklingsfrågor som till exempel Strandenprojektet.

Elevdemokratiarbetet fortgick med syftet att skapa en likvärdig elevdemokrati på högstadierna. Pandemin och fjärrundervisningen påverkade elevernas möjligheter att träffas fysiskt och arbetet gick långsammare. Digitala elevrådsmöten hölls, men de upplevdes svårare att genomföra. Även arbetet med kostråden avstannade under våren.

En enkät för att samla information om hur barn och unga upplever sitt liv under pandemin genomfördes i årskurs 4–9 och på Mora gymnasium. Enkäten var en generell uppföljning och ger viktig kunskap om hur barn och unga har påverkats av pandemin. Resultatet sammanställdes och gör det möjligt att jämföra nationellt och mellan olika åldersgrupper.

LUPP 2021 genomfördes och resultatet presenteras våren 2022. Ungdomsenkäten LUPP är verktyget för kommuner och regioner som vill veta hur unga mår, vad som är viktigt för dem och hur de ser på framtiden.

Cykelmätningen gjordes för första gången i medborgarundersökningen 2020. Andelen av kommunens medborgare som använde cykeln som färdmedel en gång i veckan eller mer var 40 procent. Resultatet baserades på cykelvanor under april till september. 23 procent använde cykeln varje eller nästan varje dag och kvinnorna använde cykeln i något större utsträckning än männen. Personer i åldersgruppen 30–64 år var de som mest frekvent använde cykeln som färdmedel. Ett beteendepåverkansarbete för att öka användandet pågick. Projektet innehåller flera aktiviteter som ska uppmuntra och främja ökad cykling i Mora under ombyggnaden av genomfarten, men också för att fler ska fortsätta använda cykeln som färdmedel.

#### **Aktiviteter och åtgärder för ökad måluppfyllelse inom området:**

- Rekryteringsstrategin kommer inom ett par år att ha en betydande roll om kommunen ska kunna upprätthålla det höga förtroendet bland vårdnadshavare, med tanke på att en betydande del av personalen inom de närmsta åren går i pension.
- Handlingsplan för att nå bättre resultat i hemtjänsten och särskilt boende.
- Skapa dialogforum mellan ungdomar och förtroendevalda, möjliggöra för unga att ha inflytande i utvecklingsprojekt och se till att ungdomsperspektiv finns med hela vägen. Förankring av den reviderade, regionala ungdomsstrategin.
- Medborgardialogen ska utvecklas. Det kan handla om utställningar och event, telefonväkteri, social mötesplats med mera. En enkät som riktar sig till medborgarna tas fram för att fånga upp synpunkter och idéer.
- Utveckling av sociala medier för att skapa mer öppenhet och möjlighet till medborgardialog. Det finns stora möjligheter att bli mer öppna, stärka varumärket och arbetsgivarvarumärket, skapa större möjligheter att rekrytera nya medarbetare och öka förtroendet för kommunen.



### 2.2.2.4 Målområde: Vår hållbara kommun



**Strategiskt mål – Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle**

**Strategiskt mål – Naturens resurser och ekosystem är hållbart använda**

#### **Sammanfattande analys av utvecklingen inom målområdet**

Mora kommun utvecklades starkt inom området vår hållbara kommun. Särskilt viktigt är att minska miljöpåverkan från utsläpp, vilket kommunen gjorde tack vare möjligheten att tanka HVO100.

Sveriges utsläpp av växthusgaser minskar för långsamt. För att nå det långsiktiga klimatmålet om nettonollutsläpp till 2045 krävs en genomsnittlig minskningstakt om 6–10 procent per år från 2019. Kraftfulla åtgärder i transportsektorn är viktiga för att åstadkomma det.

I tidigare rapportering blev en trend tydlig beträffande ökande körsträckor med kommunens bilar. Det gör det än viktigare med en snabb omställning till fler fossiloberoende fordon och förnybara drivmedel. Från och med augusti var det möjligt att tanka kommunens dieslbilar med HVO100. Detta drivmedel förbränns på samma sätt som traditionell diesel, men utsläppen är upp till 90 procent mindre. De kraftigt minskade utsläppen från koncernens resor berodde på denna omställning. HVO100 är subventionerat genom skattebefrielse för närvarande, men vad som gäller i framtiden är oklart.

Elbilar är också ett miljövänligt alternativ till fossildrivna fordon. En viktig aspekt att ta hänsyn till vid övergång till elbilar, är att man tecknar avtal om grön el för att inte gå miste om de positiva aspekterna med elbilar. Ännu finns inte infrastrukturen i Mora kommun för laddning av elbilar för kommunens fordon. Det är en investering som behöver göras för att förbereda omställningen mot en mer fossilfri fordonspark.

Upphandlingar med miljökrav ställdes med väldigt varierande nivåer. Kravet handlar om att prioritera och väga olika aspekter mot varandra som funktion, kostnad, miljöaspekter och risker. Det handlar också om att känna till och förstå kommunens långsiktiga mål och bryta ner dem till en hanterbar nivå. Svaren på frågor som vad miljökraven får kosta, vilka miljökrav som är relevanta och möjliga samt vilka ambitionsnivåer som är lämpliga är inte självklara.

Matsedeln för alla skolor och förskolor utvecklas och förändras kontinuerligt för att bland annat gynna lokalt odlade och producerade livsmedel. Samtidigt ska maten vara varierad, näringsriktig, hållbar och god. De lokala råvaror som det finns störst tillgång till och som det

finns möjlighet att använda är potatis, mejeri, bröd, kött och charkprodukter.

Arbetet med att minska matsvinnet fortsatte och gav mer än önskad effekt. Kommunens samtliga kök som servicenämnden ansvarar för vägde tallriks-och serveringssvinnet dagligen för att synliggöra och arbeta med processen kontinuerligt. Arbetsättet blev en stor framgångsfaktor för alla som arbetade i köksverksamheten och för matgästen. Det påverkade ekonomin i positiv bemärkelse och gav en positiv miljöpåverkan. Aktiviteter som pågick inom ramen för arbetet var klimatlådan, nöjd-kundindex och tallriksautomat.

#### **Aktiviteter och åtgärder för ökad måluppfyllelse inom området:**

- För att nå miljömålen behöver kommunen fortsätta att anpassa sin fordonspark. Det övergripande målet att nå är en fossilfri fordonspark år 2030. Det innebär att när fordon införskaffas behöver miljömålen beaktas.
- Det finns flera utvecklingsområden när det gäller hållbarhetskrav i upphandlingar. För att komma vidare krävs styrdokument, samordning och förankring.
- Att ha så många maträtter som möjligt som gynnar en ökad andel lokalt odlat och lokalt producerat livsmedel på matsedeln.

## 3 Tillväxt och utveckling

Hållbarhetsbarometerns nyckeltal under målområdet.

### 3.1 Digitalisera för hållbar utveckling

#### 3.1.1 Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/sek, andel %

##### Kommentar

◆ Tillgång till bredband håller på att bli en förutsättning för att kunna ta del av grundläggande samhällsservice och att fullt ut vara delaktig i samhället. Digitaliseringen kommer också att kunna bidra med en omfattande effektivisering av det offentliga och till en förbättrad samhällsservice och livskvalitet för medborgarna. Men för att alla människor ska kunna ta del av samhällsservice på ett jämlikt sätt, för att framgångsrika företag ska kunna utvecklas i alla delar av landet och för att det offentliga ska kunna effektivisera servicen till invånarna måste alla ha säker och snabb tillgång till internet. År 2020 bör 95 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s. År 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband.

Källa: *Sverige helt uppkopplat 2025 - en bredbandsstrategi*. Regeringskansliet

I rapporten, *Ytterbyn 2030 - en scenarioanalys*, behandlas några viktiga förtydliganden:

- Behoven av robust och snabb bredbandsuppkoppling för att kunna leva och arbeta digitalt på lika villkor i hela landet är inte uppfylla i dag. Bristfällig uppkoppling är störst i glesbygd.
- Kraven på bandbredd kommer att öka framöver med allt fler och allt mer krävande tjänster.

Slutsats: en fortsatt fiberutrustning är inte bara en förutsättning för att nå regeringens bredbandsmål utan även en möjliggörare för en positiv samhällsekonomisk transformation av landsbygden och en viktig nyckel till ett geografiskt och digitalt jämlikt samhälle

Källa: *Ytterbyn 2030 – en scenarioanalys av framtidens uppkopplade samhälle och konsekvenser av utebliven fiberutbyggnad*. RISE 2021

##### MORA

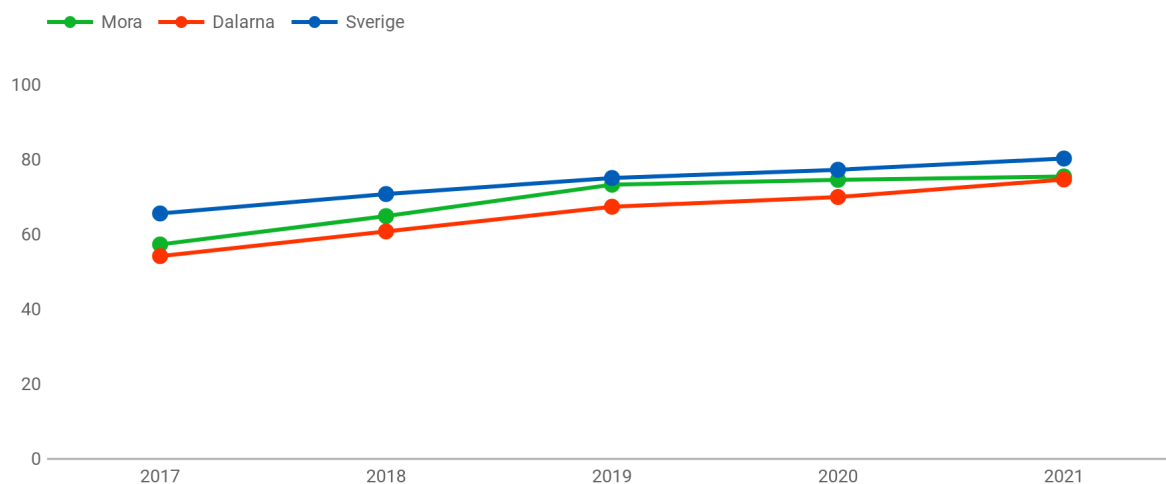
Bredbandsutbyggnaden fortsätter och 2021 hade över 75 procent av Moras hushåll tillgång till bredband med 100 Mbit/s. Det är en ökning, om än i lägre takt, jämfört med föregående år.

Andelen i Mora är något högre än den genomsnittliga Dalanivån -74,5 procent - men avsevärt under riksnivån - 80,1 procent. En Sverigejämförelse visar på stora skillnader mellan kommuner 2021: högst andel i Sundbyberg, 99,7 procent och lägst i Torsås, 41,2 procent.

Mora kommun antog år 2015 en bredbandsstrategi där ett av målen var att leva upp till den då gällande nationella bredbandsstrategin, som bland annat hade som mål att 90 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband med minst 100Mbit/s år 2020. Denna målsättning uppnåddes redan år 2018.

Vad gäller bredbandsutbyggnad är definitionen något oklar, enligt tekniska förvaltningen. De hävdar att när man i Kolada pratar om "tillgång till" menar man hur många procent som har en anslutning som kan leverera minst 100 mbit/s. Det blandas ofta ihop med möjligheten att beställa en anslutning. I många kommuner mäter man "tillgång till" som möjligheten att beställa en anslutning för att stadsnätet finns i området. Detta benämns ofta "home past" och det är så Post-och Telestyrelsen mäter. Tekniska förvaltningen anger båda siffrorna i kommunens årsredovisning.

"Tillgång till" har kommunen svårt att påverka eftersom kommunen inte kan tvinga någon att ansluta sig till stadsnätet. Det är därför stadsnäten hellre pratar om "home past" för det speglar vilka som egentligen skulle kunna ansluta sig till stadsnätet.



### Beskrivning

Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%) (Kolada N07900).

Andel av områdets hushåll som har tillgång till bredband om minst 100 megabit per sekund. PTS (Post- och telestyrelsen) begär in underlag om täckning för accesstekniker av berörda parter, underlaget matchas sedan med Fastighetsregistret. Det insamlade underlaget ihop med ett antal antaganden utgör grunden för kartläggningen. För tillgång till riktigt höga hastigheter, 100 Mbit/s under gynnsamma omständigheter och minst 50 Mbit/s i bråd timme, fordras idag trådbundna accesstekniker i form av fiber- eller kabel-tv-nät. Avser situationen 1 oktober. T.o.m. 2014 avsågs befolkning istället för hushåll. Källa: Post- och telestyrelsen, PTS Bredbandskartläggning.

### 3.1.2 Tillgång till kommunala e-tjänster, antal interna och externa

#### Kommentar

Elektroniska tjänster eller e-tjänster är ett ganska spretigt begrepp. Det finns en mängd olika förklaringar kring vad begreppet e-tjänster innebär. I en SOU från 2004 "E-tjänster för alla" så görs denna definition:

"Med e-tjänster menas tjänster som tagits fram och levereras med elektronisk kommunikation."

Källa: <https://www.regeringen.se/49bb3f/contentassets/6598c4b8a158426faa4b8db9205f7704/sou-200456-e-tjanster-for-alla>

Andra definitioner som är populära att använda är att e-tjänster är självbetjäning av ärenden som medborgaren eller medarbetaren själv kan hantera via en dator eller mobiltelefon, oavsett tid på dygnet.

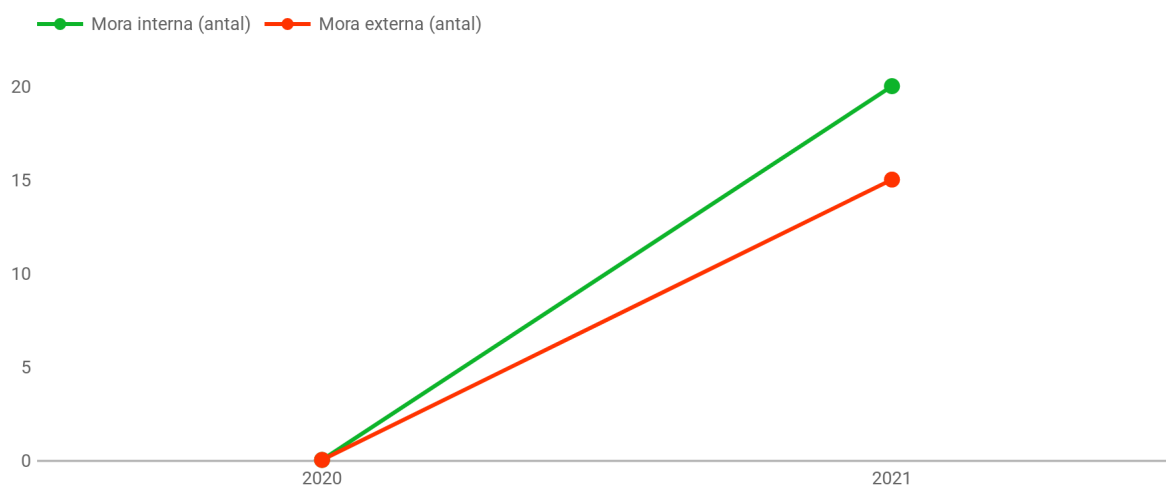
Oavsett definition så ökar behovet av e-tjänster i offentlig sektor enligt en enkätundersökning som SKR, myndigheten för Digital förvaltning och Regeringskansliets infrastrukturdepartement genomförde 2019.

Källa: *Behovet av e-tjänster i offentlig sektor ökar*. SKR

#### MORA

Hösten 2019 inrättades ett e-tjänstekontor i Mora med uppdrag att utveckla e-tjänster i en central e-tjänsteplattform. Utveckling av e-tjänster startade tidigt under 2021.

E-tjänstekontoret ingår även i en större dalasamverkan där samtliga 15 dalakommuner har samma centrala plattform så vi kan dra nytta av varandras kompetens och utvecklingsarbete. Detta har bland annat resulterat i en dalagemensam tjänst för skolskjuts.



#### Beskrivning

Kommunala e-tjänster som tas fram via e-tjänstekontoret.

Nyckeltalet omfattar inte e-tjänster via appar och e-tjänster som ligger utanför e-tjänsteplattformen, direkt via verksamhetssystemen.

År 2020 är start för en central e-tjänsteplattform och därmed utgångs/nollpunkt för statistik. År 2021 lanseras de första e-tjänsterna via plattformen.

### 3.1.3 Användning av kommunala e-tjänster, antal interna och externa

#### Kommentar

Digitaliseringen är en av de enskilt största förändringsfaktorerna i modern tid och påverkar alla delar av samhället. Digitalisering ska användas som ett medel för att uppnå kommunernas övergripande mål och visioner, verksamheternas mål och bidra till ett hållbart samhälle för dem som bor och verkar i kommunen.

Digitalisering som ger service till medborgarna ska vara enkel, effektiv och ändamålsenlig. De digitala tjänsterna ska medverka till att alla medborgare ska få en chans att vara delaktiga i det digitala samhället.

Rätt digitalt stöd till medarbetarna ska skapa högre kvalitet och effektivitet i verksamheten.

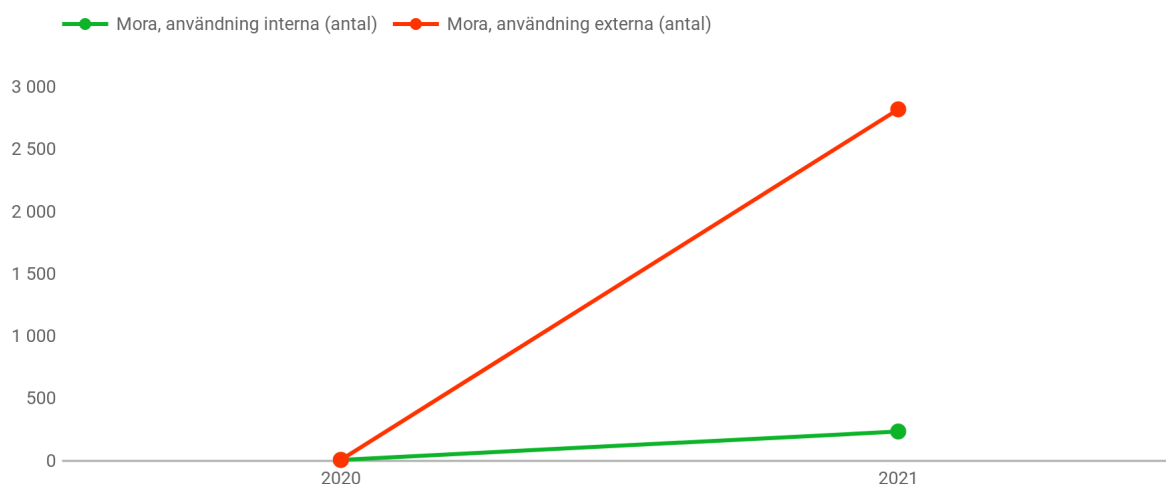
Källa: *Strategi för digitalisering*. Mora, Orsa, Älvdalens kommuner. 2022.

Det finns en mängd olika förklaringar kring vad begreppet e-tjänster innebär. I en SOU från 2004 "E-tjänster för alla" så görs denna definition: "Med e-tjänster menas tjänster som tagits fram och levereras med elektronisk kommunikation."

Källa: E-tjänster för alla. SOU 2005:56

#### MORA

Hösten 2019 inrättades ett e-tjänstekontor i Mora med uppdrag att utveckla e-tjänster i en central e-tjänsteplattform. Utveckling av e-tjänster startade tidigt under 2021.



#### Beskrivning

Användning av kommunala e-tjänster som tagits fram via e-tjänstekontoret.

Nyckeltalet omfattar inte användning av e-tjänster via appar och e-tjänster som ligger utanför e-tjänsteplattformen, direkt via verksamhetssystemen.

År 2020 är start för en central e-tjänsteplattform och därmed utgångs/nollpunkt för statistik. År 2021 lanseras de första e-tjänsterna via plattformen.

## 3.2 Främja hållbart företagande

### 3.2.1 Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Totalt, NKI

#### Kommentar

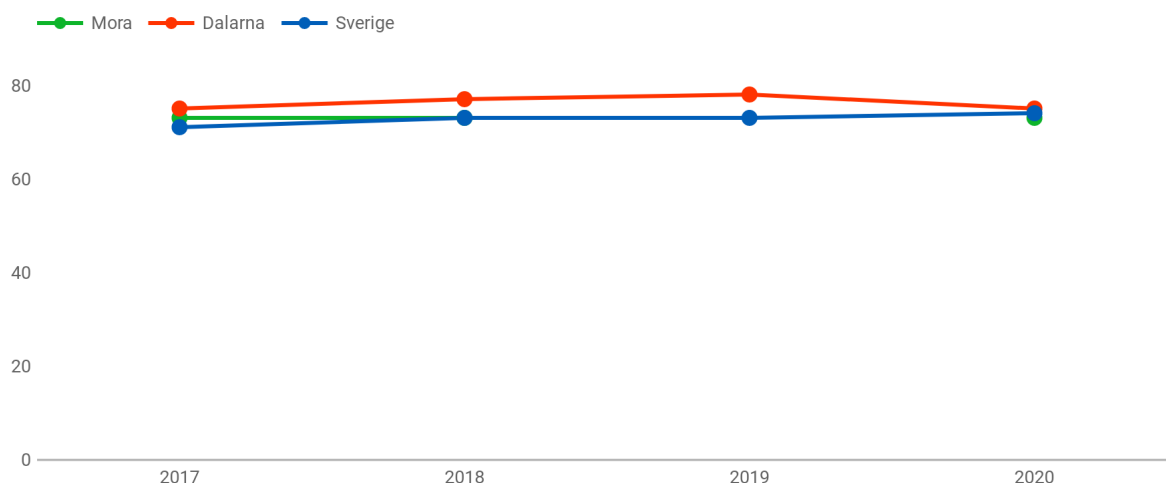
- Om myndighetsutövningen upplevs som rättvis och effektiv av företagarna samtidigt som det finns en ömsesidig respekt för varandras roller kommer ett förtroende att etableras mellan företagare och tjänstemän, vilket kan bidra till ett gott företagsklimat.

Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning september 2020*. Rådet för kommunala analyser, RKA.

#### MORA

Mora kommun deltar i Sveriges kommuner och regioners (SKR) kvalitetsmätning av kommunernas myndighetsutövning. Alla företag som haft ett ärende inom dessa områden får en enkät. I Mora skickas enkäter även till privatpersoner och föreningar. Mätningen sker inom områdena brandskydd, bygglov, miljö- och hälsoskydd, livsmedelskontroll samt serveringstillstånd gällande alkohol. Enkäten bygger på frågor om tillgänglighet, information, bemötande, kompetens, rättssäkerhet och effektivitet.

- Sammanfattande NöjdKundIndex, NKI, för samtliga myndighetsområden slutade på 73, vilket är samma siffra som vid tidigare mätning.
- Både *bygglov* och *livsmedelskontroll* har ökat sina NKI. Bygglov har ökat från 56 till 63 bland företagen och från 57 till 67 när man lägger till övriga. Livsmedelskontrollen ökade från 74 till 76 gällande företagen och från 75 till 77 när även övriga räknas in. Båda områdena har haft ett intensivt år med högt tryck på byggande och extra tillsyn på restauranger och caféer med anledning av pandemin.
- Efter flera år av ökning har dock *miljötillsynen* sjunkit från 78 till 68. En möjlig förklaring kan vara att man haft färre personliga möten på plats hos företagen. Den tillsynen har fått stå tillbaka och bedömts kunna göras med skriftlig kommunikation i stället för besök på grund av pandemin. Fler personliga möten verkar ge högre betyg.
- Områdena *brandskydd* och *serveringstillstånd* har precis som i övriga landet haft färre ärenden under 2020 på grund av pandemin och får därför ingen bedömning.
- Mest nöjd är företagen med tjänstepersonernas *attityd* och det *bemötande* man får. Här är NKI 78 respektive 77. Även tjänstepersonernas förmåga att *hålla överenskomna tidsramar* och deras *kompetens* får bra betyg, 77 respektive 74. Minst nöjd var man med *informationen på kommunens webbplats* med ett NKI på 61.



#### Beskrivning

Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Totalt, NKI (Kolada U07451)

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Nöjd Kund Index, Företagsklimat - Totalt: Kommunrankning, enkätundersökningen Insikt, företagarnas helhetsbedömning av servicen i myndighetsutövningen (skala 0-100). Tillkommande kommuner (som gör undersökningen i efterhand) eller kompletteringar av resultat kan förekomma, vilket kan skapa avvikelser från tidigare offentliggjorda resultat. Källa: SKR.

## 3.2.2 Nystartade företag kommun, antal/1000 invånare 16-64 år

### Kommentar

◆ Etableringsfrekvensen för nystartade företag visar antalet nystartade företag i förhållande till befolkningen. Antalet nystartade företag 2020 uppgick till 73 687 företag jämfört med 66 892 företag 2019, en ökning med 10 procent.

Nyföretagandet ökade med 17 procent i bygg och anläggning, med 6 procent inom juridisk och ekonomisk konsultverksamhet samt med 28 procent i detaljhandeln jämfört med 2019. Antalet nya företag minskade med 12 procent inom hotell- och logiverksamhet samt i kultur, nöje och fritid. Inom den senare gruppen minskade antalet nya företag med 21 procent i kultur- och underhållningsverksamhet. I fritids- och sportverksamhet ökade nyföretagandet med 28 procent.

Fördelat efter juridisk form startade 49 procent av företagen 2020 som aktiebolag jämfört med 44 procent 2019.

Antalet nya företag ledda av kvinnor ökade 2020 med 7 procent och antalet företag ledda av män med 12 procent. Andelen nystartade företag ledda av kvinnor var 32 procent, en stabil andel jämfört med tidigare år.

Antalet nya företag ledda av personer med utländsk härkomst ökade med 16 procent och företag ledda av personer med svensk härkomst med 8 procent. Fördelat efter härkomst inom respektive bransch leddes 67 procent av de nya företagen inom restaurangverksamhet av personer med utländsk härkomst. I transport och magasinering uppgick denna andel till 66 procent. Inom jordbruk, skogsbruk och fiske leddes 90 procent av de nya företagen av personer med svensk härkomst.

Under 2020 ökade antalet företag startade av personer 30 år eller yngre med 14 procent, med 11 procent i åldersgruppen 31 till 50 år och med 6 procent i åldersgruppen över 50 år.

Källa: *Nystartade företag i Sverige 2020*. Tillväxtanalys.

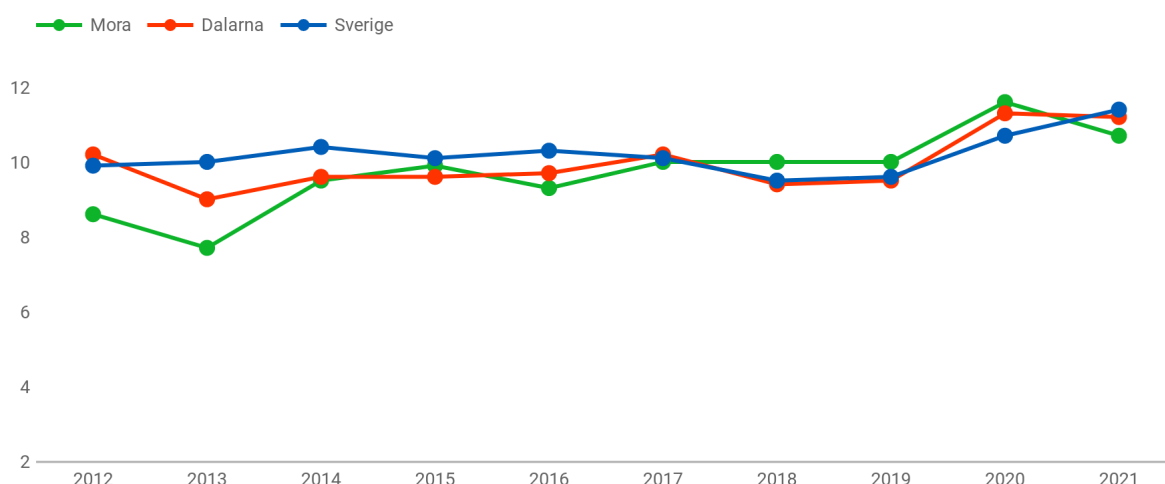
### MORA

Mora har tidigare legat lågt. Det som hänt sedan 2017 är att andelen nystartade företag successivt har ökat i Mora och under perioden 2017-2020 har andelen nystartade företag varit högre än i Riket och Dalarna. Utvecklingen har dock vänt och 2021 års uppgifter visar att nyföretagandet minskar. År 2021 är andelen 10,7 per 1000 invånare, att jämföra med föregående år då andelen var 11,6 per 1000 invånare.

Förklaringar och orsaker till denna utveckling kan finnas i att i sämre tider, vid lågkonjunktur och arbetslöshet, tenderar nyföretagande att öka som ett alternativ till försörjning. Brist på bostäder, industrimark och industrilokaler för nyetableringar är andra tänkbara orsaker.

Utvecklingen i Riket går däremot i motsatt riktning, där andelen nystartade företag ökat. Riket år 2021: 11,4 per 1000 invånare (år 2020: 10,7).

I Dalarna är andelen 2020 och 2021 i stort sett lika; 11,3 per 1000 invånare år 2020 och 11,2 år 2021.



### Beskrivning

Nystartade företag, antal/1 000 inv, (Kolada N00999)

Antal nystartade företag delat med tusen invånare 16-64 år. Ett nystartat företag definieras enligt Eurostat rekommendation som ett helt nystartat företag frånräknat olika former av ombildningar av existerande företag. Enskilda näringsidkare vilka inte registrerat firmanamn hos Bolagsverket ingår. Data bygger på bearbetningar av SCB:s företagsregister. Källa: Tillväxtanalys.



### 3.2.3 Nettoinpendling till kommun, andel %

#### Kommentar

- Att pendla till jobbet är vardag för många svenskar. Pendlingsmönstren i Sverige går huvudsakligen från utpräglade boendekommuner till kommuner med stark arbetsmarknad. Goda pendlingsmöjligheter ger människor tillgång till fler jobb och skapar mer välfungerande regionala arbetsmarknader. Långa pendlingsresor bidrar samtidigt till ökade utsläpp och har visat sig försämra människors livskvalitet och jämställdheten i parrelationer.

Källa: Sveriges nya geografi. SWECO. 2019.

#### MORA

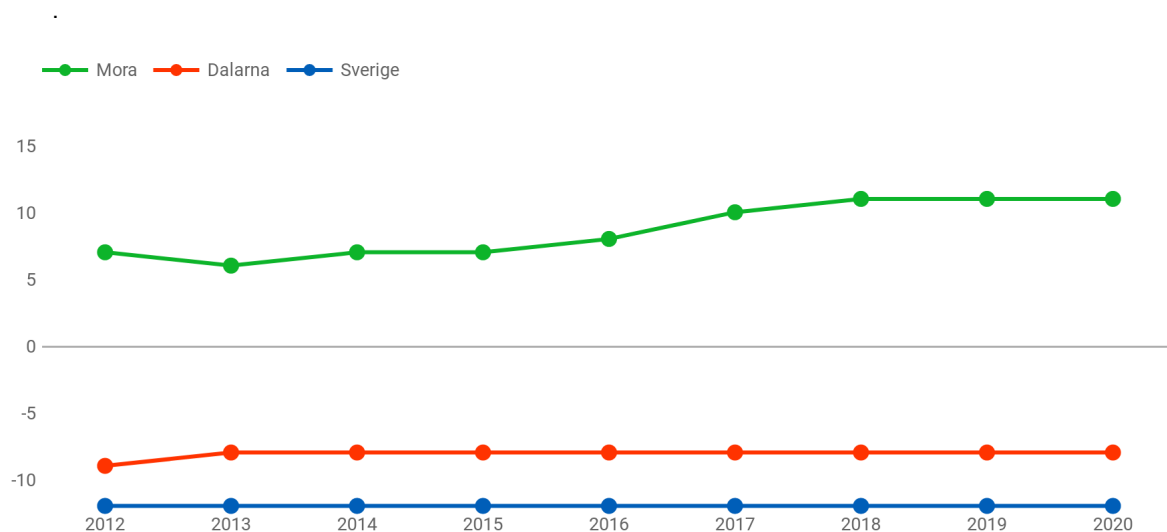
Många som arbetar i Mora bor i andra kommuner och pendlar in. Det finns även ett stort antal kommuninvånare som pendlar ut till närliggande kommuner.

Mora har ett positivt pendlingsnetto, det vill säga det är fler som pendlar till sin arbetsplats i Mora jämfört med dem som bor i Mora och pendlar till andra kommuner. Det tyder på ett stort utbud av arbetstillfällen i kommunen.

Nettoinpendlingen har sedan 2010 ökat successivt och är år 2020 11 procent. Moras värden liknar därmed kommuner som Luleå och Örebro.

Statistik visar att 2020 var antalet inpendlare till Mora 2760 personer och antalet utpendlare 1688 personer. Inpendlingen till Mora kommer framför allt från våra grannkommuner; Orsa är den största inpendlingsorten, därefter Älvdalen och Rättvik.

Orsa är det vanligaste slutmålet för pendlare boende i Mora. Andra vanliga utpendlingsorter är Älvdalen, Falun och Rättvik.



#### Beskrivning

Nettoinpendling till kommun, andel (%) (Kolada N00924).

Antal inpendlare (personer som förvärvsarbetar i kommunen och bor i en annan kommun) minus antal utpendlare till kommunen dividerat med antal förvärvsarbetare som bor i kommunen (nattbefolkning). Multipliceras med 100 för redovisning i procent. Ett negativt värde indikerar att flera pendlar ut än in i kommunen. Källa: SCB.

### 3.2.4 Bruttoregionalprodukt (BRP) (kr/inv)

#### Kommentar

- Bruttoregionalprodukten, BRP, är den regionala motsvarigheten till BNP mätt från produktionssidan, det vill säga värdet av all produktion av varor och tjänster i en region. Alla regioners BRP summerar upp till BNP. En hög BRP per capita är en indikation på en hög produktivitet i regionen.

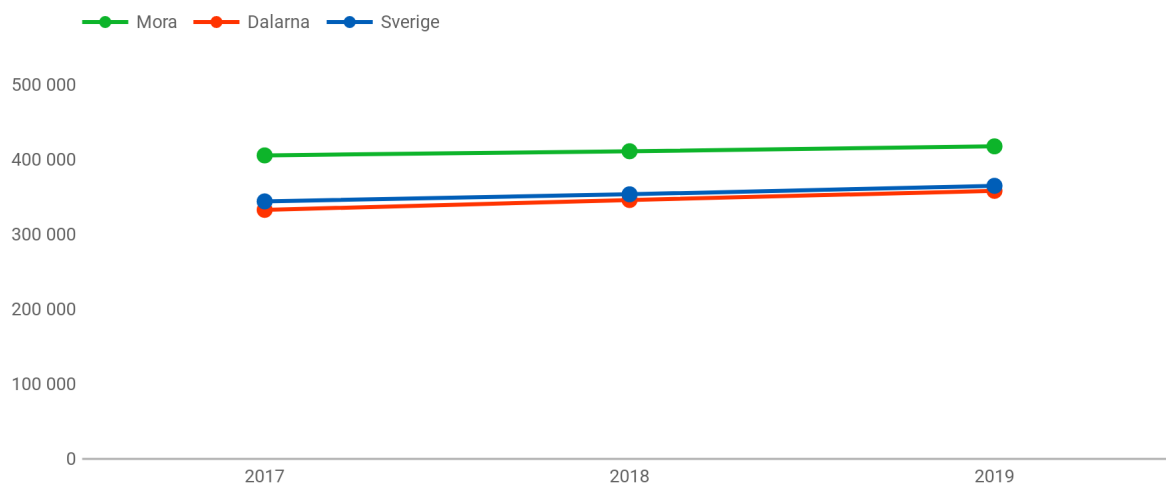
Skillnader i BRP per invånare kommer att spegla flera faktorer. En är åldersfördelningen i kommunen, eftersom det i huvudsak är personer mellan 20 och 64 år som bidrar i den del av den produktiva verksamheten som kan mätas i nationalräkenskaperna. Andra faktorer som påverkar är sysselsättningsgraden – andel av de i arbetsför ålder som har en anställning eller bedriver näringsverksamhet – och hur stort produktionsvärde varje sysselsatt åstadkommer.

Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning september 2020*. Rådet för kommunala analyser, RKA.

#### MORA

Mora har ett högt BRP som fortsatte att stiga även 2019 - 416 800 kronor per invånare - liksom i Dalarna - 357 300 kronor/invånare - och Riket - 364 000 kronor/invånare.

När BRP ökar är det en indikation på ekonomisk tillväxt. I Mora finns ett stort antal exporterande företag med många anställda som påverkar Moras siffror positivt. Även det stora antalet besöksnäringföretag bidrar till det gynnsamma läget. Många som arbetar i Mora, så kallade inpendlare, bor i andra kommuner. Arbetspendling över kommungränser påverkar BRP per invånare då pendlare bidrar till produktionen i den kommun man arbetar.



#### Beskrivning

Bruttoregionalprodukt (BRP), kr/inv, Kolada (N03702)

BRP dividerat med antal invånare i det geografiska området. Bruttoregionalprodukt (BRP) är den regionala motsvarigheten till bruttonationalprodukt (BNP) mätt från produktionsidan: värden av all produktion av varor och tjänster i en region. Nyckeltalet visar den ekonomiska utvecklingen inom det geografiska området. 2020 gjorde SCB en översyn av BRP vilket resulterade i en revidering av historisk data vilket innebär att även den data som finns i Kolada blivit reviderad historiskt. Revideringen påverkar främst nivåerna och i mindre grad utveckling över tid. De äldre tidsserierna samt mer information finns på SCB:s hemsida. Senaste års uppgifter är preliminära till nästa års publicering. Källa: SCB.

## 3.3 Stödja vägen till arbete

### 3.3.1 Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel %

#### Kommentar

◆ Hälsa, livsvillkor, levnadsvanor och andra förhållanden som påverkar hälsan förbättras gradvis med stigande utbildningsnivå.

Källa: Folkhälsomyndigheten

Sveriges befolkning får allt högre utbildning. Sedan år 2000 har antalet högutbildade ökat stadigt, samtidigt som antalet lågutbildade har sjunkit. I dag har 30 procent läst vidare efter gymnasiet i tre år eller mer. Det är en ökning från 16 procent år 2000.

År 2021 har 52 procent bland kvinnorna har läst vidare efter gymnasiet, jämfört med 39 procent bland männen.

Det är stor skillnad på utbildningsnivån mellan olika åldersgrupper. Yngre har oftare en högre utbildning. Högutbildade personer bor oftare i storstadsområden eller i kommuner i närheten av universitet och högskolor. Det beror till stor del på att det finns många jobb som kräver hög utbildning där. Kommunerna har dessutom ofta en ung befolkning, som är högre utbildade i större uträkning än äldre.

Andelen som läst vidare efter gymnasiet är ungefär lika hög bland personer som är födda i ett annat land, 42 procent, som hos personer som är födda i Sverige, 46 procent. Bland högutbildade är det ingen skillnad mellan grupperna. Däremot skiljer det sig bland de lågutbildade, där andelen är 17 procent bland dem som är födda utomlands, och 8 procent bland dem som är födda i Sverige.

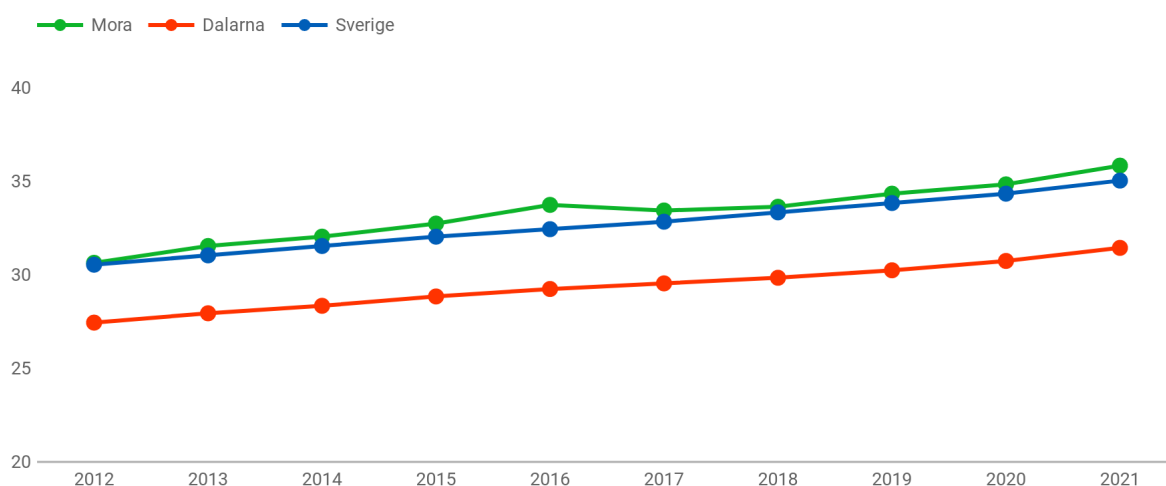
Källa: *Utbildningsnivån i Sverige*, SCB. Hämtad 2022-05-09. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/utbildningsnivan-i-sverige/>

#### MORA

Vi ser en positiv trend i Mora där andelen 20-64-åringar i Mora med eftergymnasial utbildning ökar varje år. År 2021 är andelen 35,8 procent, vilket är i nivå med Riket - 35 procent - och högre än i Dalarna - 31,4 procent.

Fler kvinnor än män i Mora har eftergymnasial utbildning. Andelen kvinnor är 45,8 procent, vilket är högre än i såväl Riket - 43 procent - som Dalarna, 39,7 procent.

Andelen män i Mora med eftergymnasial utbildning är 26,1 procent, att jämföra med män i Riket - 27,5 procent - och Dalarna, 23,5 procent.



#### Beskrivning

Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%) (Kolada N01982).

Invånare med eftergymnasial utbildning 25-64 år, andel (%). Eftergymnasial avser: eftergymnasial utbildning kortare än 3 år, längre än 3 år samt forskarutbildning. Källa: SCB.

### 3.3.2 Elever på SFI klarar minst två kurser, andel %

#### Kommentar

◆ Sfi är en kvalificerad språkutbildning som syftar till att vuxna invandrare får grundläggande kunskaper i svenska språket. Eleven ska få möjligheten att utveckla ett funktionellt andraspråk för aktiv delaktighet i vardags-, samhälls- och arbetsliv samt för fortsatta studier.

När det gäller sfi är andelen kvinnor generellt sett högre och 2018 låg andelen kvinnor på 54 procent. Kvinnor som studerar sfi har kortare utbildningsbakgrund än männen. Kvinnor har något högre betyg på sfi-kurserna och avbryter sina studier mer sällan än männen. När det gäller män i komvux avbryter de sina sfi-studier i högre grad än kvinnor och orsaken är inte sällan kortvariga arbeten. Fler utrikes födda kvinnor än utrikes födda män läser vidare på grundläggande och gymnasial nivå.

Källa: *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*. SOU 2020:66.

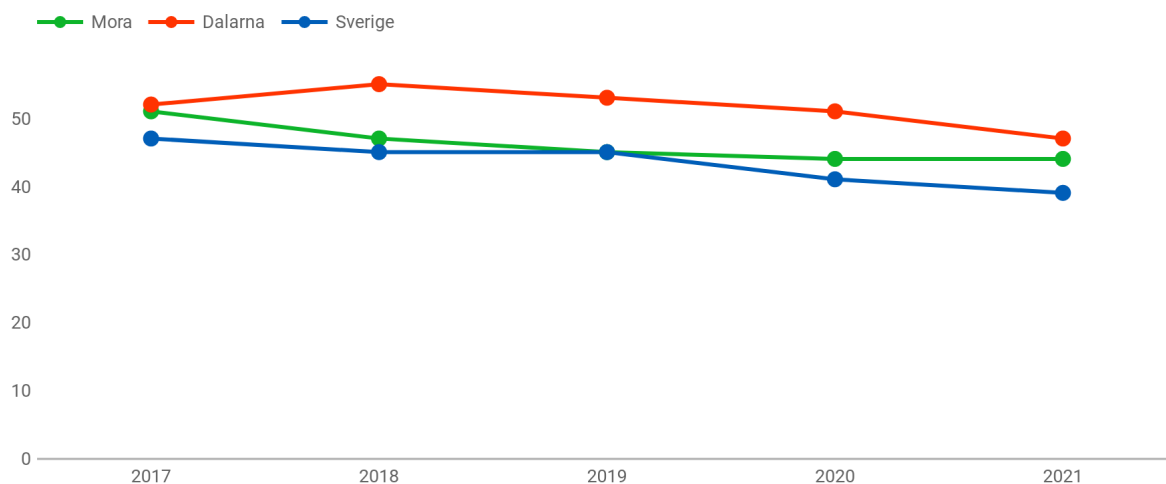
#### MORA

Andelen som klarat minst två kurser är 44 procent år 2021, vilket är i nivå med föregående år. En förklaring till resultatet är att kommunen tagit emot en stor andel kvotflyktingar som på grund av analfabetism och studieovana behöver längre tid att nå godkänt betyg.

Under pandemin bedrevs fjärrundervisning via digitala klassrum, med undantag av de svagaste eleverna där en-till-en-undervisning bedrevs på plats i skolan.

Det är en högre andel kvinnor - 47 procent - än män - 30 procent - som klarat minst två kurser på SFI, vilket är förhållandevis stora skillnader. Jämfört med föregående år har andel kvinnor klarat två kurser minskat från 49 till 47 procent, och män från 33 till 30 procent.

När det gäller män avbryter de oftare sina studier och orsakerna står dels att finna i att män har lättare att finna säsongjobb eller kortvariga jobb, dels i utskrivning från SFI på grund av bristande progression i studierna. Det är mer vanligt att kvinnor blir kvar i skolan.



#### Beskrivning

Elever på SFI som klarat minst två kurser på studievägen av nybörjare två år tidigare, andel (%) (Kolada N18409).

Andel elever på SFI som klarat minst två kurser från påbörjad studieväg av nybörjare två år tidigare. Alla elever som har klarat kurserna ingår, oavsett avbrott. Även elever som klarar fler kurser och de som klarat hela SFI ingår. Källa: SCB.

### 3.3.3 Förvärsarbetande invånare 20-64 år, andel%

#### Kommentar

◆ En väl fungerande arbetsmarknad är en arbetsmarknad som präglas av hög sysselsättning och låg arbetslöshet och där hela arbetskraftens potential tas tillvara. Källa: *Strategi Hållbara Mora*. 2018.

Förvärsarbete bidrar till den egna och hushållets ekonomiska försörjning, bidrar till kommunerna och regionernas skattebaser och bidrar till ekonomisk tillväxt i ett samhällsperspektiv. Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning, september 2020*. Rådet för kommunala analyser.

I takt med en minskad smittspridning på grund av pandemin har efterfrågan på varor och tjänster i näringslivet ökat och arbetslösheten har sjunkit. Antalet nyanmälda lediga platser hos Arbetsförmedlingen har nått höga nivåer i samtliga län, samtidigt som fler arbetsgivare upplever problem med att hitta rätt kompetens. De regionala skillnaderna är samtidigt stora. I län där den privata tjänstesektorn inte utgör en lika stor del av arbetsmarknaden började återhämtningen tidigare än i län med större privat tjänstesektor. Källa: *Regionala utsikter hösten 2021. Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021-2023*. Arbetsförmedlingen. 2021

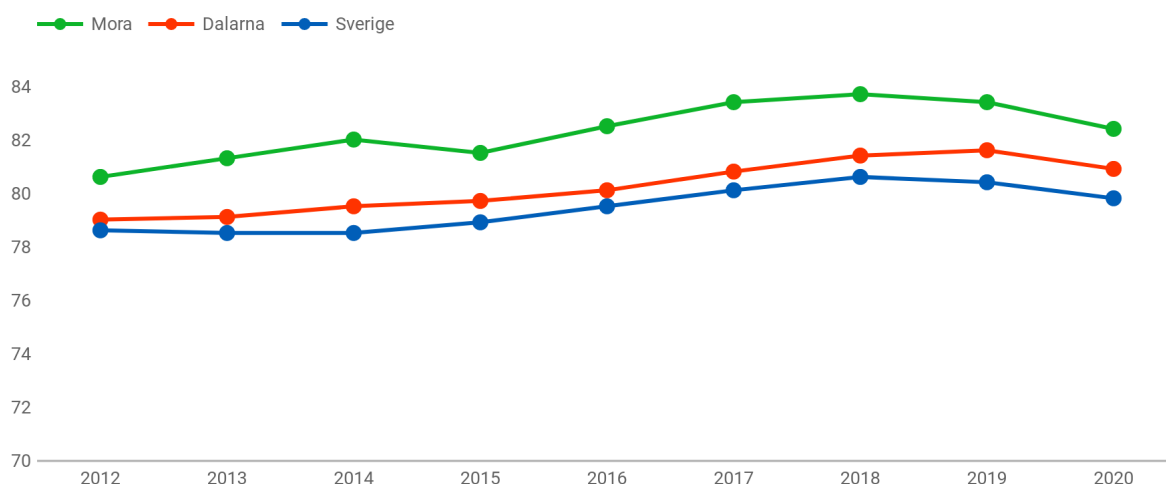
Eftersom arbetsmarknaden är könssegregerad har coronapandemin slagit olika hårt mot män och kvinnor. Män har i större utsträckning förlorat sina jobb i mansdominerande branscher som drabbats hårt av uppsägningar. Fler kvinnor än män har behållit sina jobb men har förlorat inkomster på grund av att de varit hemma för vård av sjuka barn under pandemin. Kvinnor har haft lättare att behålla sina jobb eftersom de dominerar offentlig sektor och de områden i samhället där Sverige har stora behov av arbetskraft en lång tid framöver. Källa: <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/nyheter/man-har-forlorat-jobb-pa-grund-av-pandemin-kvinnor-inkomster/>. Hämtad 2022-06-08.

#### MORA

Pandemin har drabbat arbetsmarknaden, men omfattningen skiljer sig åt mellan Sveriges kommuner med lägst andel förvärsarbetande - 66,7 procent - och högst andel - 87,5 procent. Mora tillhör den kommungrupp med högst andel förvärsarbetande invånare.

Efter flera år med stigande förvärsfrekvens sjunker andelen invånare i förvärsarbete i Mora till 82,4 procent år 2020. Jämförelser visar att andelen förvärsarbetande i Mora är högre än i Dalarna - 80,9 procent - och i riket - 79,8 procent.

En något högre andel kvinnor i Mora förvärsarbetar - 82,9 procent - jämfört med män - 81,8 procent.



#### Beskrivning

Förvärsarbetande invånare 20-64 år, andel (%) (Kolada N00914).

Antal förvärsarbetande i åldern 20-64 år dividerat med antal invånare i åldern 20-64 år den 31/12. Med förvärsarbetande avses personer med löneinkomst av anställning under november månad, och personer med inkomst av aktiv näringsverksamhet. Källa: SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

### 3.3.4 Lämnat etableringsuppdraget och börjar arbeta/studera, andel %

#### Kommentar

Etableringsreformen trädde i kraft i december 2010. Reformen innebar att Arbetsförmedlingen fick ansvar för att vissa nyanlända invandrare erbjuds insatser som underlättar och påskyndar deras etablering i arbets- och samhällslivet. Etableringsuppdraget är riktat mot personer som nyligen fått uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande samt vissa av deras anhöriga. Huvudsyftet med etableringsreformen var att åstadkomma en snabbare etablering på arbetsmarknaden genom ett tydligare och tidigare fokus på arbete och ett bättre tillvaratagande av nyanländas kompetens.

Män har i högre utsträckning än kvinnor lämnat etableringsuppdraget för arbete. Samtidigt har en högre andel av kvinnorna lämnat för att studera.

Det finns ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och övergång till arbete; ju högre utbildningsnivå desto större andel har lämnat Arbetsförmedlingen och etableringsuppdraget för arbete.

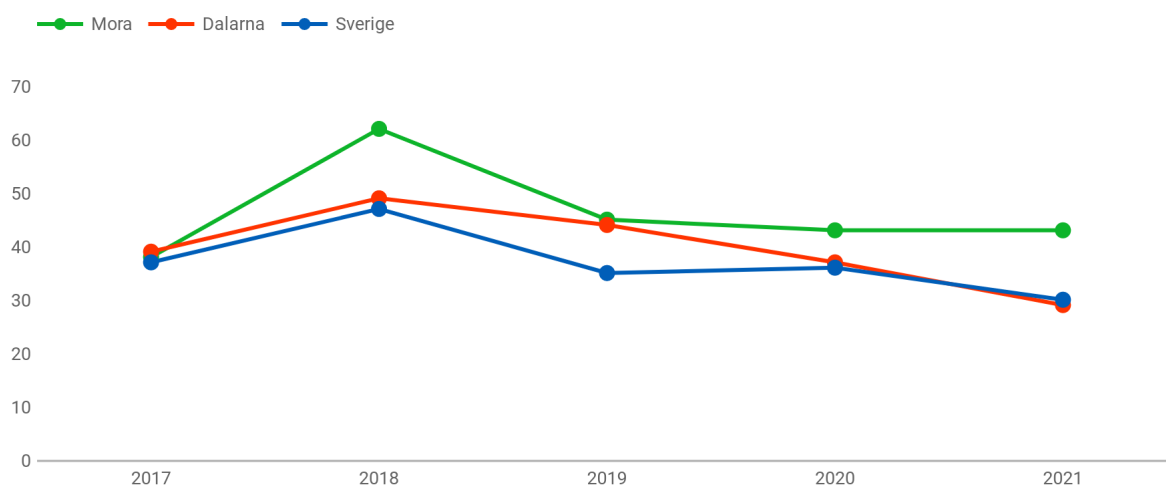
Källa: *Ett decennium med etableringsuppdraget*. Arbetsförmedlingen. 2021.

#### MORA

Utvecklingen över tid för personer som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera ligger relativt konstant. Andelen år 2021, liksom år 2020, är 43 procent. En topnotering nåddes 2018 då andelen var 62 procent.

Mora kommun har under perioden tagit emot en större andel kvotflyktingar jämfört med tidigare år. Kvotflyktingar står ofta långt ifrån arbetsmarknaden på grund av olika typer av hinder och har en längre väg till arbete.

Det är vanligare att kvinnor - 46 procent - lämnar etableringsuppdraget för studier eller arbete än män - 38 procent.



#### Beskrivning

Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar), andel (%) (Kolada N00973).

Andel i procent som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera. Etableringsuppdraget omfattar nyanlända flyktingar i arbetsför ålder (20-64 år) samt nyanlända i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige. Uppdraget omfattar aktiviteter under högst 24 månader där Svenska för invandrare (sfi), samhällsorientering och arbetsförberedande aktiviteter utgör olika delar. Arbetsförmedlingen är ansvariga för etableringsuppdraget. Status efter 90 dagar bland de som lämnat etableringsuppdraget. I arbete omfattas arbete utan stöd, nystartsjobb, extratjänster och arbete med stöd. I studier räknas de som studerar på den utbildning som berättigar studiemedel. En viss underteckning kan förekomma på studier p.g.a. av eftersläpning i registrering hos Arbetsförmedlingen. Kommuntillhörighet ges utifrån folkbokföringsstatus, i december månad. Källa: SCB.

### 3.3.5 Förvärsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vistelsetid 4-6 år, andel (%)

#### Kommentar

- Med skyddsbehövande och deras anhöriga avses personer som sökt asyl och fått uppehållstillstånd, deras anhöriga samt kvotflyktingar. Personerna har bott i Sverige 4-6 år. Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden är en viktig del av integrationen, och har betydelse både ur ett samhällsperspektiv och ur ett individuellt perspektiv.

En grupp med en svag ställning på arbetsmarknaden är utrikes födda. Sysselsättningen bland utrikes födda är generellt lägre än bland svenskfödda personer, och arbetslösheten, inklusive långtidsarbetslösheten, är högre. Det är dock stora skillnader beroende på födelseland.

**Utbildningsnivå:** Utbildningsnivån har dock stor betydelse för utrikes föddas möjligheter på arbetsmarknaden. Högutbildade utrikes födda klarar sig generellt relativt bra.

**Vistelsetid:** En annan faktor som har stor betydelse för hur utrikes födda klarar sig på arbetsmarknaden är vistelsetid i Sverige. Personer med minst gymnasieexamen som har varit i Sverige länge (10 år eller mer) har en sysselsättningsnivå som närmar sig snittet för svenskfödda medan sysselsättningen är betydligt lägre bland nyanlända. Nyanlända med låg utbildningsnivå har mycket låga chanser till utbildning.

Källa: *Socioekonomisk analys 2020*, Norra Mellansverige. Region Värmland, Region Dalarna, Region Gävleborg. 2020.

För de personer som arbetskraftsinvandrat sker etableringen snabbt, även om det efter tio år i Sverige kvarstår ett visst gap till dem som är inrikes födda. För dem som kommer till Sverige som skyddsbehövande och deras anhöriga är situationen helt annorlunda: först efter nio år förvärsarbetar minst hälften av dem.

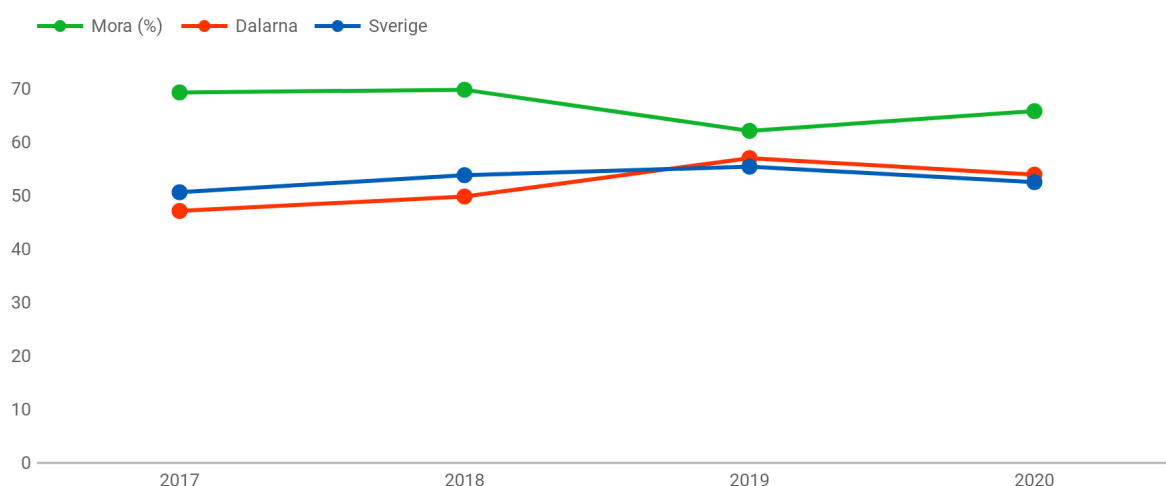
**Etablering och konjunkturläget:** För personer som invandrar under gynnsamma konjunkturförhållanden (som 2012, 2014 och 2015) sker etableringen snabbare än för övriga invandringsår. För dem som kom under sämre förhållanden (som 2004 och 2008) sker etableringen långsammare.

Källa: *En analys av utrikes föddas arbetsmarknadsdeltagande*. Svenskt näringsliv. 2019.

#### MORA

I Mora år 2020 är andelen som förvärsarbetar efter fyra till sex år i Sverige 66 procent. Det visar på en högre förvärsfrekvens än i Dalarna - 54 procent - och Sverige 52 procent.

Det finns en stor skillnad mellan kommuner i hur grad skyddsbehövande och deras anhöriga kommer i arbete - kommun med lägst andel - 29 procent och högst andel - 88 procent. Mora tillhör de 25 procent av kommuner med högst andel förvärsarbetande skyddsbehövande och anhöriga.



#### Beskrivning

Förvärsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vistelsetid 4-6 år, andel (%) (Kolada N02994)

Antal förvärsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år i november månad dividerat med antal skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år. Med skyddsbehövande och deras anhöriga avses personer som sökt asyl och fått uppehållstillstånd, deras

anhöriga samt kvotflyktingar. Personerna har bott i Sverige 4-6 år. Kvalitetssäkrad data om målgruppen finns från 90-talet och framåt. Källa: STATIV från SCB.

### 3.3.6 Långtidsarbetslöshet 25-64 år, årsmedelvärde, andel (%) av arbetslösa

#### Kommentar

- Måttet beskriver i form av ett årsmedelvärde hur stor andel av gruppen arbetslösa som är långtidsarbetslösa, det vill säga att under en sammanhängande period varit arbetslös i 27 veckor (6 månader) eller mer.

De hälsorisker som förknippas med arbetslöshet ökar ju längre arbetslösheten pågår. Därtill tycks yngre personer drabbas värre av lång tid i arbetslöshet jämfört med de som funnits på arbetsmarknaden i många år. Yngre långtidsarbetslösa drabbas oftare av förlorat självförtroende, ökad passivitet, oro för sin ekonomi, ångest och depression. Många av våra levnadsvanor utvecklas när vi är yngre vuxna och långtidsarbetslöshet har en negativ påverkan på hur de formas och befästs. Långtidsarbetslöshet försämrar dessutom i sig individens möjlighet att få ett arbete.

Källa: *Covid-19-pandemin och folkhälsopolitikens målområden i Dalarna*. Region Dalarna. 2021.

Antalet långtidsarbetslösa har stigit till följd av pandemin. När fler blir arbetslösa har de med längre inskrivningstider hamnat längre bak i kön och när arbetsmarknaden åter har vänt uppåt är det främst personer med kortare inskrivningstider som får arbete.

Källa: *Regionala utsikter hösten 2021*. Arbetsförmedlingen. 2021.

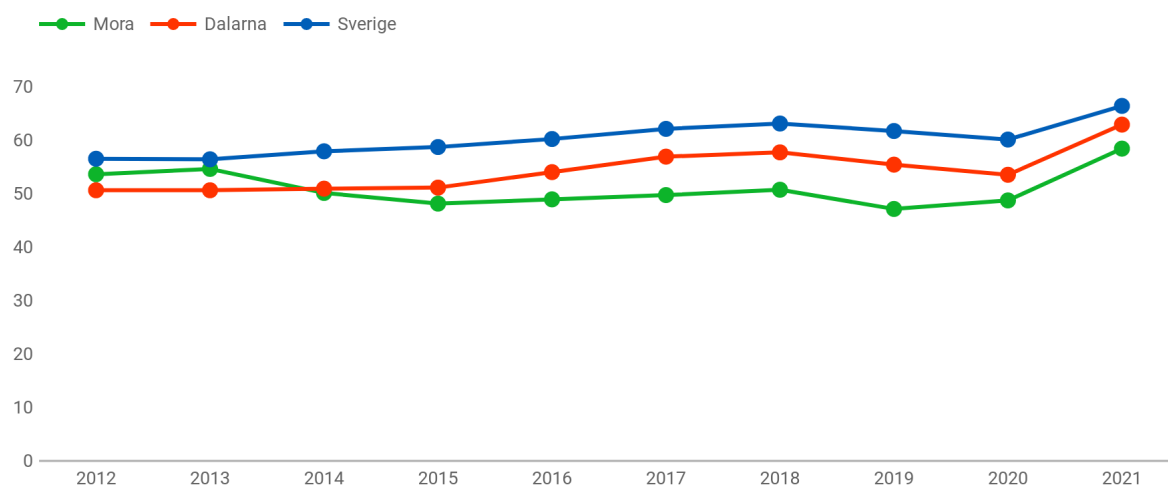
#### MORA

Andelen arbetslösa i Mora var år 2021 5,3 procent. (Källa: <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regionalstatistik/Din-kommun-i-siffror/Mora>).

På Moranivå har mer än hälften av de arbetslösa - 58,3 procent - varit utan arbete 6 månader eller mer. Denna andel har ökat under pandemin.

Andelen i Mora är lägre än i Dalarna - 62,8 procent - och i Riket - 66,3 procent.

I Mora är fördelningen mellan kvinnor och män relativt lika - kvinnor 59,5 procent - män 57,3 procent.



#### Beskrivning

Antal invånare 25-64 år som varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader, dividerat med totalt antal invånare 25-64 år som är öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd. Avser årsmedelvärde. Källa: Arbetsförmedlingen. Kolada: N03924.



### 3.3.7 Invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar, andel %

#### Kommentar

♦ I Sverige finns cirka 145 000 unga 16–29 år som varken arbetar eller studerar. Somliga av dessa befinner sig utanför arbete och studier under en kortare period medan andra blir kvar i denna situation under flera år. Anledningarna till att någon hamnar i ett långvarigt utanförskap kan vara flera och komplexa. Inte sällan behövs insatser från olika offentliga instanser, vilka behöver samverka för att samordna insatserna på ett effektivt sätt. Att insatserna sätts in tidigt och förebyggande är viktigt för att motverka att en ung person hamnar i ett utanförskap och behöver hjälp av samhället i ett senare skede i livet.

**Kön:** Bland unga som varken arbetar eller studerar födda i Sverige har skillnaderna mellan könen länge varit relativt liten. Mellan 2015 och 2018 var andelen som gick till arbete eller studier något högre bland killar än bland tjejer. Skillnaderna mellan könen är större bland unga utrikes födda. I denna grupp unga har andelen som går till arbete sedan 2011 varit högre bland killar än bland tjejer. Sedan 2017 har denna skillnad blivit större i gruppen utrikes födda.

**Utsatta grupper - riskfaktorer** Ungdomar som saknar behörighet till gymnasieskolans nationella program, har hög frånvaro eller avbryter sina gymnasiestudier löper exempelvis högre risk att hamna i ett utanförskap. Även unga med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar. Andra personer som är extra utsatta är unga med funktionsnedsättning. De möter ofta hinder för att etablera sig i samhällslivet och har som grupp betraktat en fördröjd etablering och en svagare ställning i arbetslivet. Ytterligare en grupp som ofta har svårare än andra att etablera sig på arbetsmarknaden är unga som på olika sätt bryter mot samhällets normer om sexualitet, könsidentitet eller könsuttryck. De riskerar att utsättas för trakasserier och diskriminering, både i rekryteringsprocesser och på arbetsplatser.

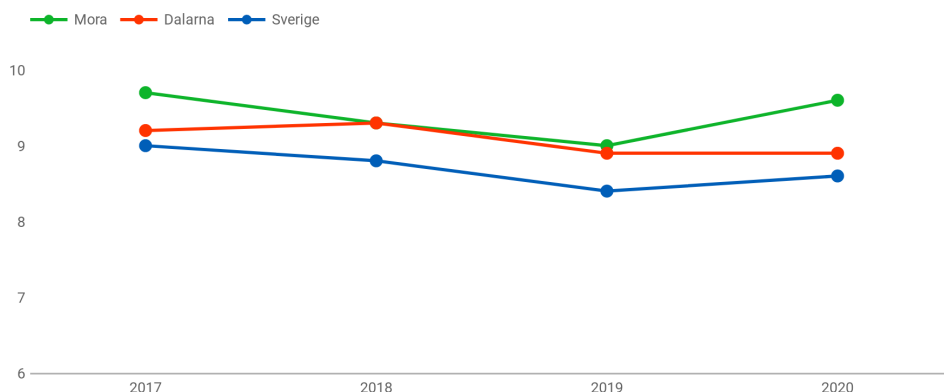
**Pandemins konsekvenser:** Pandemin har påverkat gruppen unga som varken arbetar eller studerar på olika sätt. Ungdomar utan gymnasieexamen riskerade att, i ännu högre grad än i normala fall, konkurreras ut av unga med gymnasieexamen. Indikationer pekar på att unga med särskilda behov av stöd från samhället påverkades extra mycket av pandemin. Exempelvis personer med funktionsnedsättning, hbtqi-ungdomar och unga utlandsfödda riskerade att drabbas särskilt hårt. Det är fortfarande oklart vilka exakta effekter coronapandemin kommer att få för målgruppen, samt vilka effekter som blir kort- respektive långsiktiga.

Källa: *Stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Slutrapport december 2021.* Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). 2021.

#### MORA

Statistik visar att under pandemins första år, 2020, ökade andelen unga som varken studerar eller arbetar minskat med 0,6 procentenheter - 2019: 9 procent, 2020: 9,6 procent. Ökningen synes större i Mora än i Dalarna - 2019 och 2020: 8,9 procent - och i Riket - 2019: 8,4 procent, 2020: 8,6.

2019 var det färre killar än tjejer som gick till arbete eller studier - killar: 7,9 procent, tjejer: 10,5 procent. Vid den senaste mätningen, år 2020, är ordningen som tidigare år, att fler killar - 10,5 procent - än tjejer - 8,4 procent - i Mora står utanför arbete eller studier.



#### Beskrivning

Invånare 17-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%) (Kolada N02906).

Antal invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar dividerat med totalt antal invånare 17-24 år, multiplicerat med 100. Avser de som är bedömda som ej förvärvsarbetande under november enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) aktuellt år och inte är inskriven på någon form av studie under hösten aktuellt år. Till och med år 2014 exkluderades också de som arbetspendlat till Norge och Danmark. Källa: SCB.

### 3.3.8 Långvarigt ekonomiskt bistånd, andel %

#### Kommentar

- Ekonomiskt bistånd består av två delar; försörjningsstöd och stöd till livsföringen i övrigt. Alla kan någon gång i livet behöva tillfälligt ekonomiskt stöd men gruppen med ett långvarigt ekonomiskt bistånd (bistånd 10-12 månader under året) har problem att ta sig in på - eller stanna kvar på - arbetsmarknaden. Här har försörjningsstöd ofta blivit det enda möjliga försörjningsalternativet under långa perioder, vilket gör detta till en särskilt utsatt grupp. Ett långvarigt biståndsmottagande innebär både försämrad livskvalitet för individen och ökade kostnader för kommunen.

Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning, september 2020*. Rådet för kommunala analyser.

Färre biståndsmottagare pandemiåret 2020, men fler får stöd en längre period Under pandemiåret 2020 var det knappt 374 1002 personer som någon gång under året fick ekonomiskt bistånd, det är knappt 2 procent färre jämfört med 2019. Pandemin och dess påverkan på svensk ekonomi och arbetsmarknad har således inte medfört ett ökat antal biståndsmottagare under 2020. I stället ses, i linje med de senaste årens utveckling, en minskning av antalet biståndstagare. Statliga åtgärder så som korttidspermitteringar, omställningsstöd och fler utbildningsplatser har bidragit till att hålla tillbaka. Även på kommunnivå har åtgärder vidtagits, så som fler platser på vuxenutbildningar och fler sommarjobb för unga.

Källa: *Utvecklingen av ekonomiskt bistånd i spåren av covid-19*. Socialstyrelsen. 2021.

Barnens perspektiv är centralt. Ett sätt att beskriva de skilda ekonomiska villkoren som barn växer upp under är att titta på barn som växer upp i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd. Att växa upp i ekonomisk utsatthet får inte enbart materiella konsekvenser utan påverkar barns möjligheter inom en rad områden, inte minst socialt där bristen på pengar kan leda till utanförskap.

Källa: *Samling för social hållbarhet, delrapport 1, Ge alla barn en bra start i livet*. Region Dalarna

#### MORA

Trenden för Mora är i stort sett oförändrad och stabil på en låg nivå, 0,7 procentenheter att jämföra med Dalarna och Riket, 1,2 procent.

Från 2017 syns en skillnad i statistiken mellan kvinnor och män i Mora, där fler män än kvinnor erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd.

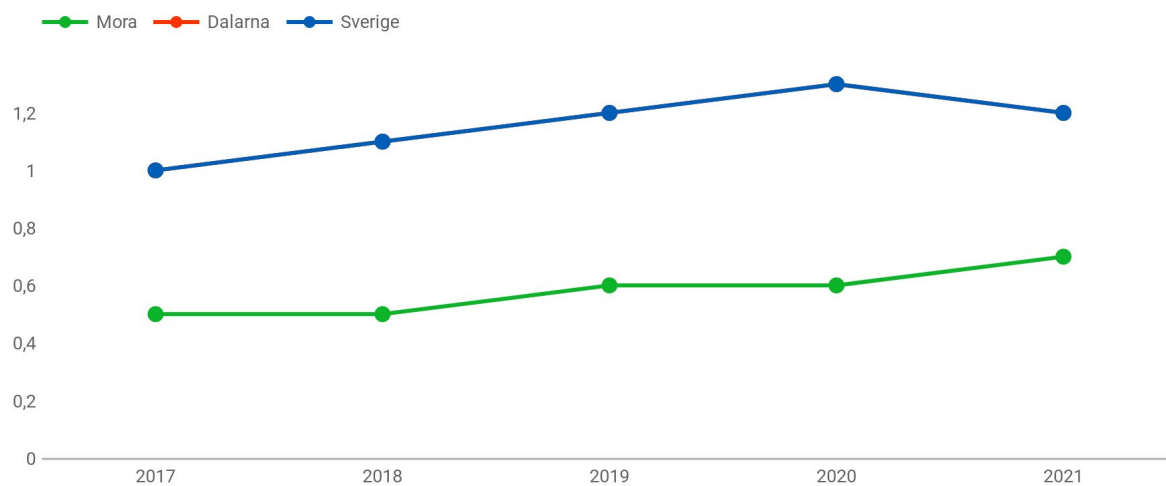
För att belysa barnens perspektiv hämtas stöd i ytterligare ett nyckeltal, "Barn i befolkningen som ingår i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd", (se Kolada U31809). Här ser vi att andelen berörda barn i Mora år 2020 är 0,8 procentenheter vilket är en ökning med 0,3 procentandelar jämfört med 2019. Andelen är dock på en mycket lägre nivå än i Sverige -2,2 procent - och Dalarna, 2,7 procent..

#### Kompletterande kommentar till utvecklingen från tjänsteperson vid socialförvaltningen Mora:

Staten har under pandemin tillskjutit medel i form av tilläggsbidrag inom bostadsbidraget till barnfamiljer med låg inkomst samt infört tillfälliga åtgärder inom ramen för arbetslöshetsersättning (a-kassa). Dessa tillfälliga resurser är ett välkommet stöd och avhjälper situationen åtminstone i ett kortsiktigt perspektiv.

Anledningen till långvarigt behov av ekonomiskt bistånd är svag förankring på arbetsmarknaden samt ohälsa och sjukskrivning. Samverkan olika kompletterande system inom socialtjänst, sjukvård och arbetsförmedling blir då viktiga, men denna samverkan försvårades under pandemin.

Vad gäller målgruppen arbetssökande som mottog ekonomiskt bistånd hade dessa personer mycket svårare att komma ut på till exempel arbetsträning och praktik med anledning av pandemin då många praktik- och arbetsträningsplatser inte tog emot nya deltagare, höll stängt eller hade infört restriktioner.



### Beskrivning

Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen (Kolada N31816).

Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd under året dividerat med antalet vuxna invånare (18 år och äldre). Långvarigt bistånd avser 10-12 månader under året. Källa: Socialstyrelsens register över ekonomiskt bistånd samt Registret över totalbefolkningen.

## 4 Livslångt lärande

Hållbarhetsbarometerens nyckeltal under målområdet.

### 4.1 Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar

#### 4.1.1 Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl biologisk behandling, andel %

##### Kommentar

◆ Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%) Det huvudsakliga syftet med biologisk återvinning är att cirkulera näringsämnen i samhället för att på så sätt sluta kretsloppet. Avfallstrappan nämner att allt avfall i så hög grad som möjligt ska återanvändas och återvinnas för att spara naturresurser. Tidningar och förpackningar kan till exempel användas som råvara vid produktion av nytt papper och nya förpackningar. Ofta räknas också användning av brännbart avfall för energiutvinning i fjärrvärmeverk och elproducerande kombikraftverk som materialåtervinning. Målet för indikatorn "Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning", som även finns med i SCB:s indikatorlista för Agenda 2030, är därmed så höga värden som möjligt.

Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning september 2020*. Rådet för kommunala analyser, RKA.

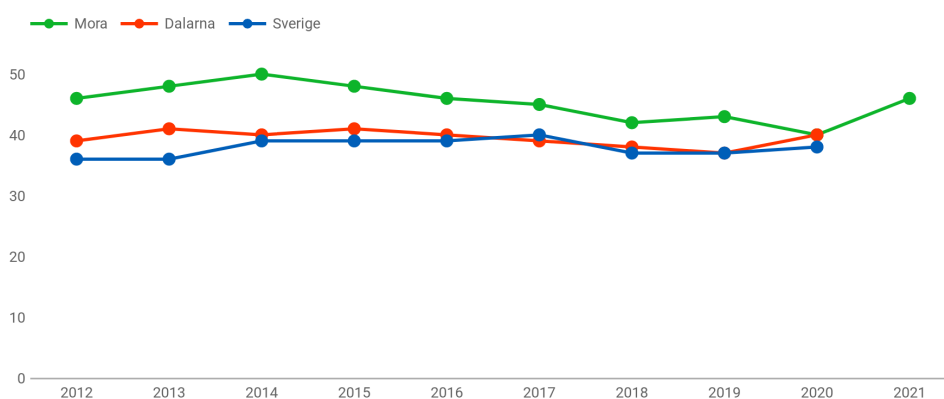
Genom att omhänderta kommunalt avfall på ett långsiktigt och hållbart sätt kan miljöpåverkan minimeras och avfallet kan nyttjas som en resurs. Resurseffektivitet och cirkulär ekonomi är prioriterade områden både i Sverige och i EU. Det finns ett etappmål att "senast 2025 ska förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ha ökat till minst 55 viktprocent, 2030 till minst 60 viktprocent och 2035 ha ökat till minst 65 viktprocent".

Källa: *Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2022*, Naturvårdsverket rapport 7033

##### MORA

Moras avfallsplan "Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering 2018-2022" innehåller mål och åtgärder med fokus på att minska avfallsmängder och öka resursutnyttjande. Målet, enligt avfallsplanen, är att år 2022 ska andelen hushållsavfall insamlat för materialåtervinning vara 51 procent. Värdet för 2022 kommer från Nodava och det nationella systemet AvfallWEB eftersom Kolada inte har någon tillgänglig statistik ännu. Nyckeltalet har haft en nedåtgående trend under några år men vände uppåt igen år 2021 och fortsätter utvecklingen på samma sätt kan målet för år 2022 vara möjligt att nå.

Materialåtervinning är en stor utmaning för alla kommuner, där stabilt ökande trender får anses kräva ett mycket långsiktigt inriktat arbete. Arbetet med att revidera Moras och hela länets avfallsplaner har startat och planerna beräknas att vara klara för antagande runt årsskiftet 2023/2024.



##### Beskrivning

Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%) (Kolada U07414).

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kilogram hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning inklusive biologisk behandling dividerat med totalt antal kilogram insamlat hushållsavfall. Multipliceras med 100 för redovisning i procent. I procenttalet ingår också den s.k. rejekten, dvs. den mängd som samlats in för materialåtervinning men som ej kunnat materialåtervinnas. I hushållsavfall ingår mat- och restavfall (inklusive så kallat jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger), grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.) även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. Källa: Avfall Sverige.

## 4.1.2 Genomsnittlig körsträcka med bil, mil/inv

### Kommentar

◆ Det finns sammantaget många tecken på att transportsystemet har utvecklats i en gynnsam riktning. Utsläppen av växthusgaser från inrikestransporter har minskat med fem miljoner ton under en 12-årsperiod och antalet omkomna i trafikolyckor var 2021 det lägsta i modern tid.

- Vi ser också en fortsatt stark utveckling av elektrifieringen av vägtrafiken. Om 2020 var det stora genombrottsåret för laddbara fordon, så är 2021 året då laddbart tog steget mot att bli normen i nybilsförsäljningen. Den utvecklingen tycks också fortsätta under 2022, säger Anders Brandén Klang, projektledare för uppföljningen.

2021 var fortsatt ett år präglad av coronapandemin, vilket bland annat har haft en negativ inverkan på den interregionala tillgängligheten och på den upplevda tillgängligheten till kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning. Pandemin har också inneburit tuffa ekonomiska utmaningar för resebranschen.

Samtidigt har den digitala tillgängligheten fortsatt att förstärkas, en utveckling som av allt att döma har påskyndats av pandemin. Svenskarna verkar också vara inställda på att fortsätta arbeta delvis från hemmet och ersätta vissa arbetsresor med digitala möten. Hur det kommer att påverka våra framtida resmönster återstår att se.

De nationella transportpolitiska målen innebär att vi ska säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. I Trafikanalys uppföljning konstateras att delar av systemet inte har en gynnsam utveckling, och att transportförsörjningen därför inte har rört sig i riktning mot en långsiktig hållbarhet, sett ur alla relevanta perspektiv.

Källa: *Uppföljning av de transportpolitiska målen 2022*, Trafä

#### Totala körsträckan ökade under 2021

Under 2021 körde samtliga personbilar, lastbilar, bussar och motorcyklar tillsammans 7 937 miljoner mil. Av den totala körsträckan stod personbilarna för 80 procent.

#### Svag uppgång av personbilars genomsnittliga körsträcka

En personbil körde i genomsnitt 1 112 mil under 2021. Det är en ökning med 1 procent mot 2020 då genomsnittet var 1 100 mil. Trots den svaga ökningen det senaste året så har den genomsnittliga körsträckan minskat med 205 mil per personbil sen toppnoteringen från 2008. År 2020 var körsträckan den kortaste sedan mätningarna började 1999.

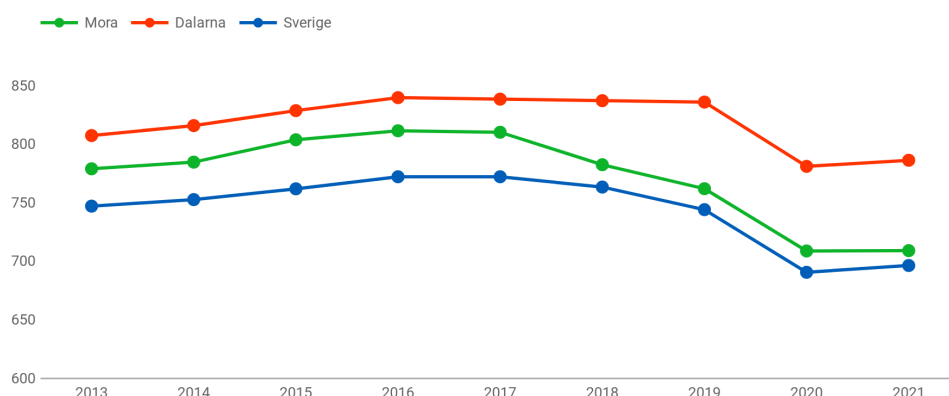
Källa: *Körsträckor 2021*, Trafä

Hur många mil invånarna i den egna kommunen eller regionen reser med bil varierar över landet. Faktorer som påverkar körsträckan är hur väl utbyggd kollektivtrafiken är, hur pendlingsmönster ser ut men även av resvanor mm. För att nå klimatlagens (2017:720) mål har Trafikverket tagit fram ett klimatscenario som säger att vi måste minska biltrafiken i kilometer med 10-20 procent per capita.

Källa: *Agenda 2030 - Nyckeltal för kommuner och regioner, Vägledning september 2020*, RKA

#### MORA

Minskningen, av genomsnittlig körsträcka per invånare, har avstannat och ligger nu på ungefär samma nivå som för år 2020. 2020 års värde var lägre än något tidigare värde (sedan 2008).



#### Beskrivning

Genomsnittlig körsträcka med bil, mil/inv (Kolada, U07917).

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Total körsträcka i mil och år med personbilar registrerade i det geografiska området dividerat med totalt antal invånare i det geografiska området. Avser körsträcka för bilar registrerade i det geografiska området och säger ingenting om i vilka geografiska områden dessa bilar har kört. Avser bilar registrerade på såväl juridiska som fysiska personer (Observera att bilar skrivna på juridiska personer, så som företag, kan påverka statistiken för kommuner där många företag och huvudkontor är lokaliserade). Källa: Trafä.

### 4.1.3 Andel som cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter under den varmare delen av året, april - september, (%) 18-84 år

#### Kommentar

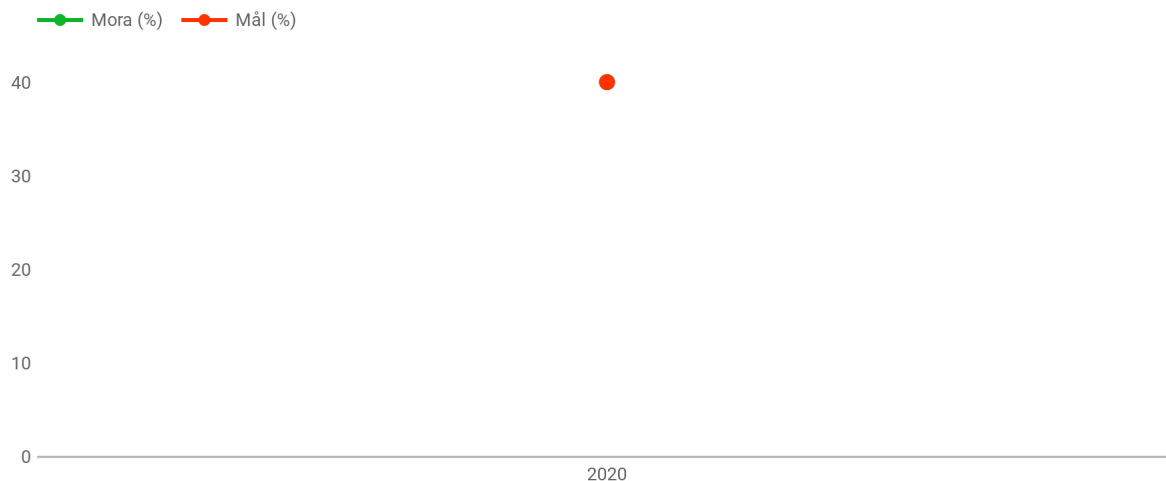
- Vinsterna av ett ökat cyklande uppnås både på individ- och på samhällsnivå. Här är några av de argument som det finns forskningsstöd för: attraktivare stad, samhällsekonomiska vinster och förbättrad folkhälsa, ett jämlikare samhälle, en renare miljö, ökad trafiksäkerhet samt minskad trängsel och möjlighet till förtätning. Källa: Mora cykelstrategi 2019-2040. Mora kommun. 2018.

#### MORA

Detta nyckeltal togs fram första gången genom en tilläggsfråga i SCB:s medborgarundersökning 2020. I undersökningen svarade 40 procent att de under perioden april-september cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter.

Målet i cykelstrategin för cykling sommartid - 40 procent - har uppfyllts.

**Andelen medborgare som använder cykel för den dagliga resan ska öka och år 2020 vara 40 % sommartid och 20 % vintertid**



#### Beskrivning

Andel som svarat "varje dag eller nästan varje dag" samt "en eller ett par gånger i veckan" på frågan: Hur ofta brukar du cykla till och från arbete/skola/aktiviteter under den varmare delen av året, april - september?, andel (%)

Tilläggsfrågor i SCB:s medborgarundersökning 2020 som riktar sig till åldersgruppen 18 - 84 år.

#### 4.1.4 Andel som cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter under den kallare delen av året, oktober - mars, (%) 18-84 år

##### Kommentar

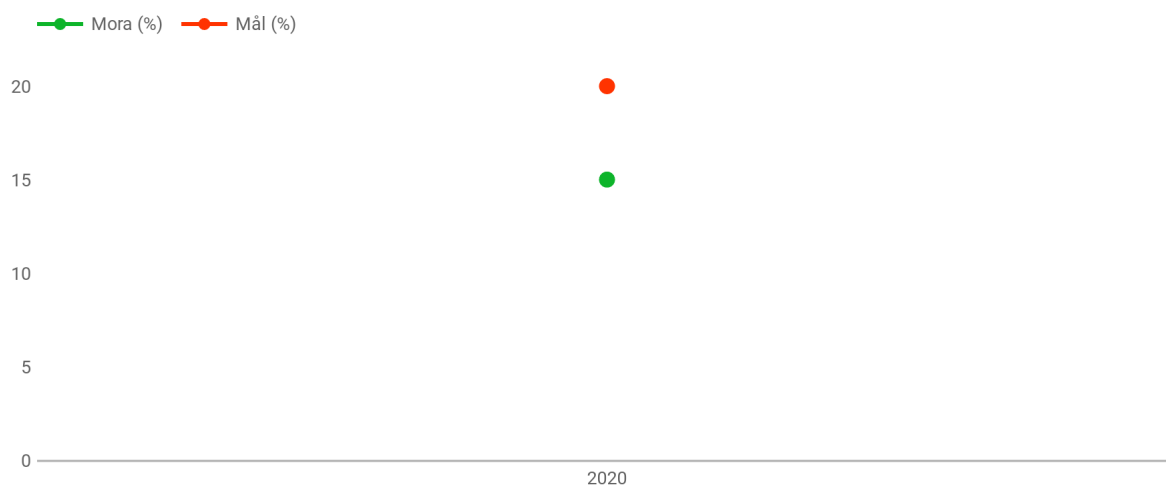
- ◆ Vinster av ett ökat cyklande uppnås både på individ- och på samhällsnivå. Här är några av de argument som det finns forskningsstöd för: attraktivare stad, samhällsekonomiska vinster och förbättrad folkhälsa, ett jämlikare samhälle, en renare miljö, ökad trafiksäkerhet samt minskad trängsel och möjlighet till förtätning. Källa: Mora cykelstrategi 2019-2040. Mora kommun. 2018.

##### MORA

Detta nyckeltal togs fram första gången genom en tilläggsfråga i SCB:s medborgarundersökning 2020. I undersökningen svarade 15 procent att de under perioden oktober-mars cyklar minst en gång per vecka till och från arbete/skola/aktiviteter. Målet i cykelstrategin för cykling vintertid - 20 procent - är nära att nås.

I Mora kommuns cykelstrategi finns bland annat målet att:

**Andelen medborgare som använder cykel för den dagliga resan ska öka och år 2020 vara 40 % sommartid och 20 % vintertid**



##### Beskrivning

Andel som svarat "varje dag eller nästan varje dag" samt "en eller ett par gånger i veckan" på frågan: Hur ofta brukar du cykla till och från arbete/skola/aktiviteter under den kallare delen av året, oktober - mars?, andel (%)

Tilläggsfrågor i SCB:s medborgarundersökning 2020 som riktar sig till åldersgruppen 18 - 84 år.

## 4.2 Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren

### 4.2.1 Elever i åk 5: Jag är nöjd med min skola som helhet, positiva svar, andel %

#### Kommentar

Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet i hela landet för att se till att den följer de lagar och regler som finns. Målet är att bidra till alla barns och elevers lika rätt till god utbildning i en trygg miljö. Enkäten besvaras bland annat av elever i årskurs 5.

Under 2020 och 2021 har Skolinspektionen genomfört en översyn av Skolenkäten. Översynen har inneburit att frågeformuleringar och svarsalternativ ändrats. Det innebär att resultaten inte kan jämföras direkt med tidigare resultat.

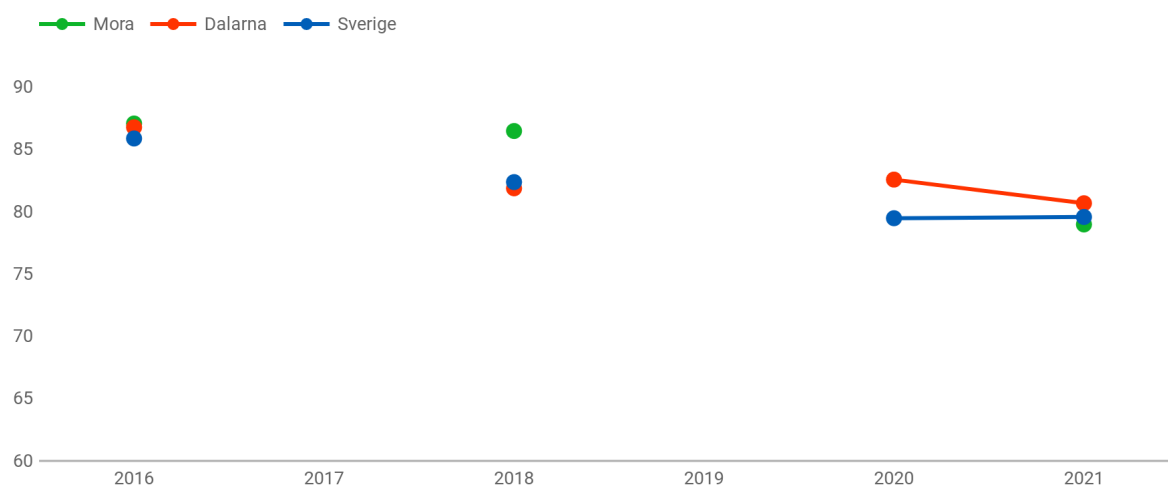
Källa: *Skolenkäten. Resultat 2021*. Skolinspektionen.

#### MORA

Skolenkäten visar att de flesta elever - 79 procent - är nöjda med sin skola. Det är dock värt att minnas att det finns en grupp elever som inte är nöjda i samma utsträckning.

Moras elever svarar ungefär som elever i Sverige - 79,5 procent - och i Dalarna - 80,6 procent.

En något större andel pojkar än flickor är nöjda med sin skola; pojkar 80 procent och flickor 78 procent.



#### Beskrivning

Elever i åk 5: Jag är nöjd med min skola som helhet, positiva svar, andel (%) (Kolada, N15559).

Antal elever som angivit något av alternativen "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" som svar på påståendet "Jag är nöjd med min skola som helhet", dividerat med det totala antalet elever som svarat på enkäten. Uppgifterna kommer från Skolinspektionens "Skolenkäten" som en gång under två läsår (T-1 och T) tillfrågat skolans elever i årskurs 5. För data på kommunnivå avser uppgifterna enbart elever i kommunala skolor i den aktuella kommunen, medan uppgifterna på enhetsnivå och för riket även inkluderar skolor med annan huvudman. Källa: Skolinspektionen.



## 4.2.2 Jag känner mig trygg i skolan, elever årskurs 9, positiva svar, andel %

### Kommentar

Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet i hela landet för att se till att den följer de lagar och regler som finns. Målet är att bidra till alla barns och elevers lika rätt till god utbildning i en trygg miljö. Enkäten besvaras bland annat av elever i årskurs 9.

Under 2020 och 2021 har Skolinspektionen genomfört en översyn av Skolenkäten. Översynen har inneburit att frågeformuleringar och svarsalternativ ändrats. Det innebär att resultaten inte kan jämföras direkt med tidigare resultat.

Källa: *Skolenkäten. Resultat 2021*. Skolinspektionen.

Trygghet och studiero är betydelsefullt för hur eleverna kommer att lyckas nå målen för utbildningen. Strukturerad och varierad undervisning, tillitsfulla relationer mellan lärare och elever samt ett aktivt värdegrundsarbete är förutsättningar för detta

Källa: Skolverket.

### MORA

Skolenkäten visar att de flesta elever - 73,5 procentenheter - känner sig trygga i skolan. Ett observandum är den relativt stora grupp som inte upplever trygghet i skolan i samma utsträckning.

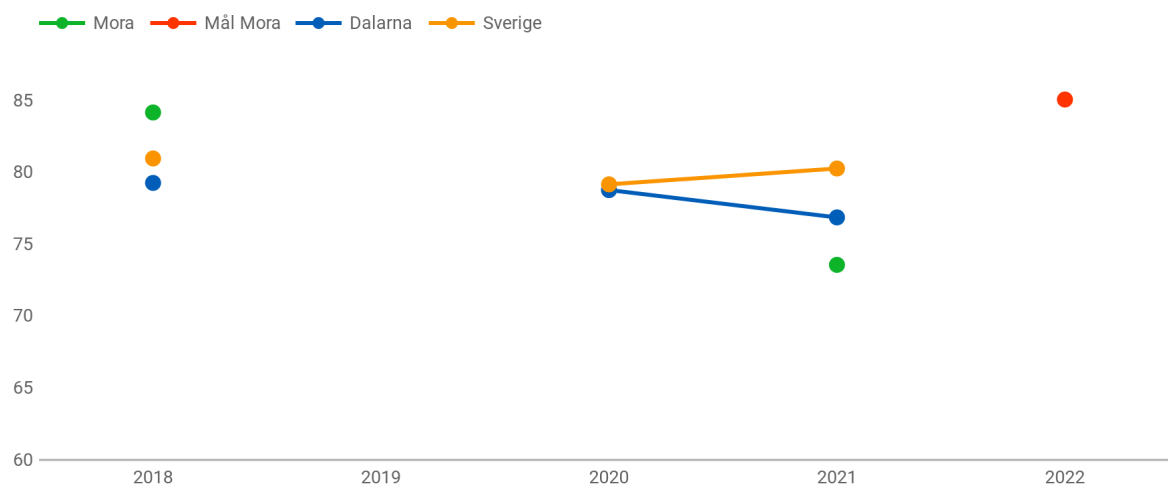
Jämförelser med Dalarna och Riket visar att färre elever i Mora känner sig trygga i sin skola; Dalarna: 76,8 procent, Riket: 80,2 procent.

Bilden, år 2021, av flickors och pojkars upplevelse av trygghet skiljer:

- Flickor: 70,0 procent
- Pojkar: 76,0 procent
- Totalt: 73,5 procent

Andelen trygga elever varierar stort mellan åren och skolenkätens frågeformuleringar har ändrats, det är därför svårt att sja om målet, minst 85 procent av eleverna ska känna sig trygga i skolan, kommer att uppnås.

**Önskat läge år 2022: Minst 85 procent av eleverna ska känna sig trygga i skolan**



### Beskrivning

Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%) (Kolada N15533).

Antal elever som angivit något av alternativen "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" som svar på påståendet "Jag känner mig trygg i skolan", dividerat med det totala antalet elever som svarat på enkäten. Uppgifterna kommer från Skolinspektionens "Skolenkäten" som en gång under två läsår (T-1 och T) tillfrågat skolans elever i årskurs 9. För data på kommunnivå avser uppgifterna enbart elever i kommunala skolor i den aktuella kommunen, medan uppgifterna på enhetsnivå och för riket även inkluderar skolor med annan huvudman. Ingår i Kommunens kvalitet i korthet (KKiK). Källa: Skolinspektionen.

### 4.2.3 Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel %

#### Kommentar

- ◆ Detta nyckeltal visar andelen elever som uppnått lägsta behörighetsnivån till gymnasiet (behörighet till yrkesprogram).

Det finns ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och hälsa. Ett exempel är sambandet mellan utbildningsnivå och medellivslängd, där de största skillnaderna finns mellan dem som har förgymnasial utbildning och dem som har eftergymnasial utbildning. Betygen i grundskolans årskurs 9 är av avgörande betydelse för skolelevers benägenhet att studera vidare. Detta oavsett barnens socioekonomiska uppväxtbakgrund. Låga eller ofullständiga betyg från årskurs 9 ökar dessutom risken för framtida psykosociala problem, samtidigt som den psykiska hälsan kan påverka skolprestationer. Den minskande behörighetsgraden till gymnasieskolan sedan mitten av 00-talet beror till största delen på den ökande andelen elever som invandrat efter ordinarie skolstart

- Andelen behöriga elever till gymnasiet var 87 procent 2021. En högre andel flickor än pojkar uppnådde behörighet till gymnasiet.
- Det var vanligare att elever hade behörighet om deras föräldrar hade eftergymnasial utbildningsnivå, än om föräldrarna hade förgymnasial eller gymnasial utbildningsnivå.
- Det var också vanligare bland elever födda i Sverige, än bland elever födda i övriga Europa eller utanför Europa.
- Andelen behöriga till gymnasiet minskade totalt med 3 procent 2006–2021. En särskilt tydlig minskning syntes bland elever vars föräldrar hade förgymnasial utbildningsnivå, 11 procent.
- Andelen elever med behörighet till gymnasiet varierade beroende på län med som lägst 82 procent och som högst 91 procent 2021.

Källa: Folkhälsomyndigheten. Gymnasiebehörighet [Internet]. Stockholm: Folkhälsomyndigheten; 2022 [citerad 2022-06-23] Hämtad från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/fu-gymnasiebehorighet>

#### MORA

2022 års värden är helt färskas och är hämtade från kommunens för- och grundskoleförvaltning. Därför finns inga jämförelser med Dalarna och Sverige.

#### Läsåret 2021/2022 - ANDEL BEHÖRIGA YRKESPROGRAM

- **Totalt** Andelen behöriga elever till yrkesprogram är 80,4 procent. Det är en minskning med cirka 4 procent jämfört med föregående år, då andelen behöriga var 84,1 procent.
- **Flickor** Andelen behöriga flickor är 82,2 procent. Jämförelse flickor 2021: 83,2 procent.
- **Pojkar** Andelen behöriga pojkar är 79,0 procent. Jämförelse med pojkar 2021: 85,7 procent

#### MERITVÄRDE

Meritvärdet är summan av de 16 (eller 17) bästa betyg från grundskolan. Högsta möjliga meritvärde kan då bli 320 meritpoäng.

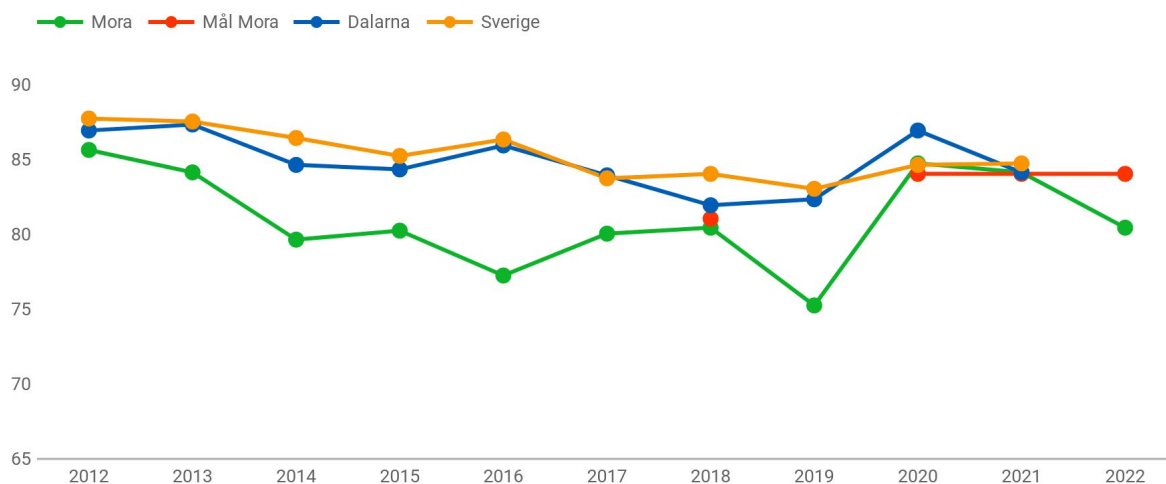
**Totalt** 207,42.

**Flickor** 222,48

**Pojkar** 196,15

2020 års målsättning, minst 84 procent ska vara behöriga till yrkesprogram, har inte uppnåtts läsåret 2021/2022.

**Önskat läge år 2020: Minst 84 procent ska vara behöriga till yrkesprogram senast år 2020**



### Beskrivning

Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%) (Kolada N15428).

Antal elever i årskurs 9 som är behöriga till ett yrkesprogram dividerat med antal elever som fått eller skulle ha fått betyg i minst ett ämne enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet i årskurs 9. För att ha gymnasiebehörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen från grundskolan. Fram t.o.m. 2011 krävdes godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik för att uppnå lägsta behörighet till gymnasiet. Uppgiften avser elever folkbokförda i kommunen. Elever med okänd bakgrund ingår inte. Uppgiften avser läsår. Källa: SCB och Skolverket.

## 4.2.4 Gymnasieelever med examen inom 4 år, andel %

### Kommentar

◆ Kompetenser och kunskaper utvecklas genom olika former av lärande under livets olika skeden och har ett starkt samband med människors förutsättningar för en god hälsa. Skolan är en arena som når alla barn och unga och har därmed en grundläggande roll i arbetet för en god och jämlik hälsa. Grundskolan lägger grunden för vidare studier och de flesta unga i Sverige påbörjar gymnasiestudier. Unga som saknar slutbetyg från gymnasieskolan har sämre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden, och detta kan i sin tur minska möjligheterna till god hälsa under resten av livet.

- Andelen som tar gymnasieexamen inom fyra år från påbörjad utbildning varierar beroende på kön, födelseland och föräldrarnas utbildningsnivå. Under 2021 tar en större andel flickor än pojkar examen från gymnasiet inom fyra år.
- Andelen som tar gymnasieexamen inom fyra år är mer än dubbelt så stor bland elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildningsnivå (82 %) än bland dem vars föräldrar har förgymnasial utbildningsnivå (37 %)
- Bland elever födda i Sverige tar 79 procent tar gymnasieexamen inom fyra år efter påbörjad utbildning. Motsvarande siffror för elever födda utanför Europa är 37 procent.

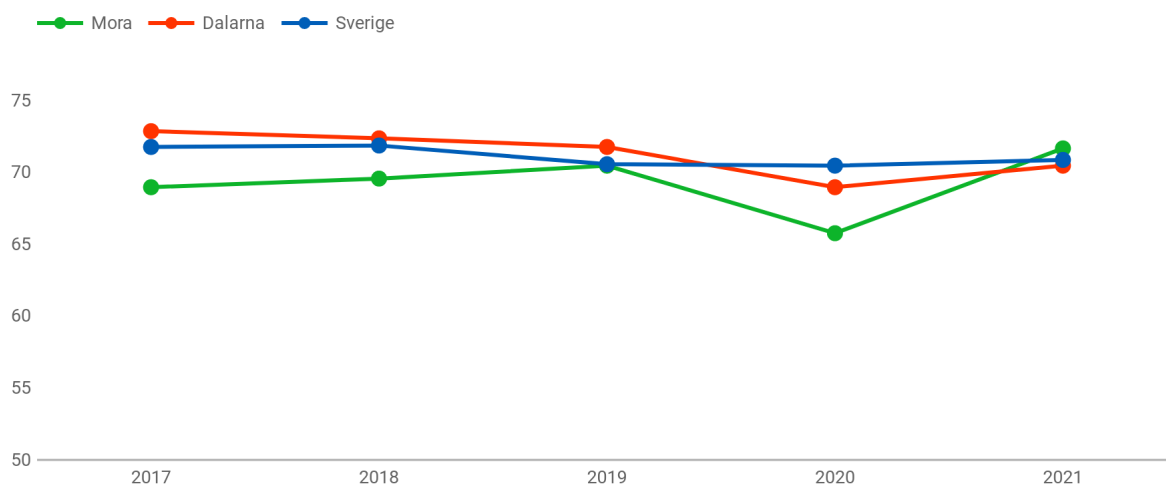
Källa: *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten. 2022.

### MORA

Andelen som tagit examen inom fyra år var 71,6 procent år 2021. Andelen i Mora är något högre än i Dalarna - 70,4 procent - och i Sverige - 70,8 procent.

I Mora ökade andelen flickor med examen inom fyra år med 7 procentenheter och är år 2021 77,4 procent. Ökningen bland pojkar var lika stor, 7 procentenheter, och är 67 procent.

Ingen tydlig utveckling, då variationen är stor mellan åren; högst andel år 2016, då 77 procent av eleverna tog examen inom fyra år, och lägst år 2020 med knappt 66 procent.



### Beskrivning

Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%) (Kolada N17461).

Antal folkbokförda elever i kommunen som började på gymnasium för 4 år sedan som med examen inom 4 år, inkl. IM dividerat med antal folkbokförda elever i kommunen som började på gymnasium för 4 år sedan, inkl. IM. Elever som vid utbildningens början saknar svenskt personnummer (t ex nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda) ingår ej. Källa: SCB.

## 4.2.5 Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter avslutad gymnasieutbildning, andel %

### Kommentar

◆ Gymnasieskolan ska rusta eleverna för framtiden och göra dem anställningsbara och utvecklingsbara. Den ska ge dem den kunskap och kompetens de behöver för att skaffa sig sitt första jobb eller komma in på rätt utbildning. Den ska lägga grunden för ett långt och framgångsrikt yrkesliv.

Coronapandemin har slagit hårt mot Sverige och världen. Arbetsmarknaden förändras och arbetslösheten ökar. Unga är särskilt utsatta och vikten av att ta examen från gymnasieskolan är viktigare än på länge. Det är allvarligt att det inte är fler än tre fjärdedelar av eleverna som tar gymnasieexamen efter tre år. Var fjärde 20-åring i Sverige saknar examen från gymnasiet. Men de flesta elever klarar sig bra och får en bra start på sitt vuxenliv, men alla elever behöver bli bättre och de behöver få rätt förutsättningar att bli det. För företagets konkurrenskraft är det en förutsättning att kompetensförsörjningen fungerar.

Källa: *Gymnasierapporten 2021*. Svenskt näringsliv. 2021.

- Ungefär 8 av 10 ungdomar hade en etablerad ställning på arbetsmarknaden eller studerade på högskolan tre år efter examen i gymnasieskolan.
- Tre år efter yrkesexamen (yrkesprogram) var andelen ungdomar med etablerad ställning på arbetsmarknaden 63 procent. Motsvarande andel för ungdomar som läste högskoleförberedande program var 23 procent. Som förväntat var ungdomarna i stället i större utsträckning högskolestuderande i denna grupp, andelen var 56 procent.
- **Etableringsstatus från yrkesprogram tre år efter examen:** Andelen män med en etablerad ställning på arbetsmarknaden var högre än andelen kvinnor. Andelen män med en etablerad ställning var 71 procent jämfört med 53 procent för kvinnor. Andelen högskolestuderande var däremot högre för kvinnor - 14 procent - jämfört med män - 4 procent.
- **Etableringsstatus från högskoleförberedande program tre år efter examen:** Andelen kvinnor som var högskolestuderande var något högre jämfört med andelen män, 58 procent respektive 54 procent. Andelen ungdomar som hade en etablerad ställning på arbetsmarknaden var däremot något högre för män jämfört med kvinnor, 25 procent respektive 22 procent.

Källa: *Etablering på arbetsmarknaden eller fortsatta studier år 2019 efter gymnasieskola*. Skolverket. 2021.

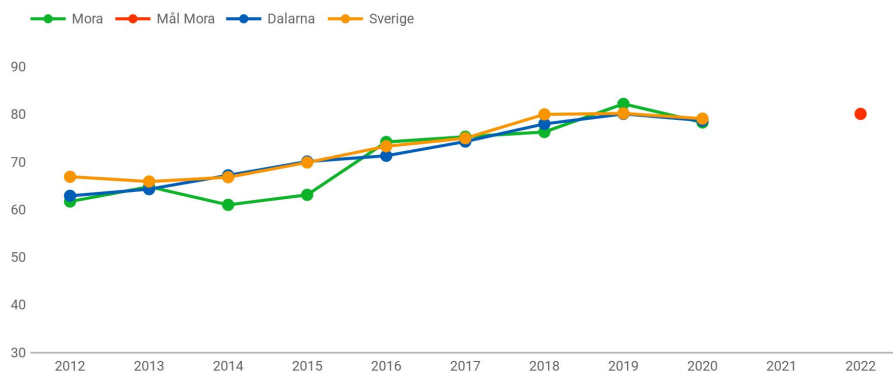
### MORA

Den positiva trenden som funnits sedan 2014 har brutits och andelen unga som är etablerade på arbetsmarknad eller i studier har minskat - 78 procent år 2020. Pandemin, som bröt ut våren 2020, är sannolikt en bidragande orsak, den ledde snabbt till arbetslöshet, och försvårade för unga att etablera sig på arbetsmarknaden. Nationell statistik, dock ej på Moranivå, indikerar att coronapandemin ökat intresset för högskoloutbildning.

Kvinnor bibehåller sin mer gynnsamma ställning, där är förändringen mellan 2019 och 2020 endast en procentenhet - **2019:** 83,3 procent, **2020:** 82,4 procent. Jämförelsen med män visar på en minskning med nästan sju procent - **2019:** 81,1 procent, **2020:** 74,3 procent.

Det är i dagsläget svårt att sätta målsättningen, minst 80 procent, kommer att uppnås år 2022.

**Önskat läge år 2022: Minst 80 procent av ungdomarna ska vara etablerade på arbetsmarknaden eller studera 2 år efter avslutad gymnasieutbildning år 2022**



### Beskrivning

Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%) (Kolada N17434).

Andel av eleverna folkbokförda i kommunen och med erhållit slutbetyg eller motsvarande år T-2 som var etablerade på arbetsmarknaden år T. Avser elever i gymnasieskolan folkbokförda i kommunen oavsett huvudman för skola eller elevens studieort. Källa: SCB och Skolverket.

## 5 Livskvalitet för alla

Hållbarhetsbarometerns nyckeltal under målområdet.

### 5.1 Ge alla barn en bra start i livet

#### 5.1.1 Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)

##### Kommentar

♦ Alla barn, oberoende av bostadsort och familjens socioekonomiska förhållanden, ska enligt skollagen ha lika tillgång till utbildning i förskolan.

Källa: Skolverket

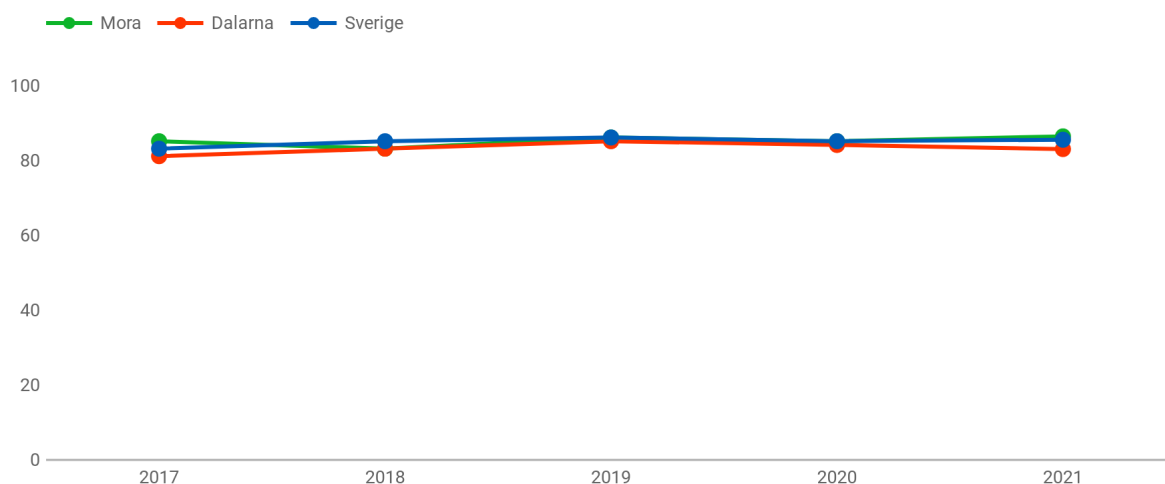
Forskningen visar att när förskolan fungerar bra och bidrar till optimala lärande- och utvecklingsmöjligheter för de allra yngsta barnen gynnas deras hälsoutveckling på både kort och lång sikt. De positiva effekter som förskolan har på barns lärande har visat sig vara stabila under lång tid. De färdigheter som utvecklas i en gynnsam förskolemiljö underlättar därmed den utveckling som sedan skall ske i skolan. Det innebär att förskolans verksamhet kan förebygga svårigheter i skolan, i synnerhet läs- och skrivsvårigheter. Detta minskar i sin tur risken för psykiska problem som ofta ses som en följd av skolsvårigheter. Den största nyttan av att vistas i förskolans miljö har barn från resursfattiga familjer. Förskolan har alltså utjämnande socioekonomiska effekter och ska därför uppfattas som en verksamhet som främjar jämlik hälsa och social hållbarhet.

Källa: *Ge alla barn en bra start i livet - delrapport 1*. Region Dalarna. 2017.

##### MORA

De flesta barn i Mora tar del av förskola: År 2021 gick drygt 86 procent i ålder 1-5 år i förskola. Under en tjugofemårsperiod, mellan år 2000 (63 procent) och 2021, är ökningen 23 procent.

Andelen i Mora år 2020 är ungefär i nivå med Riket - 85 procent - och högre än i Dalarna - 83 procent.



##### Beskrivning

Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%) (Kolada N11800). Antal barn 1-5 år inskrivna i förskola dividerat med antal barn 1-5 år. Avser förskolor i kommunen, oavsett regi. Källa: Skolverket och SCB.

## 5.1.2 Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel %

### Kommentar

- Att växa upp med bristande ekonomiska resurser kan påverka barns liv negativt, exempelvis genom mindre hälsosamma levnadsvanor, sämre skolresultat och trångboddhet.

Bland barn är det störst andel som lever med låg ekonomisk standard bland dem vars föräldrar har högst förgymnasial utbildningsnivå (68 %). Även bland barn födda utanför Europa levde en stor andel med låg ekonomisk standard (62 %) jämfört med barn födda i Sverige. Skillnaderna mellan barn vars föräldrar har förgymnasial respektive eftergymnasial utbildningsnivå samt mellan barn födda utanför Europa jämfört med barn födda i Sverige består under perioden 2011–2019.

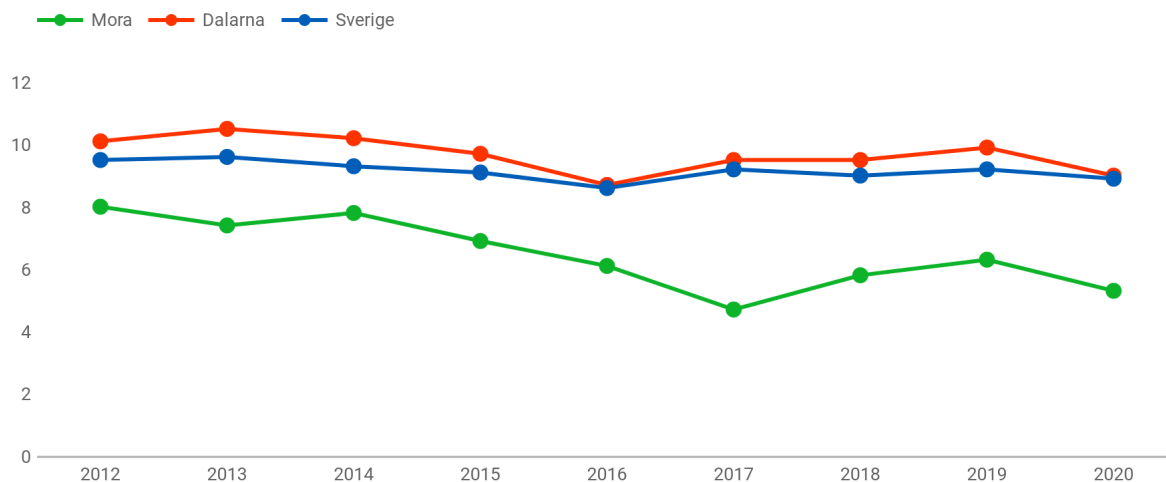
Källa: *Folkhälsans utveckling Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten. 2022.

### MORA

Andelen invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll var år 2020 5,3 procent, vilket motsvarar 527 barn i Mora. (Antal hushåll 2020: 9942 st). Det är en minskning jämfört med tidigare år: 2019 - 6,3 procent - och 2018 - 5,8 procent.

Andelen unga i Mora som lever i ekonomiskt utsatta hushåll är avsevärt lägre än i Dalarna - 9,5 procent - och i riket - 9 procent. Det återstår att se hur pandemin påverkar utvecklingen framåt.

Andelen barn som levde med låg ekonomisk standard 2020 varierade mellan Sveriges kommuner med som lägst 2 procent och som högst 24 procent.



### Beskrivning

Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%) (Kolada N02904).

Antal invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll dividerat med totalt antal invånare 0-19 år, multiplicerat med 100. Med ekonomiskt utsatta avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd (tidigare kallat socialbidrag). Med låg inkomst avses lägsta utgiftsnivå baserad på den socialbidragsnorm som fastställdes på 1980-talet (med inflationsuppräknings) och en norm för boendeutgifter. Om inkomsterna understiger dessa normer definieras detta som låg inkomst. Med ekonomiskt bistånd menas att sådant erhållits minst en gång under året. Nyckeltalet beräknas på samma sätt som Rädda barnens Barnfattigdomsindex som dock använder åldersgruppen 0-17 år. Fr.o.m 2011 framtaget med det nya hushållsbegreppet (tidigare familjer) samt ny populationsavgränsning: De som inkluderas ingår i helårshushåll vilket innebär att de vuxna i hushållet ska ha varit folkbokförda både 1 jan och 31 dec aktuellt år samt att hushållets disponibla inkomst ska vara skild från 0 kr. Källa: SCB.

## 5.2 Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla

### 5.2.1 Valdeltagande i senaste kommunvalet, %

#### Kommentar

- Delaktighet och deltagande i samhället är centrala områden för individens hälsa. Man kan mäta delaktighet och deltagande i samhället på flera olika sätt. Ofta används deltagande i allmänna val som ett mått på demokratisk delaktighet.

Källa: Folkhälsomyndigheten.

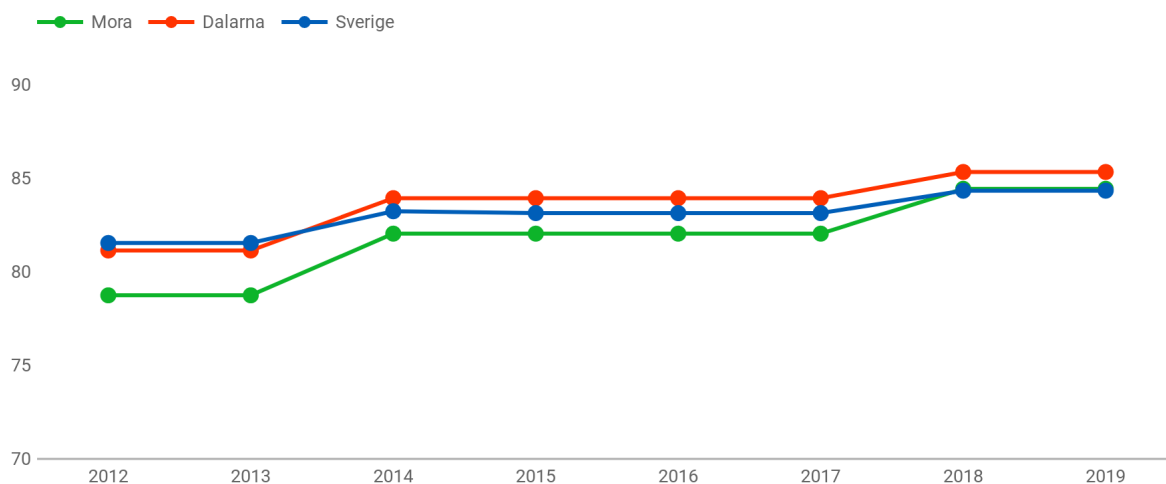
Totalt röstade 84 procent av de i befolkningen som är berättigade att rösta (där vissa har rösträtt endast i kommun och landsting), i minst ett av valen till riksdagen, landstings- eller kommunfullmäktige 2018. Valdeltagandet var lägre bland personer med förgymnasial utbildningsnivå än personer med eftergymnasial utbildningsnivå och lägre bland personer födda i Europa, utanför Norden och utanför Europa än bland personer födda i Sverige.

Källa: *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten

#### MORA

I Mora har röstdeltagandet ökat i såväl riksdagsval som kommunval och 2018 nåddes rekordresultat: riksdagsval 86,6 procent och kommunval 84,4 procent.

Valdeltagande i kommunvalet 2018 i Mora - 84,4 procent - är i nivå med Sverige - 84,3 procent.



#### Beskrivning

Valdeltagande i senaste kommunvalet, (%) (Kolada N05401).

Antal avgivna röster i senaste kommunalvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. Källa: Valmyndigheten och SCB.



## 5.2.2 Valdistrikt med lägst valdeltagande, andel %

### Kommentar

- Delaktighet och deltagande i samhället är centrala områden för individens hälsa. Man kan mäta delaktighet och deltagande i samhället på flera olika sätt. Ofta används deltagande i allmänna val som ett mått på demokratisk delaktighet.

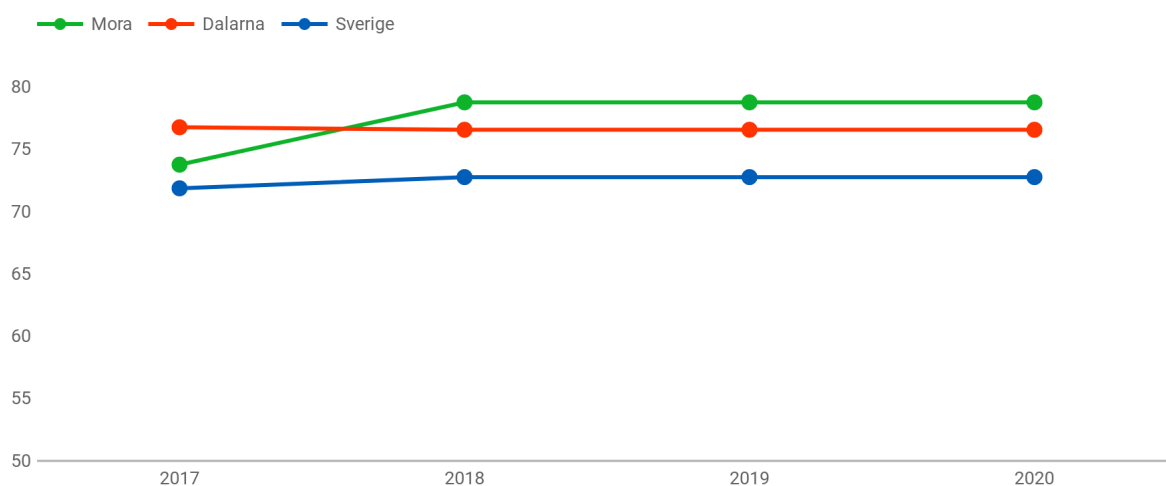
Källa: Folkhälsomyndigheten.

Totalt röstade 84 procent av de i befolkningen som är berättigade att rösta (där vissa har rösträtt endast i kommun och landsting), i minst ett av valen till riksdagen, landstings- eller kommunfullmäktige 2018. Valdeltagandet var lägre bland personer med förgymnasial utbildningsnivå än personer med eftergymnasial utbildningsnivå och lägre bland personer födda i Europa, utanför Norden och utanför Europa än bland personer födda i Sverige.

Källa: *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten.

### MORA

I Mora var det genomsnittliga valdeltagandet vid det senaste valet 84,4 procent. I det valdistrikt i Mora med lägst valdeltagande var andelen 78,7 procent. Jämförelser visar att valdeltagandet i Mora inom denna kategori är högre än i Sverige - 72,7 procent - och länet - 76,5 procent.



### Beskrivning

Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval, andel (%) (Kolada N05831).

Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval. Beräknas utifrån antal avgivna röster i senaste kommunalvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. Källa: Valmyndigheten och SCB.

### 5.2.3 Andel unga som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen.

#### Kommentar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tar varje år fram en tematisk rapport om ungas levnadsvillkor. Syftet med 2021 års rapport är att bidra med fördjupad kunskap om ungas samhällsengagemang. Ungas samhällsengagemang är viktigt för förverkligandet av det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Rapporten visar att det finns ett stort och stabilt intresse för politik och samhällsfrågor hos unga. Många unga är intresserade av samhällsfrågor, politik och händelser i andra länder. Intresset har ökat något över tid, framförallt bland unga tjejer. Många unga har också erfarenhet av olika politiska handlingar. Sju av tio unga har under det senaste året gjort någon politisk handling. Det vanligaste är att stötta åsikter i samhällsfrågor på internet eller sociala medier. Många unga uppger dock att de aldrig skulle kunna tänka sig att göra en rad olika politiska handlingar. Killar visar större ovilja till detta än tjejer.

I enkäten som rapporten bygger på framträder en rad aspekter som främjar respektive hindrar ungas engagemang. Intresse och tid är fundamentalt för att unga ska vilja och kunna engagera sig. Även ungas levnadsvillkor – däribland hälsotillstånd och ekonomi – påverkar förutsättningar till engagemang. En aktiv och engagerad omgivning är en viktig främjande faktor, och omvänt kan brist på kunskap och kontaktnät skapa trösklar för unga att kanalisera sitt engagemang. Förutsättningar till engagemang kan även skilja sig utifrån var unga bor. Utbudet av organisationer att engagera sig i är ofta mindre utanför större städer, vilket kan göra det svårare att hitta ett sammanhang där man kan vara aktiv. Resultaten visar också att bristande tillgänglighet kan skapa trösklar och hinder för en del unga med funktionsnedsättningar.

Källa: *Vilja att förändra Drivkrafter, hinder och utmaningar för ungas samhällsengagemang*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). 2021.

Barn och unga utgör en tredjedel av dagens medborgare och de kommer att vara en majoritet av framtidens invånare i Dalarna. Barn och unga har rätt att få sina åsikter beaktade i frågor som berör dem. Besluten blir bättre, mer relevanta och får högre legitimitet när ungas åsikter och perspektiv har beaktats i processen. Ibland beaktas ungas perspektiv genom att analysera befintliga data eller ta del av forskningsrapporter. Ibland genom att ha dialog med unga på olika sätt.

Källa: *Dalarna- Sveriges bästa ungdomsregion 2021-2024*. Region Dalarna. 2021.

#### MORA

*Lupp-enkäten är framtagen av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och genomförs i alla Dalarnas kommuner vart tredje år. Nästa tillfälle för enkäten att genomföras är 2024.*

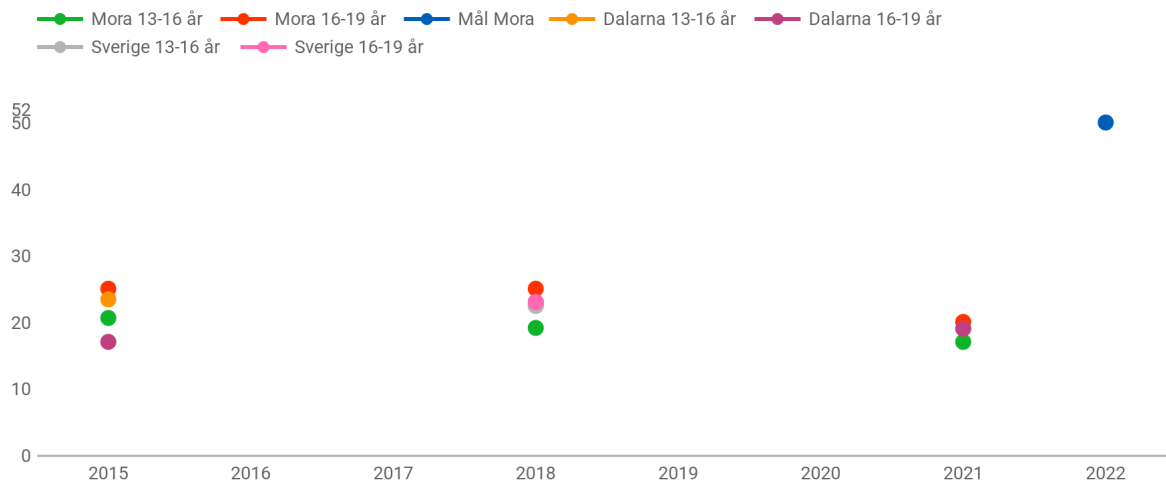
Andelen unga i Mora som upplever att de har bra möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen följer utvecklingen i Dalarna. Andelen har minskat både på högstadiet och gymnasiet och är vid senaste mätningen: högstadiet 17 procent, gymnasiet 20 procent (år 2018: högstadiet 19 procent, gymnasiet: 25 procent).

En stor andel av eleverna har svarat "vet ej" på frågan om möjligheter att påverka i kommunen. En bidragande orsak är pandemin, som försvårat möjligheten att genomföra medborgardialoger och andra aktiviteter.

Målet, 50 procent, är högt ställt i förhållande till hur det ser ut i resten av Dalarna och även hur det ser ut nationellt. Det finns en medvetenhet om detta, och kommunen anser att det är ett sätt att sätta frågan tydligt på agendan och markera hur viktig den är. Det pågår redan nu många insatser för att öka ungas kunskap om hur kommunen fungerar och hur de kan påverka i frågor som berör och engagerar dem. Målet kommer troligen inte att nås till år 2022, men är uppnåeligt på lång sikt.

I kommunens årsredovisning följs målet upp med hjälp av ett annat mått.

**Önskat läge år 2022: 50 %**



### Beskrivning

Enkätundersökningen Lupp - Lokal uppföljning av ungdomspolitiken - är ett verktyg för att ta reda på hur ungas livssituation ser ut lokalt, regionalt och nationellt.

Lupp är utformad av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). I Mora genomförs undersökningen bland alla elever på högstadiet och gymnasiet var tredje år. Resultatet ska användas som underlag i beslut som rör unga, och vara ett verktyg vid uppföljning och planering av kommunens verksamheter. Sedan 2015 gör alla Dalarnas kommuner Lupp-undersökningen samtidigt, vilket gör att resultatet även kan jämföras och analyseras på regional nivå.

Moras värden avser elever som går i skola i Mora kommun.

## 5.2.4 Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel %

### Kommentar

● Den nationella folkhälsoenkäten, "Hälsa på lika villkor", är en undersökning bland 16-84-åringar om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor som genomförs i hela Sverige. Syftet med studien är att visa hur befolkningen mår och att följa förändringar i hälsa över tid. Undersökningen genomförs av Folkhälsomyndigheten i samarbete med Statistiska centralbyrån och regionerna. Den har genomförts regelbundet sedan år 2004.

Självskattat allmänt hälsotillstånd visar hur människor uppfattar sin egen hälsa. Flera studier visar att måttet kan förutsäga en persons framtida hälsa och risk för förtida död. Frågan är viktig i uppföljningen av hälsoutvecklingen hos olika befolkningsgrupper över tid.

#### Resultat

Andelen i befolkningen som uppger att de har en god hälsa ökar något under perioden 2006–2021 och var 74 procent 2021.

Män uppger, trots kortare medellivslängd, i högre uträkning än kvinnor en god hälsa.

Andelen som uppger att de har en god hälsa är lägre i de äldsta åldersgrupperna än bland 30–44-åringar.

Genomgående under perioden uppger färre personer med förgymnasial utbildningsnivå en god hälsa jämfört med dem med eftergymnasial utbildningsnivå. Bland personer med högst förgymnasial utbildningsnivå är andelen som skattar sin hälsa som god 62 procent år 2021 jämfört med 79 procent bland dem med eftergymnasial utbildningsnivå.

Källa: *Folkhälsans utveckling*. Folkhälsomyndigheten

Det är många faktorer som påverkar hur en skattar sitt allmänna hälsotillstånd, det kan vara socioekonomisk status, bostadsområde, graden av socialt och emotionellt stöd och stress. Det är vanligare bland vissa minoritetsgrupper, hbtqi-personer samt personer med funktionshinder att skatta sin hälsa som dålig jämfört med befolkningen som helhet.

Källa: *Hälsa på lika villkor*. Region Dalarna

#### MORA

*Dalarna har gjort tilläggsurval år 2014, 2018 och 2021. Ett större urval gör det möjligt att redovisa data på kommunnivå.*

Andelen med bra eller mycket bra hälsotillstånd i Mora är 73 procent, fördelat på kvinnor, 72 procent, och män, 74 procent.

Bland personer i de yngre åldersgrupperna, 16-29 år, är andelen högst, det gäller såväl kvinnor - 90 procent - som män - 83 procent. I åldersgruppen 65-84 år är andelen lägst - kvinnor 65 procent - män 63 procent.

Det är många faktorer som påverkar hur en skattar sitt allmänna hälsotillstånd, det kan vara socioekonomisk status, bostadsområde, graden av socialt och emotionellt stöd och stress. Det är vanligare bland vissa minoritetsgrupper, hbtqi-personer samt personer med funktionshinder att skatta sin hälsa som dålig jämfört med befolkningen som helhet.

Det finns tydliga skillnader mellan grupper med olika utbildningsnivåer i hur stor andel som rapporterar ett bra allmänt hälsotillstånd; högst i gruppen med eftergymnasial utbildning och lägst i gruppen med förgymnasial utbildning.

Källa: *Hälsa på lika villkor*. Region Dalarna. Länk:

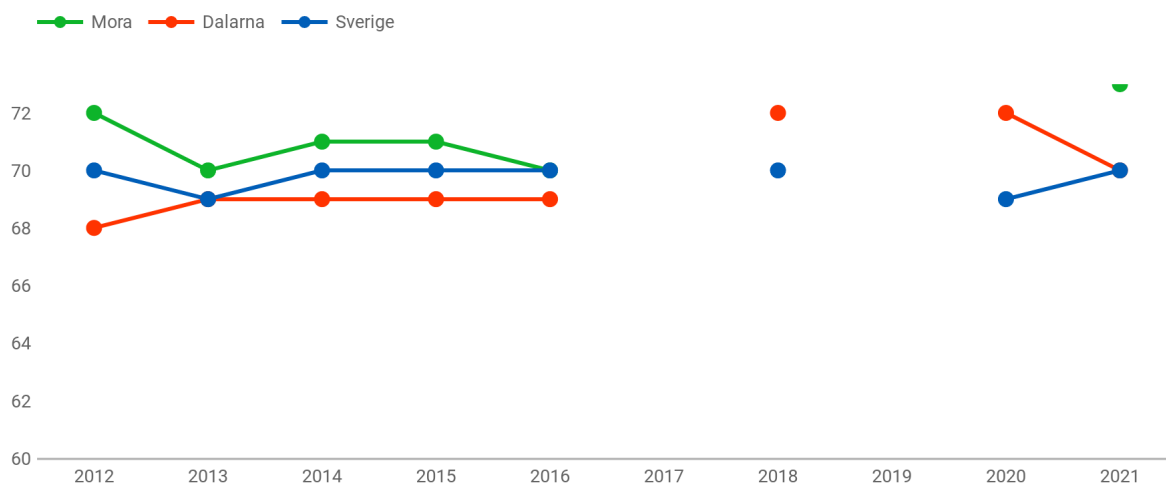
<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOWY4YWYyYmQtOTIiNy00NGRILTkWZjMtYjIwNjFjMWI2NmMwliwidCI6IjRhZTg5ZmEzLWFKYjktNGY5OS1iOGQ4LTQ0Mzc3ZDQ0ZWE4YSIsImMiOiJh9>

#### DALARNA OCH RIKET

Skattningen av det allmänna hälsotillståndet år 2021:

- Dalarnas befolkning 69 procent - kvinnor 68 procent och män 71 procent
- Sveriges befolkning 74 procent - kvinnor 72 procent och män 77 procent.

Skattningen av det allmänna hälsotillståndet hos Dalarnas befolkning är förhållandevis lika över tid och något lägre än för Riket, vars värde förbättrats över tid.



### Beskrivning

Invånare 16-84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun, andel (%) (Kolada U01405).

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal som i Nationella folkhälsoenkäten svarat "Bra" eller "Mycket bra" på frågan "Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?" dividerat med antal som besvarat frågan. Avser år T-3 till T. För kommuner används tilläggsurval vilka förekommer oregelbundet, därför viktas andelarna efter antal svar per år. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).

## 5.2.5 Ohälsotal, dagar

### Kommentar

◆ Ohälsotalet är ett av de vanligaste måtten på ohälsa, i alla fall för den arbetsföra befolkningen. Måttet mäter antalet frånvarodagar från arbetet som ersätts från sjukförsäkringen under en 12-månadersperiod.

Sjukfrånvarons utveckling kännetecknas av stora variationer över tid. Trots att sjukfrånvaron minskar kvarstår den relativa skillnaden mellan kvinnor och män. Områden som förefaller ha störst betydelse för att förklara dessa skillnader är den könssegregerade arbetsmarknaden, jämställdhet och kvinnors dubbelarbete liksom skillnader i sjukskrivningsdiagnos - psykisk ohälsa som orsak till sjukfrånvaro är vanligare bland kvinnor.

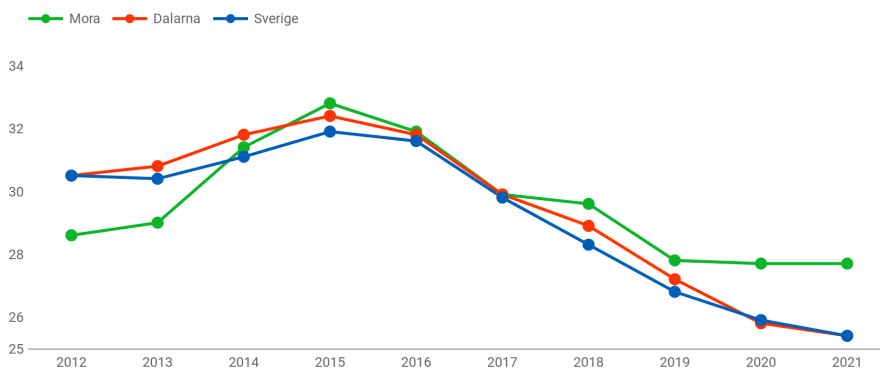
Källa: *Uppföljning av sjukfrånvarons utveckling 2018*. Försäkringskassan.

#### MORA

Ohälsotalet i Mora - 27,7 dagar - är högre än för Dalarna och riket i genomsnitt - 25,4 dagar.

Den nedåtgående trenden från 2015 har avstannat och ligger för tredje året i rad på samma nivå.

Under perioden 2015–2021 minskade ohälsotalet mer för kvinnor än för män. Det är dock fortfarande stor skillnad mellan kvinnor och män, då kvinnor har ett högre ohälsotal - 33,0 dagar - än män - 22,6 dagar.



### Beskrivning

Ohälsotal, dagar (Kolada, N00957). Ohälsotalet är ett mått på utbetalda dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning från socialförsäkringen. Ohälsotalet beräknas genom att summa dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning samt dagar med aktivitets- och sjukersättning divideras med befolkningen i åldern 16-64 år. Källa: Försäkringskassan.

## 5.2.6 Nöjd medborgarindex bemötande och tillgänglighet

### Kommentar

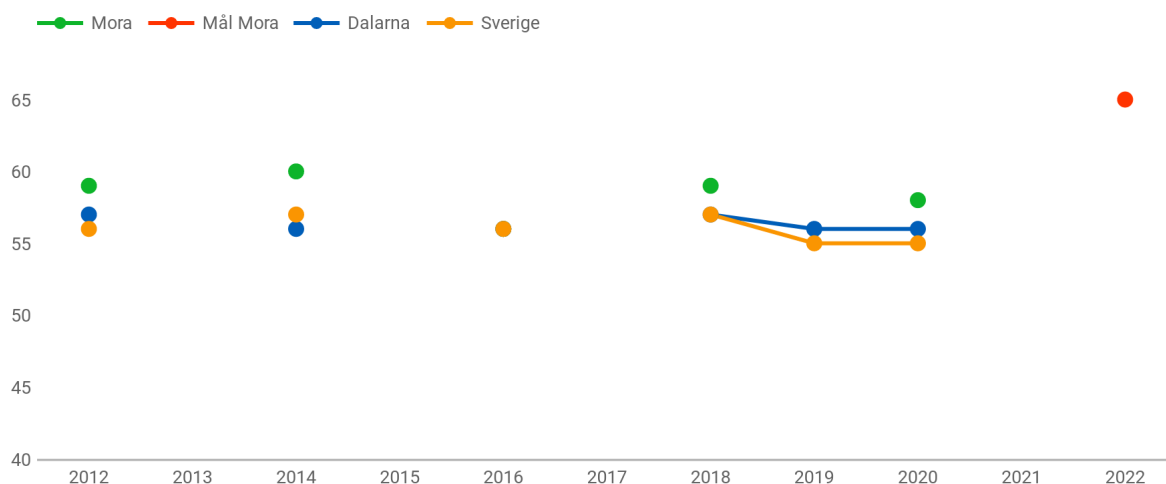
- I Förvaltningslagen (2017:900) beskrivs vad myndigheters bemötandeuppdrag består av och vad som bör karaktärisera bemötandet. En myndighet ska vara tillgänglig för kontakter med enskilda. Vidare ska kontakterna med enskilda vara smidiga och enkla.

Statistiska centralbyrån (SCB) erbjuder Sveriges kommuner att delta i SCB:s medborgarundersökning och Mora kommun deltar regelbundet. I avsnittet, Nöjd-Medborgar-Index (NMI), ställs frågor om kommunens olika verksamheter. Frågeområdenas resultat redovisas som betygsindex, vilka kan variera mellan 0 och 100. Betygsindex under 40 klassas som "inte godkänt". Gränsen för "nöjd" går vid 55 och 75 eller högre tolkas som "mycket nöjd".

### MORA

Mora fick något sämre betyg av medborgarna - 58 - när det gällde bemötande än 2018 (år 2018: index 56). I jämförelse med andra kommuner placerade kommunen sig dock bland de 25 procent bästa i landet. Ett fåtal kommuner i Sverige snuddar vid index 65 som är den målsättning Mora kommun formulerat för år 2022.

#### Önskat läge år 2022: Nöjd-Medborgar-index, bemötande och tillgänglighet 65



### Beskrivning

Nöjd Medborgar-Index - Bemötande, tillgänglighet (Kolada U00400).

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Medborgarnas bedömning av bemötande och tillgänglighet i kommunen, skala 0-100. Utgår från frågorna: "Hur nöjd är du med hur lätt det är att komma i kontakt med tjänstemän eller annan personal i din kommun?", "Hur nöjd är du med hur du blir bemött när du har kontakt med tjänstemän eller annan personal i din kommun?", "Hur nöjd är du med den servicen du får när du har kontakt med tjänstemän eller annan personal i din kommun?" och "Hur nöjd är du med möjligheter att komma i kontakt med kommunens högre chefer?" samt huruvida man varit i kontakt med en tjänsteman eller annan personal i kommunen under de två senaste åren. Källa SCB:s medborgarundersökningar.

## 5.2.7 Återstående medellivslängd vid födseln, kvinnor, kommun, år

### Kommentar

- Utvecklingen av medellivslängden i en population speglar folkhälsan i alla livets åldrar. För svenskar födda under 1900-talet har medellivslängden ökat stadigt, och förbättringarna kan hänföras till en rad faktorer som stigande levnadsstandard, bättre utbildning, hälsosammare levnadsvanor och ökad tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet.

Medellivslängden vid födseln ökade under perioden 2006–2019 med i genomsnitt 2,3 år, men år 2020 bröts trenden och medellivslängden sjönk med i genomsnitt 0,7 år jämfört med 2019.

Medellivslängden varierar stort mellan olika grupper och skillnaden i återstående medellivslängd vid 30 års ålder är nästan dubbelt så stor mellan personer med förgymnasial och eftergymnasial utbildningsnivå (6,4 år) som mellan kvinnor och män (3,3 år).

Trots att den återstående medellivslängden sjönk 2020 har den ökat för både kvinnor och män 2006–2020 och för de flesta utbildningsgrupper och födelseländer. De två grupper som avviker från denna positiva utveckling är kvinnor med förgymnasial utbildningsnivå och män födda utanför Europa. För kvinnor med förgymnasial utbildningsnivå ökade den återstående medellivslängden endast marginellt 2006–2019 (0,3 år) och sjönk 2020 till en nivå under den i början av perioden. Män födda utanför Europa hade 2006–2019 högre återstående medellivslängd än män i övriga grupper men medellivslängden sjönk 2,9 år 2020, jämfört med 0,6 år för populationen i genomsnitt. Även bland kvinnor födda utanför Europa och män födda i Europa (utanför Norden) sjönk medellivslängden 2020 mer än i övriga grupper.

Källa: *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten. 2022

### MORA

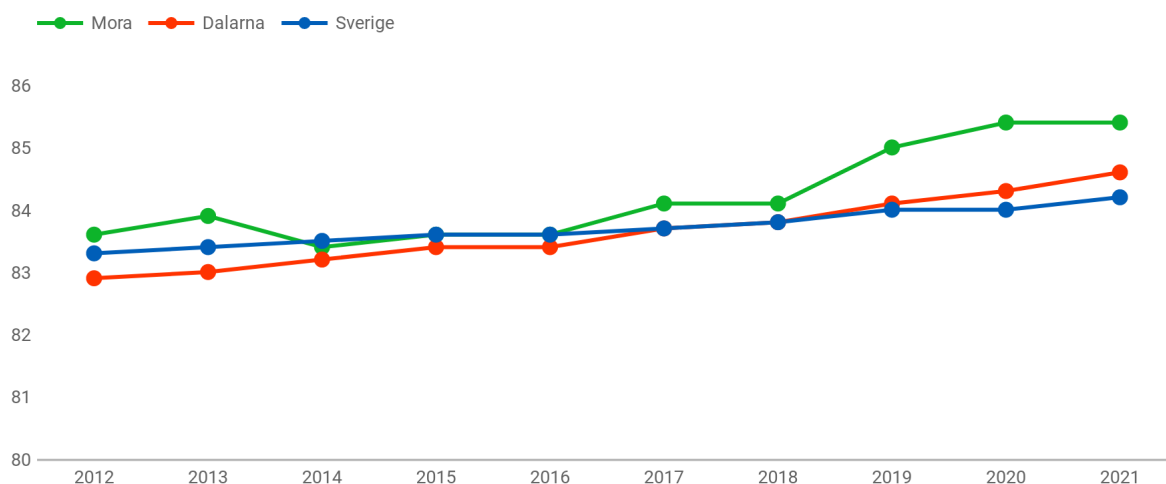
För kvinnor i Mora är medellivslängden 85,4 år och för män 81,7 år, vilket innebär att kvinnor lever nästan fyra år längre än män.

Medellivslängden bland kvinnor i Mora är högre än för kvinnor i Dalarna - 84,6 år - och Sverige - 84,2 år. I den kommun som toppar listan, Danderyd, är medellivslängden 86,9 år.

Trenden, ökad medellivslängd varje år, bröts även i Mora 2021, vilket sannolikt kan härledas till effekter av pandemin.

I ett längre perspektiv, mellan år 2000 och 2020, har medellivslängden bland kvinnor i Mora ökat 3,4 år:

- år 2000 var medellivslängden 82,0 år,
- år 2010: 82,7 år och
- år 2021: 85,4 år.



### Beskrivning

Återstående medellivslängd vid födseln (kvinnor) kommun, år (Kolada, N00925).

Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födseln perioden T-4 till år T för kvinnor födda i Sverige, kommun. Källa: SCB.

## 5.2.8 Återstående medellivslängd vid födseln, män, kommun, år

### Kommentar

- Utvecklingen av medellivslängden i en population speglar folkhälsan i alla livets åldrar. För svenskar födda under 1900-talet har medellivslängden ökat stadigt, och förbättringarna kan hänföras till en rad faktorer som stigande levnadsstandard, bättre utbildning, hälsosammare levnadsvanor och ökad tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet.

Medellivslängden vid födseln ökade under perioden 2006–2019 med i genomsnitt 2,3 år, men år 2020 bröts trenden och medellivslängden sjönk med i genomsnitt 0,7 år jämfört med 2019.

Medellivslängden varierar stort mellan olika grupper och skillnaden i återstående medellivslängd vid 30 års ålder är nästan dubbelt så stor mellan personer med förgymnasial och eftergymnasial utbildningsnivå (6,4 år) som mellan kvinnor och män (3,3 år).

Trots att den återstående medellivslängden sjönk 2020 har den ökat för både kvinnor och män 2006–2020 och för de flesta utbildningsgrupper och födelseländer. De två grupper som avviker från denna positiva utveckling är kvinnor med förgymnasial utbildningsnivå och män födda utanför Europa. För kvinnor med förgymnasial utbildningsnivå ökade den återstående medellivslängden endast marginellt 2006–2019 (0,3 år) och sjönk 2020 till en nivå under den i början av perioden. Män födda utanför Europa hade 2006–2019 högre återstående medellivslängd än män i övriga grupper men medellivslängden sjönk 2,9 år 2020, jämfört med 0,6 år för populationen i genomsnitt. Även bland kvinnor födda utanför Europa och män födda i Europa (utanför Norden) sjönk medellivslängden 2020 mer än i övriga grupper.

Källa: *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten. 2022

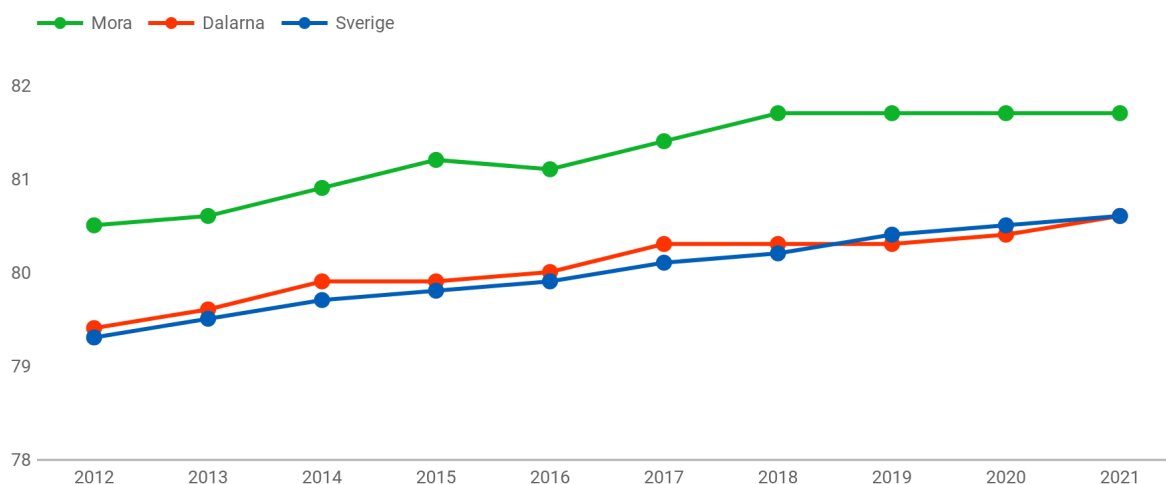
### MORA

För män i Mora är medellivslängden 81,7 år och för kvinnor 85,4 år, vilket innebär att män lever nästan fyra år kortare än kvinnor.

Medellivslängden bland män i Mora är högre än för män i Dalarna och riket - 80,6 år. I den kommun som toppar listan, Danderyd, är medellivslängden 84,1 år. Trenden, ökad medellivslängd varje år, bröts även i Mora 2021, vilket sannolikt kan härledas till effekter av pandemin.

I ett längre perspektiv, mellan år 2000 och 2020 har medellivslängden bland män i Mora ökat 4,2 år:

- år 2000 var medellivslängden 77,5 år,
- år 2010: 80,6 år
- år 2020: 81,7 år.



### Beskrivning

Återstående medellivslängd vid födseln (män) kommun, år (Kolada, N00923).

Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födseln perioden T-4 till år T för män födda i Sverige kommun. Källa: SCB.



## 5.2.9 Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel %

### Kommentar

Samhällets hållbarhet och välmående är beroende av att människor känner tillit till både varandra och till olika samhällsfunktioner. Tillit gör tillvaron mer förutsägbar och hanterbar, vilket i sin tur leder till minskad osäkerhet och minskar upplevelsen av stress. Tillit är även en viktig del av den demokratiska utvecklingen i samhället i stort.

Graden av tillit mellan människor är mycket hög i Sverige jämfört med de flesta andra länder i världen. Samtidigt finns stora skillnader mellan grupper med olika socioekonomisk position när det gäller tillit till andra människor.

Källa: Källa: *Hälsa på lika villkor*. Region Dalarna. Länk:

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOWY4YWJiYmQtOTIiNy00NGRILTkwZjMtYjIwNjFjMmwiI2NzMWliwidC16ljRhZTg5ZmEzLWFKYjktNGY5OS1iOGQ4LTQ0Mzc3ZDQ0ZWE4YSIsImMiOiJh9>

Andelen personer som uppgav att de inte tycker att man i allmänhet kan lita på de flesta människor ökade något under perioden 2006–2021 i de flesta grupper och uppgick 2021 till 28 procent.

Andelen som inte känner tillit till andra minskar med stigande ålder, där fler i de yngre åldersgrupperna än de äldre uppgav att man inte kan lita på andra.

Det var också vanligare att uppges att man inte kan lita på andra bland personer med högst förgymnasial utbildningsnivå jämfört med personer med eftergymnasial utbildningsnivå och bland personer födda utanför Norden jämfört med personer födda i Sverige och övriga Norden.

Källa: *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten.

### MORA

*Dalarna har gjort tilläggsurval år 2014, 2018 och 2021. Ett större urval gör det möjligt att redovisa data på kommunnivå.*

Andelen med avsaknad av tillit till andra i Mora år 2021 är 25 procent, fördelat på kvinnor 23 procent och män 27 procent.

Det är vanligare bland yngre personer i Mora än bland äldre att känna låg tillit till andra. Likaså uppges personer med förgymnasial och personer med gymnasial utbildningsnivå tillit till andra i lägre grad än personer med eftergymnasial utbildningsnivå.

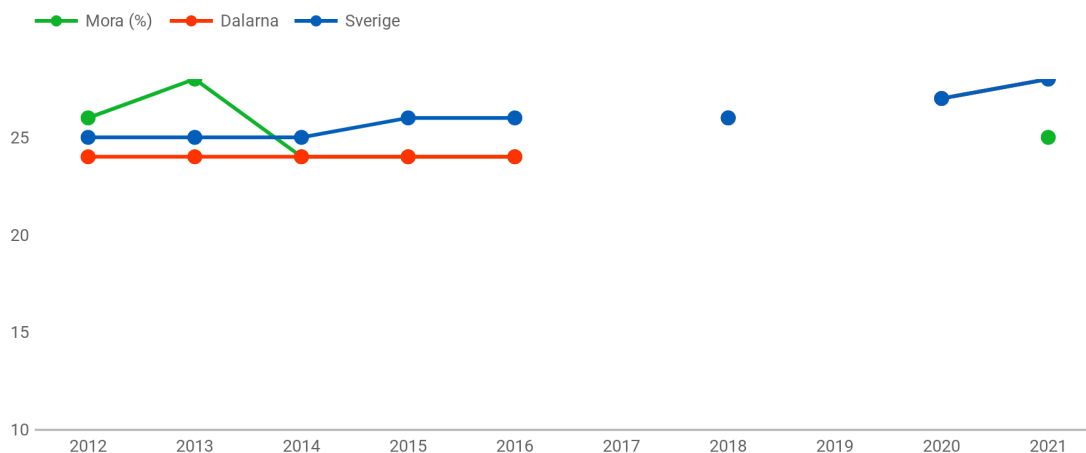
Det är också vanligare hos gruppen utrikesfödda att känna låg tillit till andra jämfört med gruppen födda i Sverige.

De senaste åren ses en svag ökning av personer som inte har tillit till andra bland både kvinnor och män i de yngsta åldersgrupperna (upp till 44 år) och i alla utbildningsgrupper.

Ovanstående slutsatser kan dras i såväl, Mora och Dalarna som i Riket.

Källa: *Hälsa på lika villkor*. Region Dalarna. Länk:

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOWY4YWJiYmQtOTIiNy00NGRILTkwZjMtYjIwNjFjMmwiI2NzMWliwidC16ljRhZTg5ZmEzLWFKYjktNGY5OS1iOGQ4LTQ0Mzc3ZDQ0ZWE4YSIsImMiOiJh9>



### Beskrivning

Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%) (Kolada U01413). Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra. Resultaten är 4-årsmedelvärden hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).

## 5.2.10 Nöjd Region-Index - Trygghet

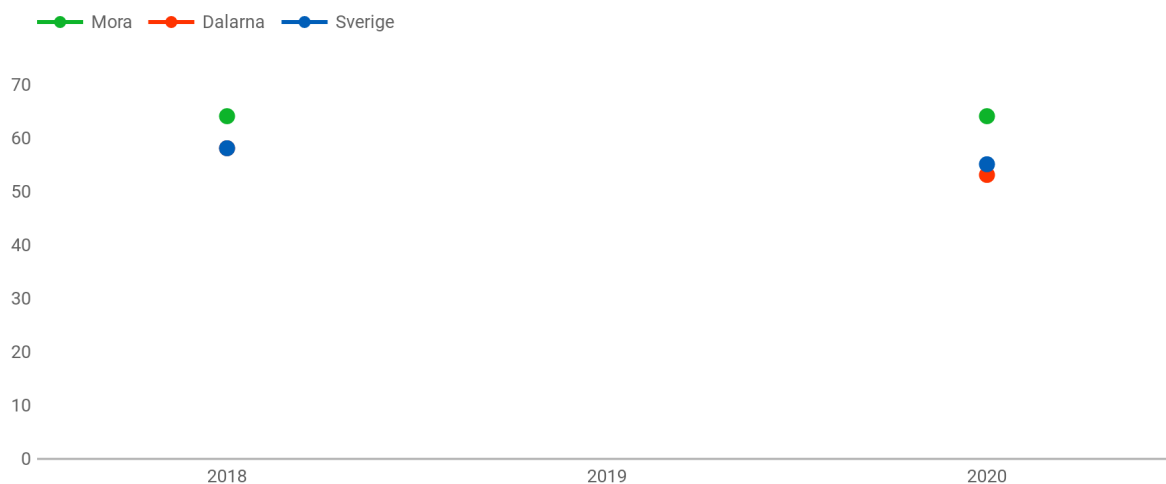
### Kommentar

- Att känna sig trygg och säker hör till de mest centrala mänskliga behoven, och är avgörande för vårt välbefinnande. I en klassisk rangordning av mänskliga behov hamnar trygghet direkt efter våra rent fysiska behov av mat, vatten, luft och sex. Känslan av trygghet och stabilitet i sin närmiljö ger förutsättningar att själv kunna välja var man vill vistas och vad man vill göra. Kvinnor och män ska till exempel kunna promenera eller löpträna utan rädsla, och känna att det finns trygga lekplatser för barn. Det är avsevärt fler kvinnor än män som inte känner sig trygga utomhus. Det innebär bland annat att kvinnor är mer begränsade i sin rörelsefrihet. Många undviker exempelvis att gå ut ensamma när det är mörkt, för att undvika risker för våld, ofredande och sexualbrott. Det finns även andra grupper i befolkningen som är utsatta ur ett trygghetsperspektiv, som personer med funktionsnedsättning, äldre, homosexuella, bisexuella och transpersoner, minoriteter och migranter. I den fysiska och sociala planeringen av olika miljöer är det därför viktigt att ta hänsyn till olika grupper i samhället.

Källa: *Öppna jämförelser folkhälsa 2019*. Folkhälsomyndigheten. 2019.

### MORA

Medborgarnas bedömning av platsen, med fokus på Trygghet, blev år 2020 64, vilket är samma resultat som 2018. I jämförelse med andra kommuner placerade kommunen sig bland de 25 procent bästa i landet. Män i Mora är något tryggare än kvinnor i Mora.



### Beskrivning

Nöjd Region-Index - Trygghet (Kolada U00405)

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Medborgarnas bedömning av hur tryggt det är i kommunen, skala 0-100. Utgår från frågorna: "Hur ser du på hur tryggt och säkert du kan vistas utomhus på kvällar och nätter?", "Hur ser du på hur trygg och säker du kan känna dig mot hot, rån och misshandel?" och "Hur ser du på hur trygg och säker du kan känna dig mot inbrott i hemmet?". Källa SCB:s medborgarundersökningar.

## 5.2.11 Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 inv.

### Kommentar

◆ Måttet är en summering av flera brottstyper mot person. Statistiken över anmälda brott omfattar endast den andel av brott som kommer till polisens och andra brottsutredande myndigheters kännedom och belyser således långt ifrån alla brott som begås i samhälle.

Benägenheten att anmäla brott kan förändras över tid, till exempel på grund av förändrade attityder i samhället eller ändrade försäkringsvillkor. Detta innebär att det för många brottstyper är svårt att utifrån de anmälda brotten avgöra om brottsligheten i samhället ökar eller minskar.

Inom vissa brottstyper, som narkotika- och trafikbrott, beror antalet anmälda brott till stor del på polisens och andra myndigheters kontroll- och spaningsinsatser. Om insatserna förändras påverkar det oftast antalet anmälda brott. Förändringar i lagstiftningen kan också påverka utvecklingen av vilka brott som anmäls.

Pandemins påverkan på utvecklingen av det totala antalet anmälda brott under 2021 bedöms vara begränsad. Dock kan förändringar i antalet anmälda brott för vissa brottstyper under 2021 vara en följd av pandemin.

Under 2021 anmäldes cirka 1,48 miljoner brott, vilket innebär en minskning med 86 315 brott (-6 %) jämfört med året innan.

**Ökade mest 2021:** Brott mot person (+2 %). Den största ökningen inom brott mot person gällde brottstyperna ofredande mot kvinna över 18 år och dataintrång.

**Minskade mest 2021:** Stöld- och tillgreppsbrott och bedrägeribrott.

Källa: *Anmälda brott 2021*. Brå. 2022.

#### Dödligt våld - huvudresultat för 2021

- 113 fall av dödligt våld konstaterades i Sverige, vilket var en minskning med 11 fall jämfört med 2020.
- Under de senaste fem åren (2017-2021) har antalet fall av dödligt våld fluktuerat mellan 108 och 124 fall per år. Det är en högre nivå jämfört med tidigare år (2002-2016) som utmärks av större variationer, med mellan 68 och 112 fall per år.
- Andelen kvinnor/flickor som föll offer för dödligt våld uppgick till 21 procent. För män/pojkar var andelen 79 procent. Motsvarande fördelning 2020 var 20 respektive 80 procent.
- Skjutvapen användes i 45 fall av dödligt våld, vilket var 3 färre än 2020. Andelen fall där skjutvapen använts uppgick till 40 procent av samtliga konstaterade fall av dödligt våld 2021. Motsvarande andel 2020 var 39 procent.

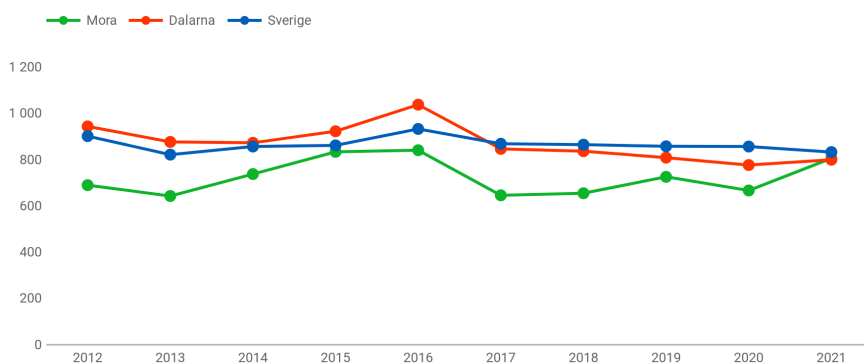
Källa: *Konstaterade fall av dödligt våld 2021*. Brå. 2022.

#### MORA

Antalet anmälda våldsbrott har ökat sedan föregående mätning - 803 per 100 000 invånare år 2021 och 664 per 100 000 invånare år 2020.

Antalet i Mora är färre än i Riket - 830/100 000 invånare - men något högre än i Dalarna - 797/100 000 invånare.

Ingen tydlig trend kan utläsas; en topp nåddes 2016 för att därefter minska några år fram till 2020 och sedan öka.



#### Beskrivning

Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 invånare (Kolada N07403). Avser summering av: Dödligt våld, Försök till mord eller dråp, Misshandel inkl. grov, Våldtäkt inkl. grov, Grov kvinnofridskränkning, Grov fridskränkning, Olaga förföljelse, Våld mot tjänsteman och Rån inkl. grovt, antal/100 000 inv. Brotten är en aggregering av kommunerna i länet. Fr.o.m. 2015 så avses endast de brott som kunnat härledas till en kommun. Tidigare år fanns det med brott som begåtts i länet men inte kunnat kopplas till en specifik kommun. Källa: BRÅ.

## 5.2.12 Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%)

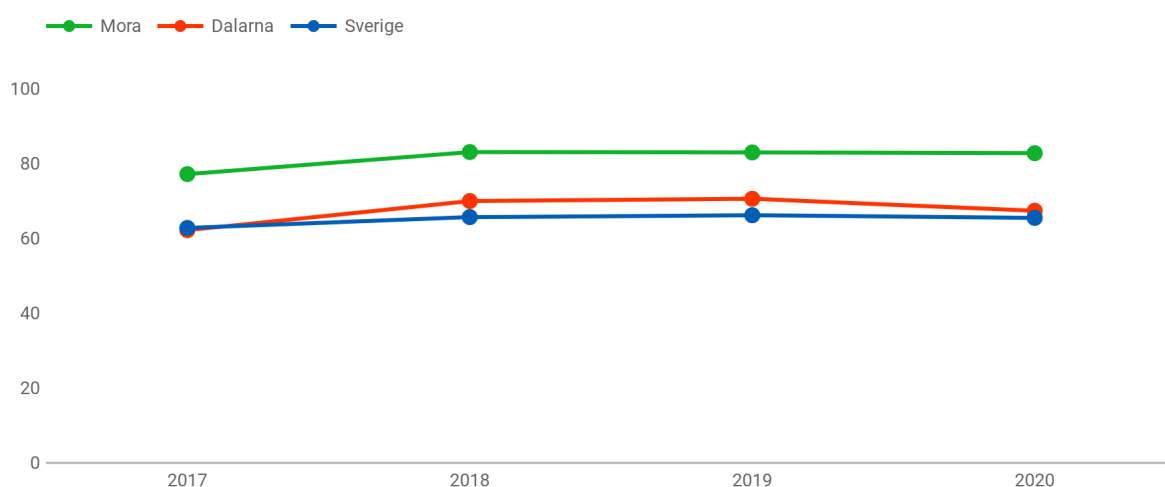
### Kommentar

- En förutsättning för att kollektivtrafiken ska användas i så hög grad som möjligt är att den finns inom ett rimligt avstånd. I den globala indikatorn har 500 meter föreslagits som tröskel för vad som räknas som "Convention access" och därför har detta avstånd valts i nyckeltalet. Nyckeltalet visar hur stor andel av invånarna som bor i ett kollektivnära läge dvs inom 500 meter från en trafikerad hållplats eller station. Med trafikerad hållplats avses hållplats, för samtliga trafikslag som trafikerats med minst en avgång per timme, vardagar mellan 06:00 och 20:00.

Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning september 2020*. Rådet för kommunala analyser, RKA.

### MORA

Andelen människor som bor nära en aktiv kollektivtrafik hållplats växer och är knappt 83 procent år 2020. Smärre justeringar i linjer och turer kan bidra till detta. Det kan också bero på en mer medveten planering av bostäders och hållplatsers läge.



### Beskrivning

Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%) (Kolada N07418).

Andel befolkning i det geografiska området som har en trafikerad hållplats inom 500 meter från sin folkbokföringsadress. Med trafikerad hållplats avses hållplats, för samtliga trafikslag som trafikerats med minst en avgång per timme, vardagar mellan 06:00 och 20:00. Avståndet till hållplats utgår från fågelavstånd och beaktar inte väg- och gatunät. Källa: SCB.

## 5.2.13 Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv.

### Kommentar

#### Fallskador

Fall är den vanligaste orsaken till att äldre skadar sig och är en av de tio vanligaste dödsorsakerna bland svenskar över 70 år. Orsaker till att fallrisken ökar med stigande ålder är bland annat muskelsvaghet, syn- och hörselnedsättning, försämrad balans och gångförmåga samt sjukdom och medicinering.

Andelen fallskador är störst i åldersgruppen 85 år och äldre och vanligare bland kvinnor än män. Andelen med fallskador bland personer 65 år och äldre har ökat under perioden för alla grupper, men 2020 bröts trenden och färre vårdades för fallskada än under 2019.

Källa: *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022*. Folkhälsomyndigheten. 2022.

#### Vård för fallolycka

År 2020 var det vanligare bland kvinnor än bland män att vårdas för en fallolycka. Det var även vanligare att vårdas för en fallolycka bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildningsnivå jämfört med personer med eftergymnasial utbildningsnivå, och bland personer födda i övriga Norden jämfört med personer födda i Sverige.

Skadan kan vara lindrig till allvarlig och kan innebära förlorad självständighet och försämrad livskvalitet eller leda till dödsfall.

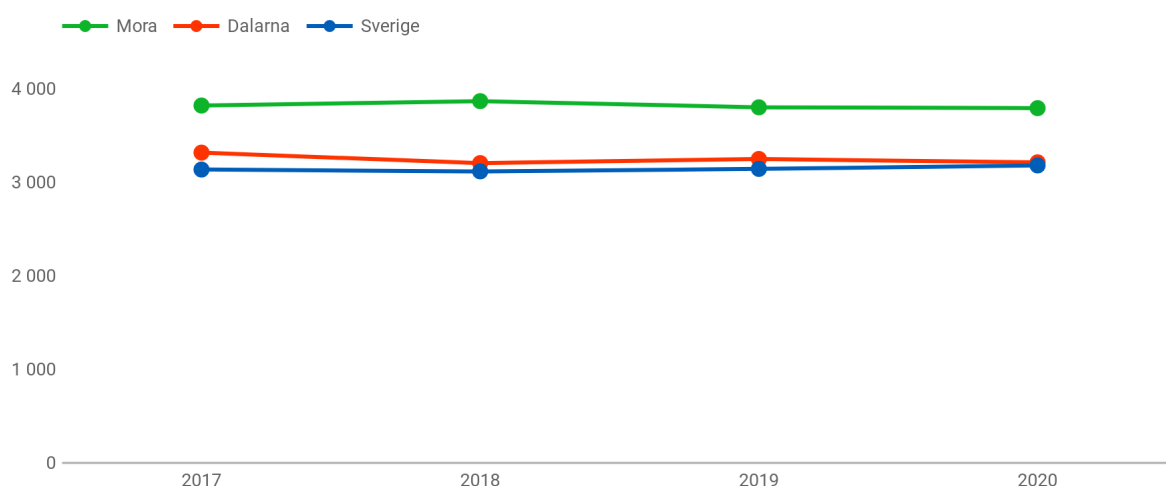
Källa: Folkhälsomyndigheten

#### MORA

Personer 65 år och äldre och boende i Mora kommun drabbas i högre grad, än personer i riket av fallskador, och trenden ser negativ ut både i jämförelse med riket och Dalarna. Denna negativa utveckling över tid är intressant att analysera mer ingående då just fallolyckor orsakar lidande för den det drabbar men också är kopplat till kostnader för samhället.

Det var vanligare bland kvinnor än bland män att ha vårdats för fallolyckor under året; 4354 per 100 000 kvinnor jämfört med 3184 per 100 000 män.

Antalet fallolyckor bland personer 65 + varierade mellan Sveriges kommuner med som lägst 1868/100 000 invånare och som högst 5776/100 000 invånare. En förklaring till skillnaderna kan vara att ålderssammansättningen ser olika ut i olika kommuner. I jämförelse med andra kommuner placerade Mora sig bland de 25 procent sämsta i landet.



#### Beskrivning

Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv. (Kolada U20462)

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Genomsnittligt antal slutenvårdstillfällen till följd av fallolyckor bland individer 65 år och äldre under perioden år T till år T-2. Beräknat per 100 000 invånare 65 år och äldre. Uppgift om underliggande skadeorsak från Patientregistret. Yttre skadeorsak utgörs av fallolycka, orsakskod W00-W19 enligt ICD-10. Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen.

## 5.2.14 Demografisk försörjningskvot

### Kommentar

♦ Den demografiska försörjningskvoten visar hur många personer en person i arbetsför ålder behöver försörja utöver sig själv. Önskvärt är ett lågt värde. Ju högre tal detta mått visar desto tyngre är försörjningsbördan för dem som befinner sig i åldersgruppen 20-64 år.

Sveriges befolkning blir, i likhet med många andra länder, allt äldre. Fram till år 2070 beräknas andelen äldre öka kraftigt samtidigt som andelen personer i arbetsför ålder minskar. Samhället möter nya utmaningar när färre personer ska försörja allt fler.

Idag ligger försörjningskvoten på drygt 77. Det vill säga att det på 100 personer i arbetsför ålder går 77 personer som antingen är yngre eller äldre.

Källa: Ekonomifakta

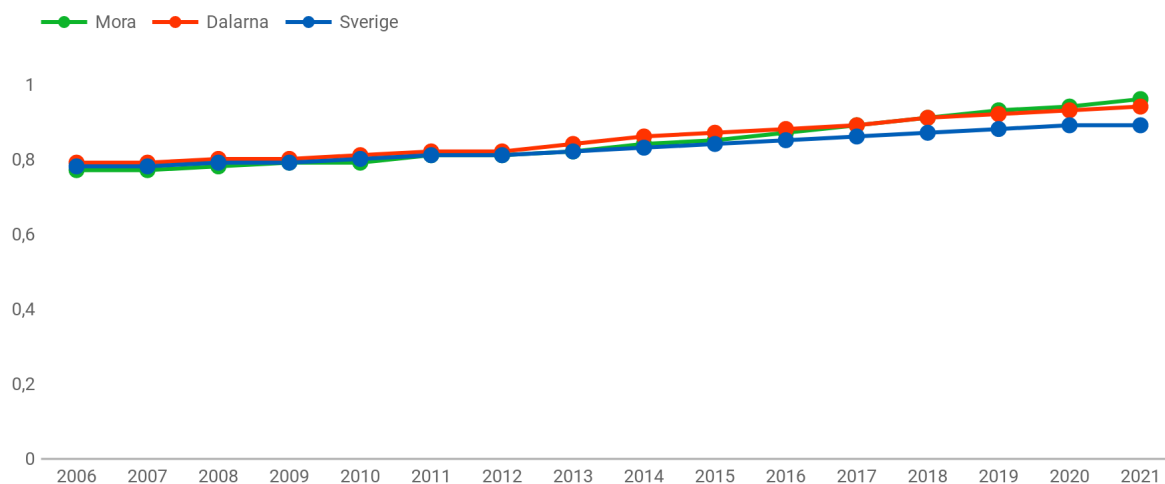
Ett ökat antal äldre ställer krav på olika samhällsfunktioner och institutioner, inte minst för kommuner och regioner. Fler äldre medför exempelvis högre kostnader för samhällstjänster riktade mot äldre i form av vård och omsorg. Att det finns fler äldre är dock knappast ett problem i sig utan en del av villkoren för framtida anpassningar. På samma sätt kräver en hög andel barn och unga i befolkningen en omfattande verksamhet i skolväsendet. Problem uppstår om antalet personer i arbetsför ålder som, förenklat uttryckt, borde skapa de nödvändiga inkomster som ska omfördelas till befolkningsgrupper utan inkomster, inte utvecklas i takt med övriga åldersgrupper.

Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning, september 2020.* Rådet för kommunala analyser

### MORA

Befolkningen i pensionsålder växer i förhållande till den arbetsföra befolkningen i Mora. Tabellen visar att en Morabo, 20-64 år, ska försörja ytterligare 0,96 personer år 2021. Förändringen är stor i ett längre perspektiv, från 0,77 år 2020 till 0,96 år 2021.

Demografisk försörjningskvot Riket: 0,89 och Dalarna: 0,94.



### Beskrivning

Demografisk försörjningskvot, kommun (Kolada N00927).

Den demografiska försörjningskvoten beräknas som summan av antal personer 0-19 år och antal personer 65 år och äldre dividerat med antal personer 20-64 år. Önskvärt är ett lågt värde. Källa: SCB.

## 5.2.15 Ginikoefficient, index

### Kommentar

**G** Ginikoefficienten används för att mäta inkomstfördelning. Ett lågt värde innebär mindre skillnader och ett högt värde större. Ginikoefficienten har ett värde mellan noll (0) och hundra procent (1). Talet 0 innebär att alla individer har exakt lika stora tillgångar (dvs total jämlikhet) medan 1 innebär total ojämlikhet. Koefficienten bygger på sammanräknad förvärvsinkomst.

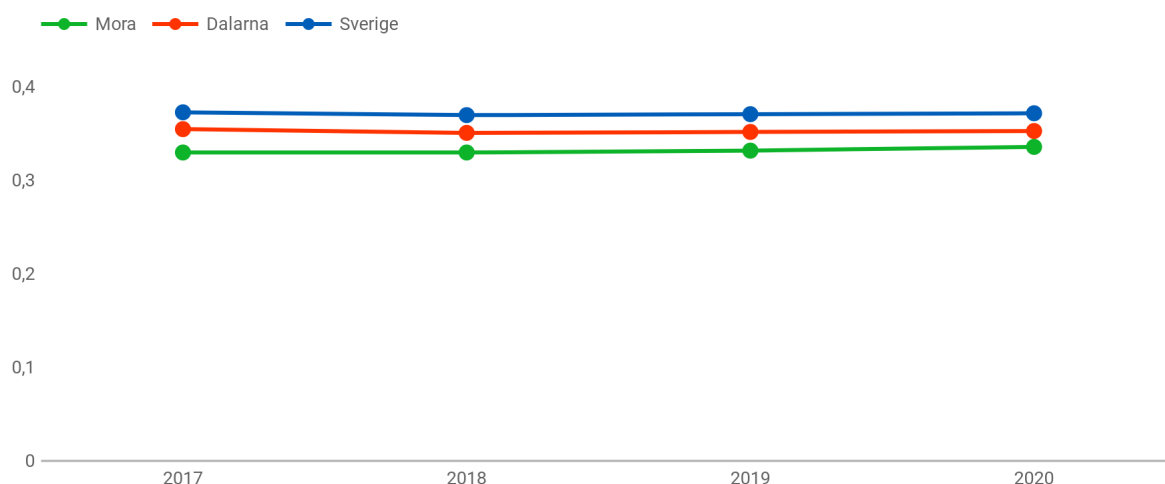
Sverige är känt för sin ekonomiska jämlikhet. I flera sammanhang får Sverige ses som ett bra exempel på ett välfärdssamhälle där en hög andel av befolkningen omfattas av ett ambitiöst socialt skyddsnet. Sedan 1980–90-talet har det skett förändringar i det svenska samhället. Den ekonomiska ojämlikheten har ökat med åtta procentenheter mellan 1991 och 2014, vilket är den största ökningen av alla OECD-länder under denna period. Därutöver har andelen av befolkningen med låga inkomster ökat mest i EU sedan 2007. Ökningen har varit från en låg nivå, så andelen med en inkomst under 60 procent av medianinkomsten i Sverige är under genomsnittet i EU.

Källa: *Ekonomisk ojämlikhet i Sverige och Dalarna – en kunskapsöversikt*. Region Dalarna. 2020.

### MORA

I Mora är det mer jämlikt än i riket. Den ekonomiska jämlikheten mätt utifrån förvärvsinkomst har ökat sedan 2012 och trenden är svagt positiv.

Kvinnor i Mora har en något större ekonomisk jämlikhet än män.



### Beskrivning

Ginikoefficient, index (Kolada N00956).

Ginikoefficienten har ett värde mellan noll (0) och hundra procent (1). 0 innebär att alla individer har exakt lika stora tillgångar (dvs total jämlikhet) medan 1 innebär total ojämlikhet. Bygger på sammanräknad förvärvsinkomst. Källa: SCB.

## 5.2.16 Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns, andel %

### Kommentar

- Nettoinkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster som förvärvs- och kapitalinkomster och transfereringar minus skatt och övriga. Inkomsten påverkas av hur mycket man arbetar, hel- eller deltid, övertid, frånvaro från arbetet. Vid värdet 100 har kvinnor och män lika stora disponibla mediannettoinkomster.

**Utveckling över tid** Sedan år 2000 har inkomsten för kvinnor ökat med 44 procent fram till 2020, medan männens inkomster har ökat med 32 procent samma period.

**Kön** Kvinnors inkomster ligger på 83 procent av mäns inkomster.

**Kön och ålder** Tittar man på hur skillnaderna ser ut mellan könen i olika åldrar så är skillnaderna minst för 20-åringar, där kvinnor har 5 procent högre inkomst än män. Mellan 20–29 år ökar medianinkomsten snabbt, men mer för män än för kvinnor, vilket leder till ökade inkomstskillnader. I åldrarna kring 30 år ligger kvinnors inkomst på cirka 78 procent av mäns inkomst. Skillnaderna minskar därefter successivt fram till 60 års ålder, då andelen ligger på 86 procent. Därefter ökar skillnaden igen.

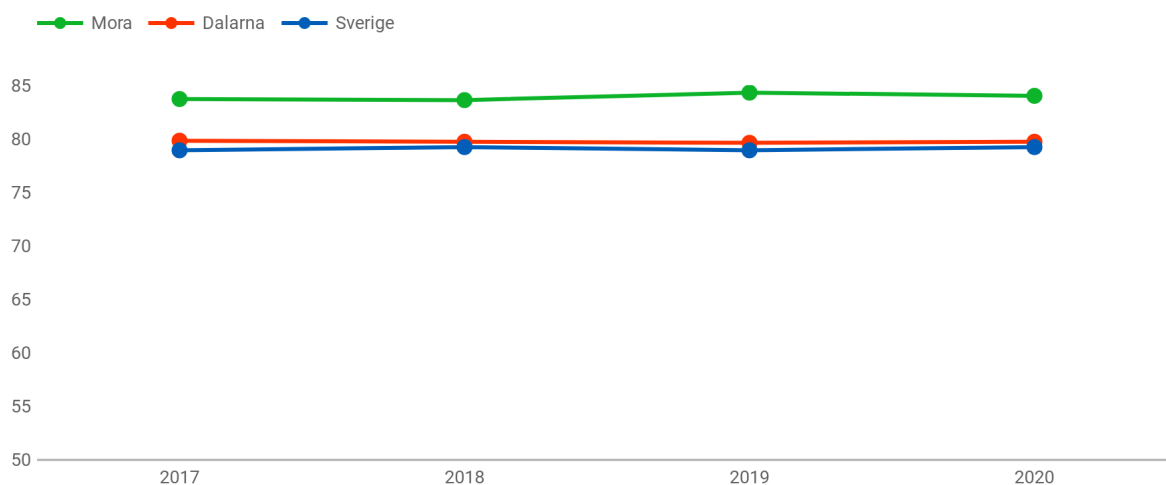
**Regionala skillnader** Inkomstnivåerna skiljer sig mycket mellan olika delar av Sverige.

Källa: SCB

### MORA

Utvecklingen går åt rätt håll, kvinnors andel av mäns inkomst ökar och löneskillnader mellan kvinnor och män i Mora fortsätter att minska. Kvinnors inkomster ligger på 84 procent av mäns inkomster.

Skillnaderna mellan kvinnors och mäns inkomster är påtagliga, dock är skillnaderna mindre i Mora jämfört med Riket - 79 procent - och Dalarna - 80 procent. I jämförelse med andra kommuner placerade Mora sig bland de 25 procent bästa i landet.



### Beskrivning

Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%) (Kolada N00952).

Kvinnors disponibla mediannettoinkomst som andel av mäns disponibla mediannettoinkomst, avser personer 20 år och äldre som är folkbokförda i området. Nettoinkomsten är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster som förvärvs- och kapitalinkomster och transfereringar minus skatt och övriga negativa transfer. Inkomsten är beräknad per individ. Inkomster som riktar sig till hela hushållet, som ekonomiskt bistånd och bostadsstöd, har i förekommande fall delats upp på de vuxna i hushållet dividerat med personer som var folkbokförda både den 1 januari och den 31 december, och som tillhörde en familj med disponibel inkomst skild från noll kronor. Källa: SCB.



## 5.2.17 Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar %

### Kommentar

◆ Män och kvinnor i Sverige har aldrig varit så jämställda som nu. Den generation som nu skaffar barn är lika aktiva på arbetsmarknaden, de delar på hemarbetet och som i de flesta västerländska länder har kvinnor högre utbildning än män. Men när olikkönade par blir föräldrar, blir de också ojämställda. Män och kvinnor med barn under 6 år lägger båda mer tid på obetalt arbete och de arbetar totalt sett ungefär lika många timmar per dag. Men i och med föräldraskapet förändras fördelningen mellan obetalt och betalt arbete. Män som blir föräldrar lägger en större andel av sin tid på betalt arbete, medan kvinnor som får barn lägger en större andel av sin tid på obetalt arbete

Källa: *Från jämställda par till ojämställda föräldrar*. TCO. 2021.

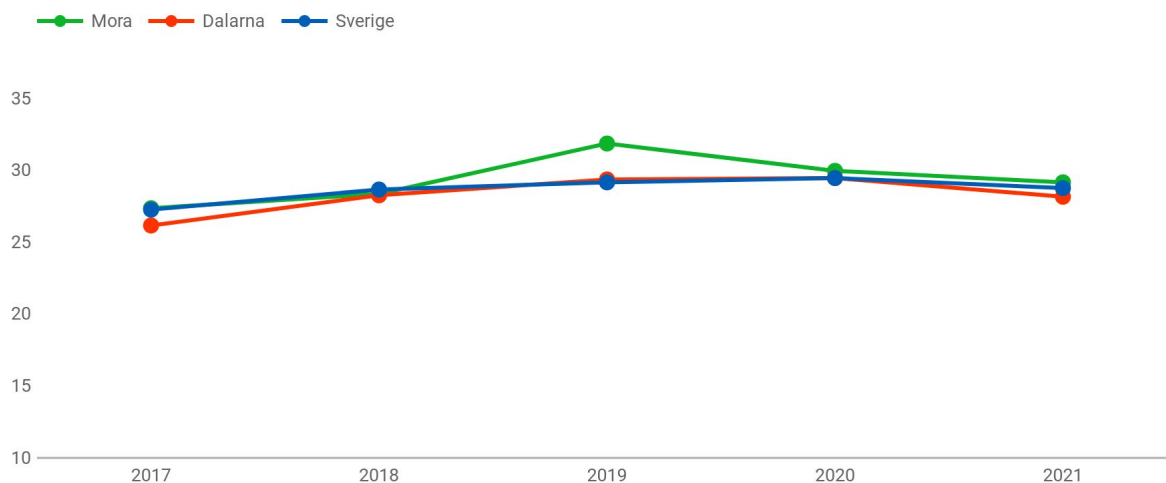
- Pappornas andel av föräldrapenningen och den obetalda föräldraledigheten ökar långsamt och i genomsnitt tar mammorna fortfarande ut tre fjärdedelar av föräldrapenningen och den obetalda ledigheten. Pappornas ökande andel kommer av att mammorna minskar sitt uttag av föräldrapenning, samtidigt som papporna ökar sitt
- Fördelningen av föräldrapenninguttaget samvarierar starkt med föräldrarnas härkomst och utbildningsnivå. Samtidigt har pappans andel av föräldrapenninguttaget ökat i alla grupper oavsett härkomst och utbildningsnivå.
- Pappans andel av föräldrapenninguttaget är nästan dubbelt så hög i par där pappan har en längre högskoleutbildning jämfört med i par där pappan endast har förgymnasial utbildning

Källa: *Barnhushållens ekonomi Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2021*. Försäkringskassan. 2021.

### MORA

Männens andel av föräldrapenningdagarna är 29,1 procent. Kvinnor i Mora tar därmed ut majoriteten av föräldrapenningdagar, 70 procent. I ett längre perspektiv har dock männens andel ökat från 14 procent av föräldrapenningdagar år 2000 till 29 procent år 2021, men till ett jämställt uttag är det dock långt kvar.

Riks- och dalansnittet för pappors uttag ligger år 2021 på drygt 29 respektive 28 procent.



### Beskrivning

Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%) (Kolada N00943).

Andel av föräldrapenning (sett till antal nettodagar) som män tar ut. Källa: Försäkringskassan.

## 5.2.18 Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)

### Kommentar

Tillfällig föräldrapenning är ett ekonomiskt stöd för föräldrar som avstår från att arbeta för att ta hand om ett sjukt barn som normalt går i förskola, skola eller vårdas av någon annan. Tillfällig föräldrapenning kan också betalas ut i samband med att ett barn föds eller adopteras (10dagar).

Männens andel av uttagen tillfällig föräldrapenning (vab) ökade lite och år 2021 stod männen för 39,7 procent av uttaget jämfört med 39,2 procent 2020. Skillnaderna mellan länen är små, de län där män använt störst andel av dagarna är Gotland med 41,7 procent och Västerbotten med 41,4 procent. Lägst andel tog männen i Norrbotten och Skåne ut med 37,2 procent respektive 37,9 procent av dagarna.

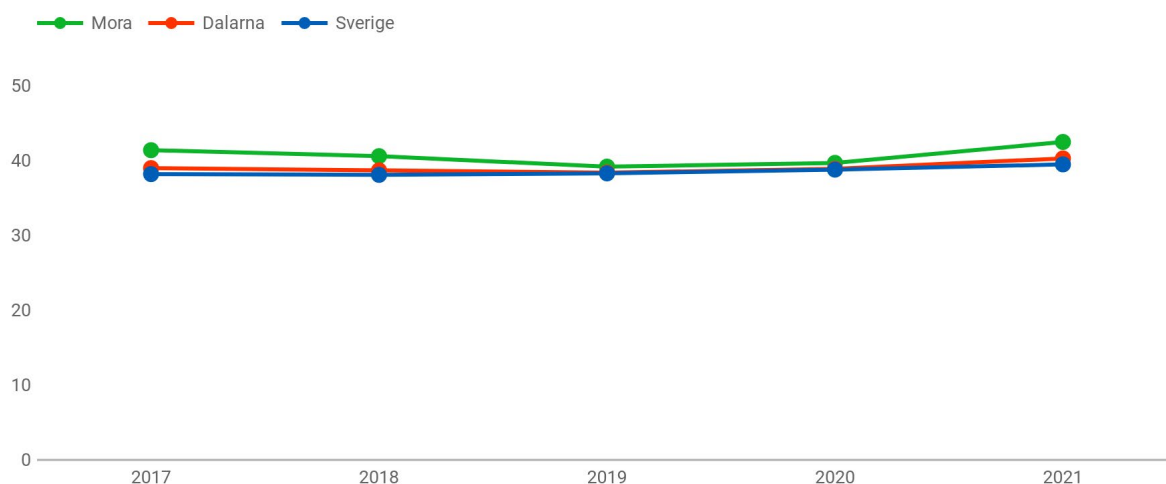
Uttaget av vab benämns ofta som relativt jämställt då skillnaden mellan mäns och kvinnors uttag av vab är ungefär 40 – 60. Även om det inte är helt lika så är en första milstolpe på vägen mot ett mer jämställt uttag nådd, och utvecklingen fortsätter nu sakta mot ett helt jämställt uttag.

Källa: Försäkringskassan.

### MORA

Män i Mora tar ut 42,4 procent av den tillfälliga föräldrapenningen år 2021, vilket är en noterbar ökning jämfört med tidigare år. Siffrorna visar att det skett en utveckling av jämställdheten mellan hur kvinnor och män tar ut tillfällig föräldrapenning, vab, trots ett generellt ökat nyttjande under pandemin.

Noterbart är att män i Mora tar ut en större andel tillfällig föräldrapenning, vab, jämfört med män i Dalarna - 40,2 procent - och i Sverige - 39,4 procent.



### Beskrivning

Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%) (Kolada N00945).

Andel tillfällig föräldrapenning (sett till antal nettodagar) som män tar ut. Avser: Dagar i samband med vård av barn. Källa: Försäkringskassan.

## 6 Vår hållbara kommun

Hållbarhetsbarometerns nyckeltal under målområdet.

### 6.1 Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle

#### 6.1.1 Slutanvändning av energi, totalt inom den geografiska kommunen, MWh/inv

##### Kommentar

♦ År 2021 fortsatte covid-19-pandemin och under andra halvan av 2021 ökade också energipriserna kraftigt i Europa. Bakom de höga priserna låg flera komplexa och sammanlänkade orsaker bortanför enbart Sverige och EU så som en ökad global efterfrågan på energi som ett led i ett återöppnande av samhällen efter covid-19-pandemin i kombination med produktionsbegränsningar. Energimyndigheten följer årligen upp de energipolitiska målen och årets rapport visar bland annat:

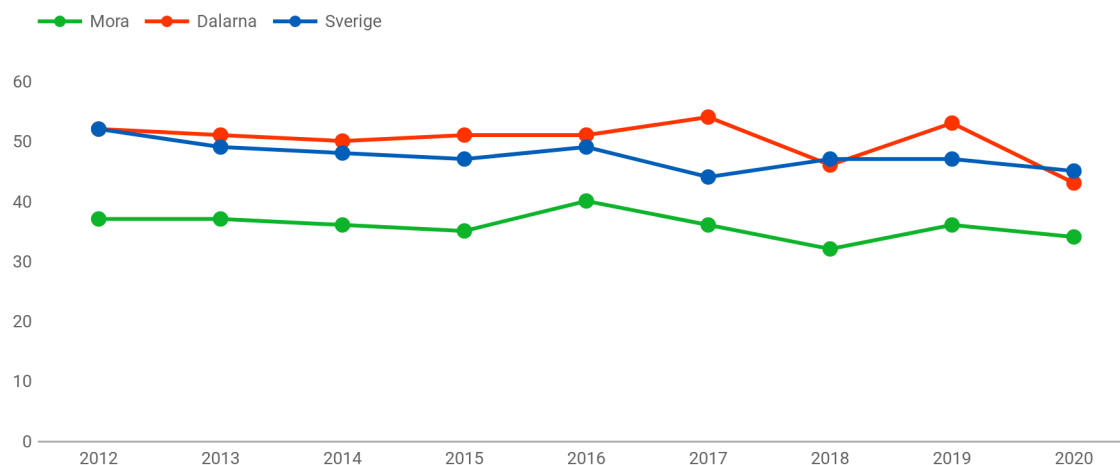
- En fortsatt tydlig utveckling mot en ökad elektrifiering inom transportsektorn genom en kraftig ökning av nyregistreringen av elfordon. Vid utgången av 2021 hade antalet laddhybrider samt elbilar ökat kraftigt jämfört med 2020, 54 procent för laddhybrider respektive 97 procent för elbilar.
- År 2021 var ett händelserikt år på elmarknaden med rekordhöga elpriser och historiskt stora prisskillnader mellan elprisområden i Sverige.
- Trenden med ökad andel förnybar elproduktion i förhållande till total elproduktion fortsätter. Under 2020, det senaste året med tillgänglig statistik, var andelen 69 procent, cirka 10 procentenheter högre än föregående år.
- Vi ser en fortsatt ökning av användning och produktion av förnybar energi. År 2020 uppgick den totala andelen förnybar energi till 60 procent (enligt förnybartdirektivets beräkningsmetod) att jämföra med 56 procent 2019.
- Installationen av solceller fortsätter att öka snabbt och den installerade effekten ökade med 46 procent mellan 2020 och 2021 till 1586 MW.

Källa: *Energiindikatorer 2022*, Energimyndigheten

##### MORA

Den totala energianvändningen år 2020 i Mora var enligt SCB drygt 699 GWh vilket innebär cirka 34 MWh/person, vilket är lägre än Sverige och Dalarna. Energianvändningen består av; transportsektorn 38 procent, industrin 28 procent och bostadssektorn 27 procent.

År 2020 producerades 393 GWh el (vattenkraft: 51 procent, vindkraft: 49 procent) inom kommunen. Användning av el i Mora uppgick till 243 GWh vilket innebär en export av cirka 150 GWh el på årsbasis.



##### Beskrivning

Slutanvändning av energi totalt inom den geografiska kommunen, MWh/inv (Kolada, N45905). Slutanvändning av energi totalt mätt i megawattimmar (MWh) dividerat med antal invånare i kommunen. Avser total slutanvändning av energi som sker inom den geografiska kommunens gränser. Källa: Energimyndigheten och SCB.

## 6.1.2 Utsläpp av växthusgaser, ton/år och inv.

### Kommentar

- ◆ Sedan 1990 har utsläppen minskat med ungefär 33 procent. Det innebär att drygt 50 procents utsläppsminskning återstår för att nå Sveriges övergripande klimatmål senast år 2045.

Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser (utsläpp som uppstår inom Sveriges gränser) var 48 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2021. Det motsvarar en ökning om 4 procent jämfört med pandemiåret 2020.

De ökade utsläppen under 2021 beror främst på en återhämtning från låga produktionsnivåer inom industrin under 2020 samt ökade utsläpp inom el- och fjärrvärmesektorn till följd av kallare väder. En uppgång efter rekordminskningen på 9 procent under 2020 var väntad. Jämfört med 2019 har utsläppen minskat med 5,5 procent, vilket ger en genomsnittlig minskning på knappt 2,8 procent sedan pandemins start.

Utsläppsökningen mellan 2021 och 2020 motsvarar knappt 2 miljoner ton koldioxidekvivalenter och industrin står för större delen av ökningen. De ökade utsläppen beror främst på att produktionen inom järn- och stålindustrin, raffinaderiindustrin samt kemiindustrin har ökat efter att ha legat på ovanligt låga nivåer under 2020 till följd av covid-19-pandemin och andra tillfälliga händelser som orsakade driftstopp.

För el- och fjärrvärmesektorn ökade utsläppen med cirka 0,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter under 2021 jämfört med 2020. Ökningen beror på att el- och värmebehovet ökade till följd av kallare väder. Utsläppen under 2021 är dock cirka 0,6 miljoner ton lägre än utsläppen 2019, vilket tyder på att en del av den minskade användningen av fossila bränslen, särskilt av kol, består.

Utsläppen från inrikes transporter ökar något på grund av ökad trafik. Ökningen dämpas dock något av en ökad inblandning av biodrivmedel i bränslemixen, energieffektivisering och ökad elektrifiering.

Källa: Naturvårdsverket

Utsläppen i Dalarna har minskat med 33 procent mellan åren 1990 och 2019. Minskningstakten har de senaste 9 åren i snitt varit 2,3 procent per år. De senaste två åren har minskningstakten varit 2,8 procent i snitt. Utsläppsminskningstakten behöver minst dubbleras för att vi ska lyckas minska utsläppen i länet med 85 procent till 2045, i linje med nationella mål. Industrisektorn står för 38 procent av utsläppen i länet 2019 och minskade sina utsläpp med 3,1 procent mellan 2018 och 2019. Variationerna i utsläpp från industrisektorn följer produktionen. Dock behövs fortsatt arbete med energiomställning och att hitta möjliga åtgärder till industrin för att minska utsläppen från produktionen. Transporterna står för 32 procent av utsläppen i länet 2019 och följer en minskande trend, i genomsnitt en minskning med 2,9 procent per år sedan 2010. Utsläppen i transportsektorn 2019 var drygt 23 procent lägre än 2010, men mycket återstår för att nå målet om en minskning på 70 procent till 2030.

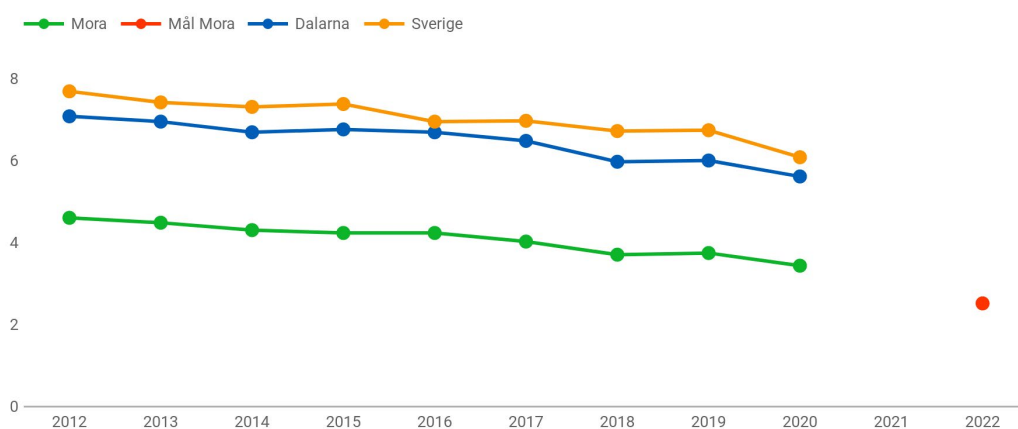
Källa: *Regional årlig uppföljning av miljömålen 2021*, Länsstyrelsen Dalarna

### MORA

Utsläppen per person i Mora ligger lägre än för Sverige och länet och har mellan åren 1990 - 2019 minskat med 53 procent. Om minskningen fortsätter i samma takt kan målsättningen för 2022 vara möjlig att nå. Transportsektorn står för 76 procent av de totala utsläppen av växthusgaser i Mora vilket är en högre andel än för Sverige (32 procent) och Dalarna (31 procent).

Källa: SCB, RUS bearbetad av Sustainable Advantage

**Önskat läge år 2022: 2,5 ton/år och invånare**



### Beskrivning

Utsläpp av växthusgaser inom kommunens gränser, ton CO<sub>2</sub>-ekv/inv. (Kolada, N00401). Utsläpp av växthusgaser inom kommunens geografiska gränser, ton CO<sub>2</sub>-ekvivalenter/invånare. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp inom en kommuns gränser. Källa: RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet) samt Nationella emissionsdatabasen.

## 6.1.3 Fjärrvärmeproduktion förnybar, andel %

### Kommentar

Nyckeltalet anger andel producerad fjärrvärme som producerats med förnybart bränsle eller med el från förnybara källor. Exempel på förnybara bränsletyper är etanol, rapsolja, träbränsle, flis, pellets och biogas. Även förnybara produktionssätt, så som spillvärme och rökgaskondens inkluderas i nyckeltalet.

Källa: *Agenda 2030 Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning*. Rådet för kommunala analyser, RKA, september 2020

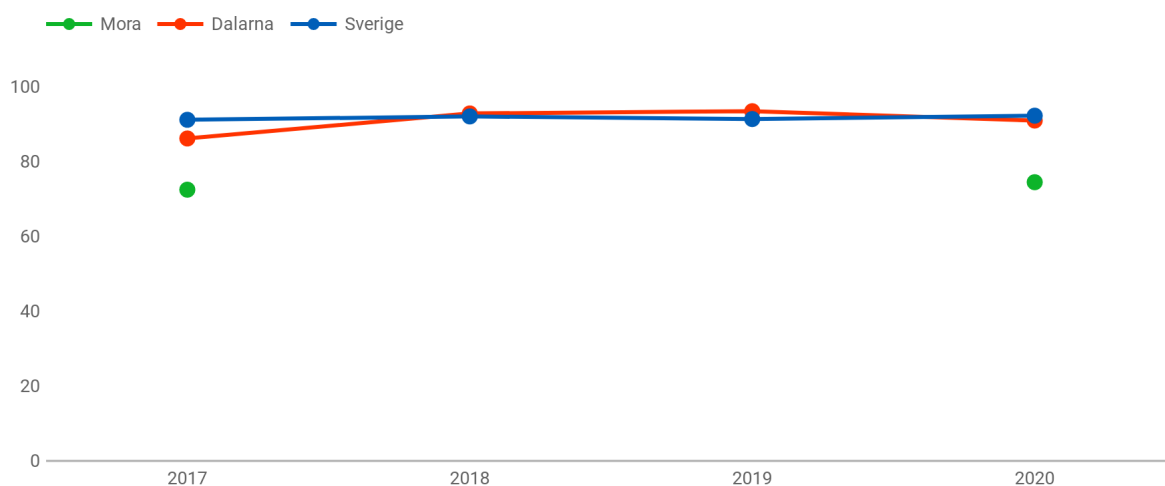
### MORA

Adven som levererar fjärrvärmerna i Mora redovisar att fjärrvärmeproduktionen består av:

- 2021: 133 GWh, återvunnen energi 66,3 procent, förnybar energi 30,2 procent, övrigt 3,0 procent samt fossil energi 0,5 procent. Den återvunna energidelen består till 50 procent av avfall.
- 2020: 128 GWh, återvunnen energi 70,2 procent, förnybar energi 26,5 procent, övrigt 3,1 procent samt fossil energi 0,2 procent. Den återvunna energidelen består till 49 procent av avfall.
- 2019: 142 GWh, återvunnen energi 65,5 procent, förnybar energi 44,0 procent, övrigt 4,0 procent samt fossil energi 1,0 procent. Den återvunna energidelen består till 73 procent av avfall.
- 2018: 150 GWh, återvunnen energi 51,3 procent, förnybar energi 48,1 procent, övrigt 0,0 procent samt fossil energi 0,6 procent. Den återvunna energidelen består till 42,7 procent av avfall.

Värden från RKA på Moranivå saknas för åren 2018-2019.

Källa: Adven



### Beskrivning

Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, andel (%) (Kolada N45930) Andel förnybart producerad fjärrvärme. Fjärrvärme producerat ur förnybara källor och förnybara bränslen dividerat med total produktion. Även processer där värme är en biprodukt, spillvärme och rökgaskondens, inkluderas i nyckeltalet. Källa: Energimyndigheten och SCB.

## 6.1.4 Elavbrott, minuter/kund

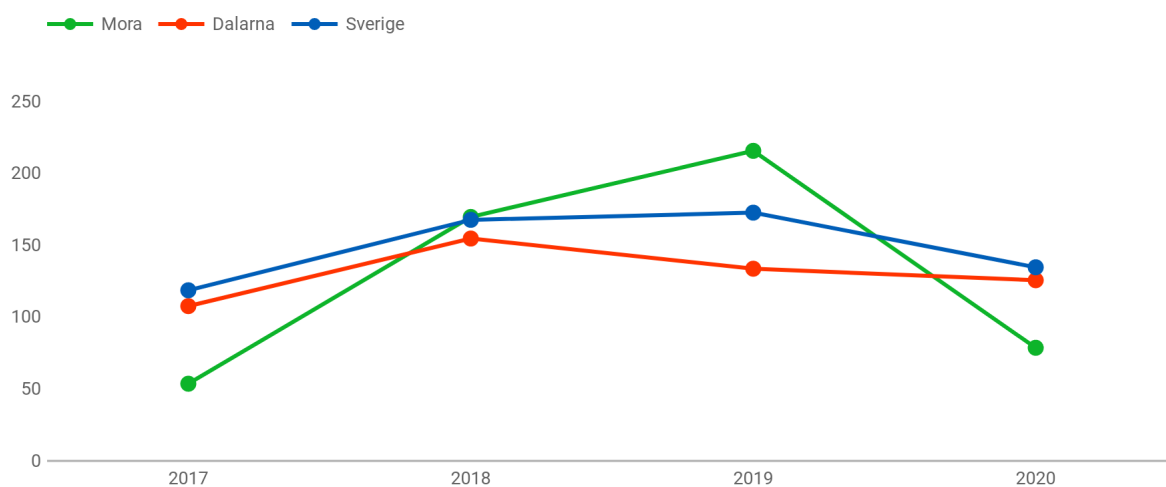
### Kommentar

- ◆ En välfungerande elförsörjning är betydelsefull för både den enskilde och för samhällets funktion och dess utveckling. Beroendet av tillförlitlig elförsörjning ökar i takt med att samhället blir mer och mer högteknologiskt. Samtliga delar av samhället påverkas av elavbrott. Nyckeltalet visar den genomsnittliga avbrotts tiden per kund i kommunen, för aviserade och oaviserade avbrott som är längre än 3 minuter under mätåret.

Källa: *Agenda 2030 Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning*. Rådet för kommunala analyser, RKA. september 2020

### MORA

Den genomsnittliga avbrotts tiden per kund har minskat och ligger för 2020 lägre i Mora (78 min) än Dalarna (125 min) och Sverige (134 min).



### Beskrivning

Elavbrott, genomsnittlig avbrotts tid per kund (SAIDI), minuter/kund (Kolada, N45933).

Total avbrotts tid för långa avbrott under året, dividerat med antalet kunder. SAIDI inkluderar aviserade och oaviserade avbrott i regionnät och lokalnät, där långa elavbrott avser avbrott som är längre än 3 minuter. Kunder avser mätpunkter där ansvar övergår från nätföretag till kunden.

Källa: Energimarknadsinspektionen.

## 6.1.5 Andel fossilberoende fordon, andel % geografiska området

### Kommentar

#### Ökat antal fordon i trafik

Antalet fordon i trafik ökade under 2021 jämfört med året innan. Traktorer noterade den största procentuella ökningen med nästan 5 procent. Personbilar har ökat med nästan 1 procent jämfört med 2020.

#### Ökning av andel bilar med eldrift

Personbilar som helt eller delvis drivs med el har ökat kraftigt i popularitet de senaste åren. Andelen bilar med eldrift utgjorde drygt 9 procent av alla bilar i trafik i slutet av 2021, vilket är en ökning med 3 procentenheter eller 144 000 bilar, från slutet av 2020. Den svenska personbilsflottan är dock stor och omställningen till fossilfria drivmedel tar tid. De fossila drivmedlen, bensin och diesel, dominerar fortfarande i beståndet. Vid årsskiftet 2021/2022 var 86 procent av alla bilar i trafik bensin- eller dieselpilar. Ett år tidigare var samma andel 89 procent.

#### Få lastbilar med eldrift

Även om personbilarna dominerar i antal är det viktigt att också öka andelen icke fossila drivmedel för övriga fordonsslag. Lätta lastbilar (totalvikt på max 3,5 ton) ökar stadigt i antal och i slutet av 2021 fanns det 605 668 lätta lastbilar i trafik, en ökning med 2 procent från året innan. Drivmedel för lätta lastbilar domineras av diesel med 89 procent, följt av bensin 7 procent. Övriga bränslen – el, etanol och gas – står för endast 3 procent tillsammans.

Bland tunga lastbilar (totalvikt över 3,5 ton) dominerar dieselfordonen stort med 97 procent av alla 85 554 tunga lastbilar i trafik. Dock finns det alternativ att tanka i dessa diesellastbilar, till exempel HVO, som minskar utsläppen.

Bussar har den högsta andelen alternativa drivmedel av alla fordonsslag. Det fanns 13 594 bussar i trafik i slutet av 2021, varav 20 procent gasbussar och 6 procent el- eller hybridbussar.

Källa: *Fordon i län och kommuner 2021*, Trafa

Sedan 2009 har energieffektiviteten inom transportsektorn utvecklats positivt vad gäller person- och godstransporter på väg. Utvecklingstakten är dock låg i förhållande till de förhoppningar som ställs på att effektivisering ska bidra till att uppnå uppställda etappmål. Detta gäller i synnerhet den del av effektiviseringen som ska uppnås genom ett transporteffektivt samhälle. Positiva signaler i årets uppföljning är den fortsatt starka utvecklingen för laddbara fordon i nybilsförsäljningen, och de tecken som finns på att coronapandemin kan ha etablerat en ny norm för hur vi nyttjar digitala lösningar för arbete och kommunikation. Växthusgasutsläppen från både inrikes och utrikes transporter och resor minskade markant under pandemiåret 2020, men under 2021 har utvecklingen stannat av. Det innebär att vi nu befinner oss ännu längre ifrån den utvecklingsbana som skulle krävas för att nå etappmålet till 2030

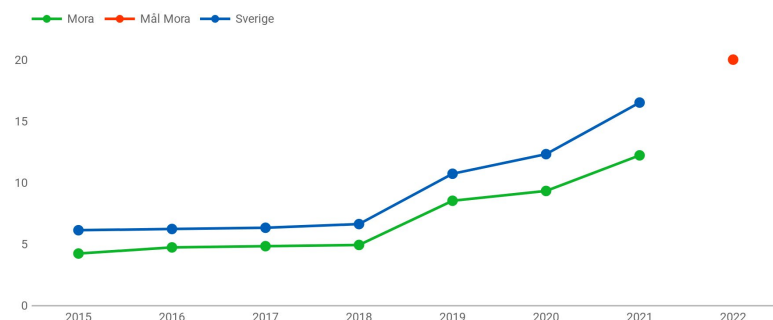
Källa: *Uppföljning av de transportpolitiska målen 2022*, Trafa

#### MORA

Vid årsskiftet 2021/2022 fanns 12,2 procent fossilberoende personbilar i Mora. På Sverigenivå är andelen 16,5 procent. Utvecklingen i Mora följer i stort sett Sveriges utveckling av andelen fossilberoende fordon dock på en lägre nivå och skillnaden verkar också öka något. Största andelen fossilberoende personbilar i Mora är HVO 100 (792 bilar vilket motsvarar 6,2 procent). Andelen elbilar och laddhybrider är tillsammans 2 procent. Målsättningen till 2022 med 20 procent fossilberoende fordon blir svår att nå. Eftersom transportsektorn står för drygt 70 procent av växthusgasutsläppen i Mora ger en omställning av transportsektorn till fossilberoende stor effekt på de totala utsläppen.

Källa: *Miljöfordonsdiagnos 2022*, Miljöfordon Sverige

#### Önskat läge år 2022: 20 procent



#### Beskrivning

Andel registrerade fossilberoende fordon av totalt antal i den geografiska kommunen. (Fossilberoende=etanol, gas, el, laddhybrid) Källa: Miljöfordonsdiagnos.

## 6.1.6 Energianvändning i kommunala byggnader, kWh/kvm

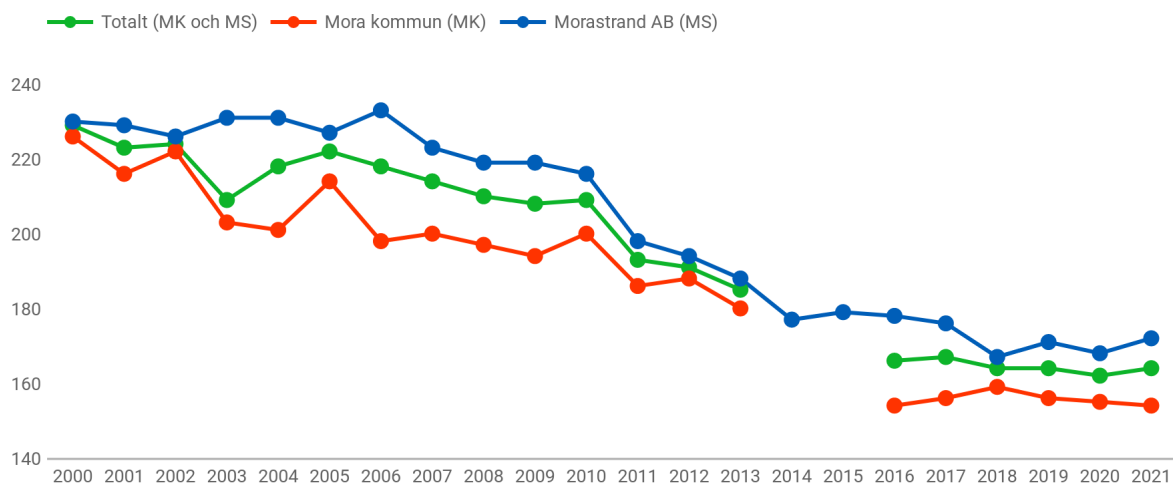
### Kommentar

#### MORA

Energianvändningen per ytenhet i kommunala byggnader har mellan åren 1998 och 2021 minskat med 30 procent och mellan 2010 - 2020 med 22 procent. Mora kommun har de senaste åren arbetat med att kvalitetsssäkra energistatistik och ytor samt uppföljning av EPC-projektet. EPC-projektet är nu avslutat med goda resultat.

1. **Minskad energianvändning** (-24 procent)
2. **Förbättrad arbetsmiljö** för brukare av byggnaderna genom bland annat förbättrad reglering av temperaturer
3. **Minskade administrativa kostnader**
4. **Vidareutbildning av personal**
5. **Lokala arbetstillfällen**

Viktigt är att fortsatt hålla energianvändningen nere och att vid ny- och ombyggnationer även ha fokus på byggnadens energianvändning.



### Beskrivning

Tillförd köpt energi (uppvärmning och fastighetsel) per ytenhet i kommunala byggnader. Källa: Egen sammanställning av Mora kommun och Morastrand AB.



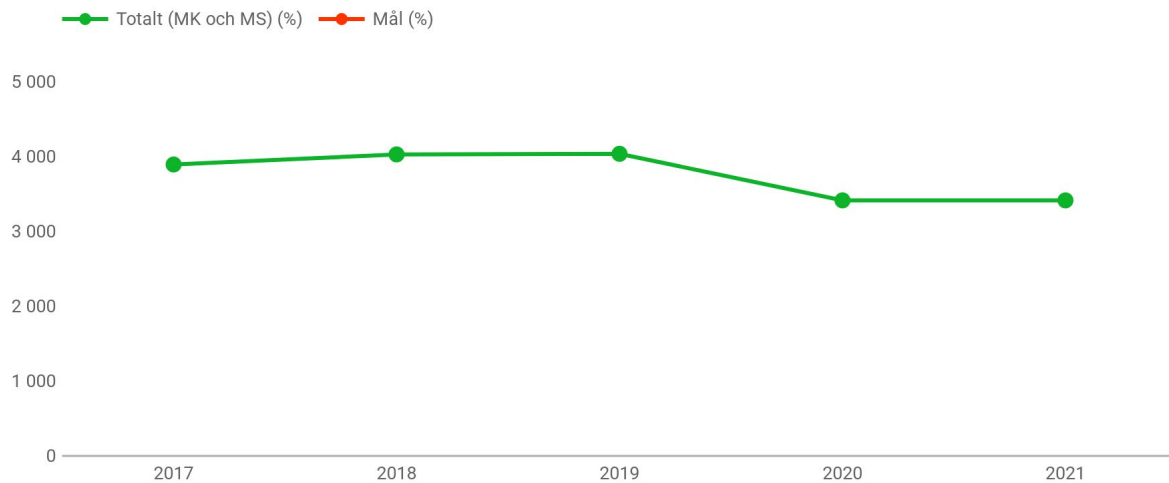
## 6.1.7 Koldioxidutsläpp kommunala byggnader, ton

### Kommentar



#### MORA

Emissionsfaktorer för fjärrvärmens har förändrats och andelen plast i avfallsfraktionen ingår i beräkningen. Detta ger ett högre utsläppsvärde av fossilt koldioxid och medför svårigheter att göra jämförelser med tidigare basår 1998.



### Beskrivning

Koldioxidutsläpp (fossilt ursprung) från energianvändning i kommunala byggnader.  
Källa: Egen sammanställning, EON, Adven fr om 2018.

## 6.1.8 Andel fossilberoende kommunala fordon, andel %

### Kommentar

#### Sammanfattning Miljöfordonsdiagnos 2022

- Bäst på fossilberoende fordon (PB) i kommuner är Lund med 98 procent. För lätta lastbilar är Gagnef bäst med 100 procent
- Bäst på fossilberoende fordon i regioner är Region Skåne med 100 procent för personbilar och 95 procent för lätta lastbilar
- Kävlinge är årets bästa elbilskommun och har nu 68 procent elfordon (PB+LLB). Vingåker och Stockholm är goda tvåor, i år, med över 40 procent • Bjuv är årets elbilsraketen med en ökning på 17 procentenheter
- Göteborgs Stad och Stockholm Stad har flest elfordon, 390 (st) var (PB+LLB). Totalt finns över 6000 elfordon i kommunorganisationerna, en ökning med 1000 (st) under året
- Botkyrka har högst andel gasfordon och når en total andel om 83 procent. Malmö stad har flest gasfordon med 900 (st). Totalt finns det över 13 000 gasfordon (PB+LLB)
- Vallentuna är årets gasbilsraketen med en ökning på 32 procentenheter
- Beräknat på energieffektivitet når Kävlinge som första kommun målet om 70 procentig reduktion av totala koldioxidutsläpp. Snittutsläppen går från 166 till 43 g CO<sub>2</sub>/km
- Beräknat på klimateffektivitet når nitton kommuner en 70 procentig reduktion av fossila koldioxidutsläpp (se tabell sid 29)
- Ingen region har nått målet om energieffektivitet än men tre regioner når en 70 procentig reduktion av fossila koldioxidutsläpp sedan 2010. Skåne, Kalmar och Västmanland
- Kävlinge (15 g), Lund (18 g) och Falkenberg (19 g) kommer under ett medelvärde på 20 g fossil koldioxid/km för sina personbilar
- Stockholm (24 g), Kungsbacka (26 g) och Eslöv (28 g) kommer under 30 g fossil koldioxid/km för sina lätta lastbilar
- Region Skåne har det lägsta värdet, 16 g fossil koldioxid/km för personbilar för alla organisationer men ingen region kommer under 30 g för lätta lastbilar • Regioner når målet om en fossilberoende personbilsflotta under 2021, om målet är 70 procent fossilberoende fordon
- Kommuner når målet om en fossilberoende personbilsflotta 2023, om målet är 70 procent fossilberoende fordon
- Helsingborg och Falkenberg toppar listan över högst andel miljöbilar för personbilar med 96 procent. Stockholm är i topp för lätta lastbilar med 87 procent
- Av regionerna har Region Skåne högst andel miljöbilar med 98 procent av personbilarna och 57 procent av de lätta lastbilarna.
- Trenden hos de 10 bästa kommunerna är att de kan bli helt fossilberoende om ett par år med rätt fordonsinköp
- De 10 bästa kommunerna har 70 gånger högre andel gasbilar (PB) än Sverige i snitt
- De 10 bästa kommunerna har 10 gånger högre andel elbilar (PB) än Sverige i snitt • Hallands län är bästa län, och det enda, i landet med ett snitt över 80 % fossilberoende personbilar
- Tre län har ett snitt för fossilberoendefordon över 70 procent, Halland, Södermanland och Gotland
- Det finns flera kommuner som är länsbäst på fossilberoende personbilar trots att de inte är största kommun i sitt län som Boden, Alvesta och Trosa

Källa: *Miljöfordonsdiagnos 2022*, Miljöfordon Sverige

#### MORA

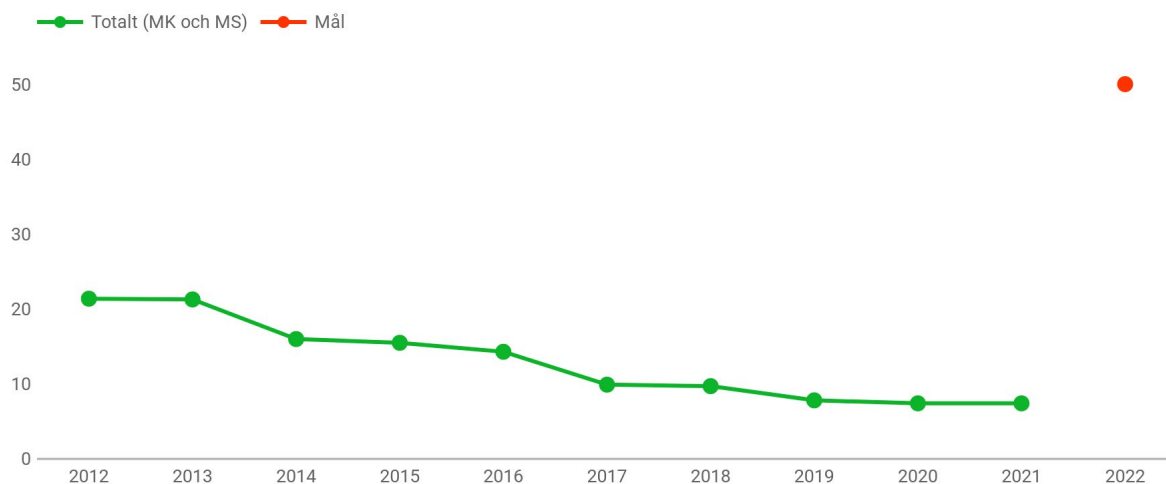
I Mora kommun, Morastrand och Moravatten AB finns totalt 218 fordon (167 personbilar och 51 lätta lastbilar) december 2021. Detta är en minskning med 1 fordon jämfört med 2020. Den fossilberoende andelen är 7,3 procent och miljöbilsandelen 41,7 procent.

Fördelning över bränsletyper personbilar (st), inom parentes förändring sedan 2020: Bensin 34 (0), Diesel 125 (0), Etanol 2 (-1), El 3 (0), HVO100 3 (0). 47 fordon är äldre än 10 år vilket innebär en minskning med ett fordon jämfört med 2020. Av de 167 personbilarna är 75 (12) ägda och 92 (-13) finansiell leasing.

Källa: *Miljöfordonsdiagnos 2022*

Målsättningen till år 2022 kommer inte att nås och omställningstakten måste öka. Under 2021 har serviceförvaltningen upphandlat drivmedlet HVO100 och infört rutinen att flertalet (75 procent) dieslbilar ska tanka detta drivmedel. 26 procent av allt drivmedel som tankades var HVO100 under år 2021.

**Önskat läge år 2022: 50 procent**



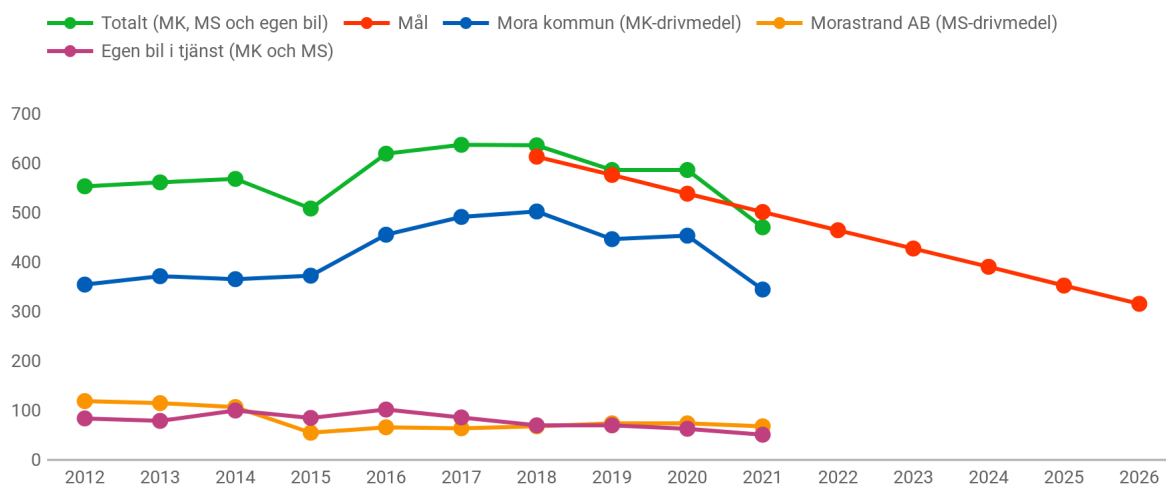
### Beskrivning

Biobilsandelen av Mora kommun och Morastrand AB:s personbilar.  
Källa: Miljöfordonsdiagnos.

## 6.1.9 Koldioxidutsläpp kommunala resor, ton

### Kommentar

Koldioxidutsläppen från vårt resande med bil (Mora kommun och Morastrand, inkl egen bil i tjänst) har för år 2021 minskat med 22 procent i jämförelse med 2020 och med samma utveckling kan målnivån för 2022 nås. Minskningen beror framför allt på omställning till HVO100 på kommunens dieselbilar.



### Beskrivning

Koldioxidutsläpp från kommunens tjänsteresor, grundat på inköpt mängd drivmedel samt resor i tjänst med egen bil. Källa: Egen sammanställning av drivmedelsleverantörers statistik samt uppgifter från lönekontoret.

## 6.1.10 Solcellsanläggningar totalt, installerad effekt (MW)

### Kommentar

#### Kraftig ökning av installerade solcellsanläggningar

Under 2021 installerades 26 500 nätanslutna solcellsanläggningar i Sverige med en gemensam installerad effekt på 500 MW. Det är en ökning med 46 procent jämfört med 2020.

Vid slutet av 2021 fanns det därmed 92 359 elnätanslutna solcellsanläggningar i Sverige, och den totala installerade effekten uppgår nu till 1 586 MW (cirka 1,6 GW).

Solcellsanläggningarna producerar nästan lika mycket el per år som en kommun av Gävles storlek använder årligen. Det kan även jämföras med cirka 4 procent av de svenska hushållens elanvändning under ett år.

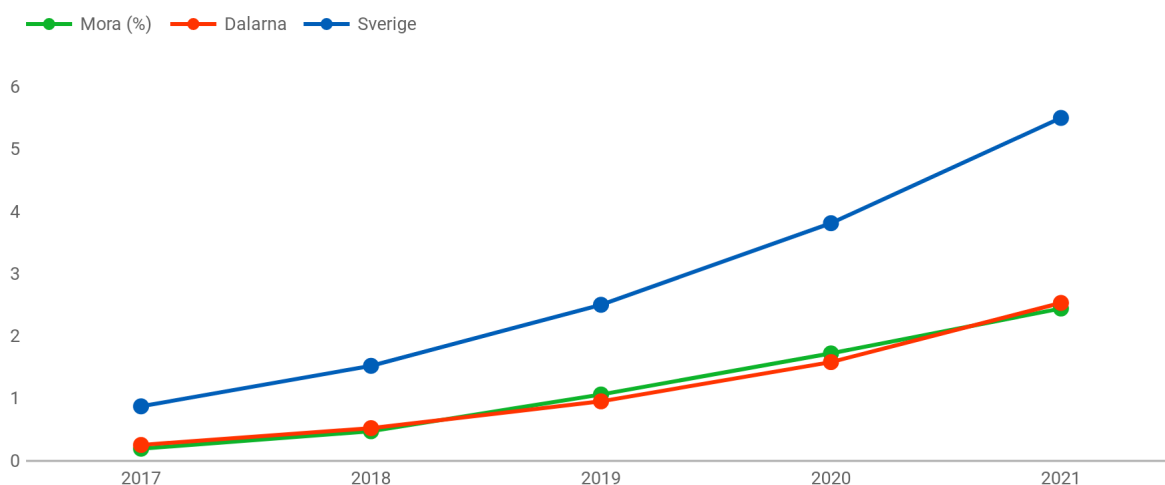
– Två faktorer som bidrar till det stora intresset för att installera solceller är troligtvis att många vill bidra till klimatomställningen och att elpriserna har stigit kraftigt den senaste tiden, säger Johan Harrysson, handläggare för statistik på Energimyndigheten.

Källa: *Nätanslutna solcellsanläggningar, statistikdatabas samt webbplats*, Energimyndigheten

#### MORA

I Mora fanns vid årsskiftet 2021/22 192 anläggningar med en total installerad effekt på 2,4 MW vilket är en ökning med 43 procent under 2020. 28 procent av den installerade effekten härrör från 19 anläggningar med en effekt mellan 20 och 1000 kW.

Någon färgsättning utifrån kommunernas inbördes placering är inte gjord.



#### Beskrivning

Solcellsanläggningar totalt, installerad effekt (MW) Total installerad effekt från solcellsanläggningar anslutna till elnätet, mätt i MW. Siffrorna kommer från enkätundersökningen Nätanslutna solcellsanläggningar. Källa: Energimyndigheten Kolada N45970.

## 6.1.11 Solcellsanläggningar totalt, antal

### Kommentar

#### Kraftig ökning av installerade solcellsanläggningar

Under 2021 installerades 26 500 nätanslutna solcellsanläggningar i Sverige med en gemensam installerad effekt på 500 MW. Det är en ökning med 46 procent jämfört med 2020.

Vid slutet av 2021 fanns det därmed 92 359 elnätanslutna solcellsanläggningar i Sverige, och den totala installerade effekten uppgår nu till 1 586 MW (cirka 1,6 GW).

Solcellsanläggningarna producerar nästan lika mycket el per år som en kommun av Gävles storlek använder årligen. Det kan även jämföras med cirka 4 procent av de svenska hushållens elanvändning under ett år.

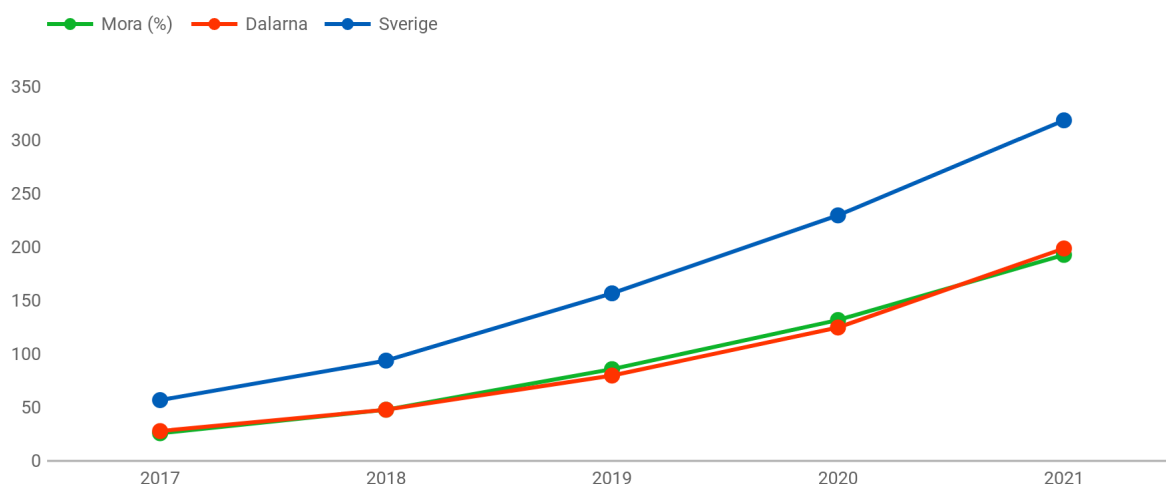
– Två faktorer som bidrar till det stora intresset för att installera solceller är troligtvis att många vill bidra till klimatomställningen och att elpriserna har stigit kraftigt den senaste tiden, säger Johan Harrysson, handläggare för statistik på Energimyndigheten.

Källa: *Nätanslutna solcellsanläggningar, statistikdatabas samt webbplats*, Energimyndigheten

#### MORA

I Mora fanns vid årsskiftet 2021/22 192 anläggningar med en total installerad effekt på 2,4 MW vilket är en ökning med 43 procent under 2020. 28 procent av den installerade effekten härrör från 19 anläggningar med en effekt mellan 20 och 1000 kW.

Någon färgsättning utifrån kommunernas inbördes placering är inte gjord.



#### Beskrivning

Solcellsanläggningar totalt, antal

Totala antalet solcellsanläggningar anslutna till elnätet. Siffrorna kommer från enkätundersökningen Nätanslutna solcellsanläggningar. Källa: Energimyndigheten

Kolada: N45974.

## 6.2 Naturens resurser och ekosystem är hållbart använda

### 6.2.1 Skyddad natur, andel %

#### Kommentar

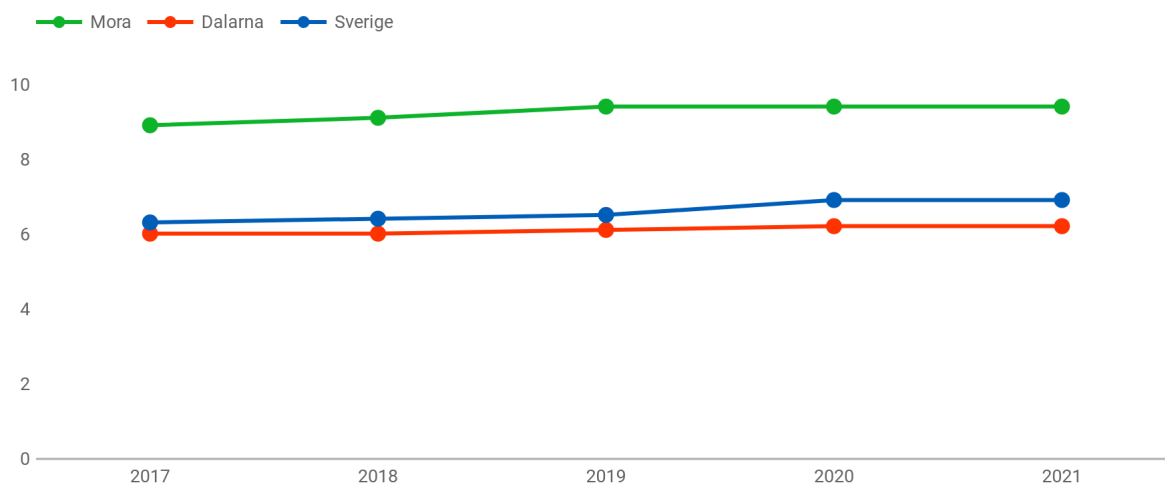
- Arbetet med naturskydd leds av Naturvårdsverket och länsstyrelserna i samverkan med kommuner med flera. Det är miljöbalken som ger verktyg för arbetet med att skydda områden. Enligt Naturvårdsverket har ca 13 procent av landytan i Sverige skyddats i någon form.

Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning september 2020*. Rådet för kommunala analyser, RKA.

#### MORA

Mora har 34 naturreservat och ca 9 procent skyddad natur vilket är högre än i Sverige och Dalarna. Några exempel på skyddad natur i Mora:

- Moras största naturreservat, Norra Mora Vildmark, ligger cirka 5 mil norr om Mora. Reservatet bildades 2008 och är cirka 15 000 hektar stort.
- Vasaloppspåret bildades som naturreservat 1994 och är kanske Moras mest kända.
- Alderängarna ligger nära tätorten och det kommunala naturreservatet bildades 1998. 2020 utvidgades området ytterligare, då kommunfullmäktige beslutade att bilda Västra Alderängarnas naturreservat.



#### Beskrivning

Skyddad natur totalt, andel (%) (Kolada, N85054).

Areal skyddad natur totalt, dividerat med areal totalt i det geografiska området. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde. Källa: SCB.

## 6.2.2 Grundvattenförekomster god status, andel %

### Kommentar

- Statliga satsningar på grundvatten har fortsatt under 2021. Från Havs- och vattenmyndigheten via länsstyrelserna har vattenproducenter under 2021 genomfört projekt för att förbättra dricksvattenförsörjningen. I flera av dessa berörs grundvatten. Effekten är bland annat förbättringar av vattenskydd, mer övervakning och utökad rening i vattenverk. En annan statlig satsning med stor betydelse för grundvattnet är projekt vid länsstyrelserna gällande vattenskydd. Från den statliga satsningen på förbättrat kartläggning i bristområden vid SGU (2018–2020) har resultat presenterats även under 2021 med fokus på kartläggning, enskild vattenförsörjning och salt grundvatten. Inom den pågående våtmarkssatsningen kommer grundvattenaspekter in tillsammans med värdefulla resultat kring kvarhållande av vatten i landskapet. Inom vattenförvaltningen är de mest betydelsefulla insatserna 2021 för grundvattnet att nya åtgärdsprogram tagits fram, att klargörande skett kring tillämpningar av miljökvalitetsnormer genom domstolsutslag och att övervakningen fortsätter utvecklas. Framtagande av regionala och kommunala vattenförsörjningsplaner fortgår. Majoriteten av ovanstående insatser innebär även förbättrade förutsättningar för klimatanpassning av grundvattenförsörjningen. Statistik finns för användningen av naturgrus för 2020 som visar en kraftig minskning till 7,8 miljoner ton jämfört med 8,6 miljoner ton 2019. Importen av betongvaror för byggnadsändamål minskade något under 2020, troligen som en följd av pandemin.

Källa: *Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2022*, Naturvårdsverket

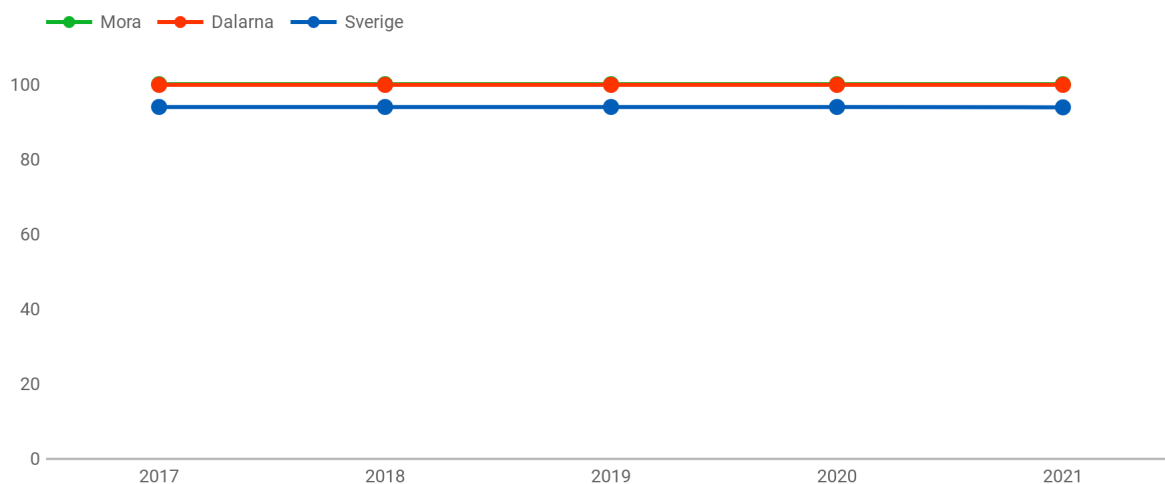
Dalarna har god tillgång till grundvatten av bra kvalitet ur ett regionalt perspektiv. Arbetet med statusklassificering 2018-2019 visar att ca 40 respektive fem av Dalarnas 277 grundvattenförekomster riskerar att inte nå god kemisk status respektive god kvantitativ status till år 2027.

Länsstyrelsen i Dalarnas län bedömer att miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet är nära att nås i Dalarna. Länets grundvatten är av god kvalitet med några få undantag. Det som återstår för att målet ska uppnås är att vidta förebyggande åtgärder så att vattenkvaliteten kan bibehållas på lång sikt. Utvecklingen är neutral. Grundvattenfrågorna behöver uppmärksammas mer i samhällsplaneringen och dricksvattenskyddet behöver stärkas.

Källa: *Regional årlig uppföljning av miljömålen 2021*, Länsstyrelsen Dalarna

### MORA

De kommunala vattentäkterna har god tillgång på vatten och inga bevattningsförbud infördes under sommaren 2021, enligt Nodava.



### Beskrivning

Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (%) (Kolada, N85053).

Antal grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status i procent av antal grundvattenförekomster totalt. En grundvattenförekomst med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län den har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. Källa: VISS, Länsstyrelserna.

## 6.2.3 Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)

### Kommentar

- Andel kommunala vattentäkter med vattenskyddsområde är sedan länge en indikator för det nationella miljömålet Grundvatten av god kvalitet. Med start våren 2018 samlar Länsstyrelsen in en enkät från landets kommuner med uppgifter om bland annat kommunala vattentäkter totalt och antal täkter med vattenskyddsområde. Inrättande av vattenskyddsområde utgör en framtidssäkring av god dricksvattenkvalitet.

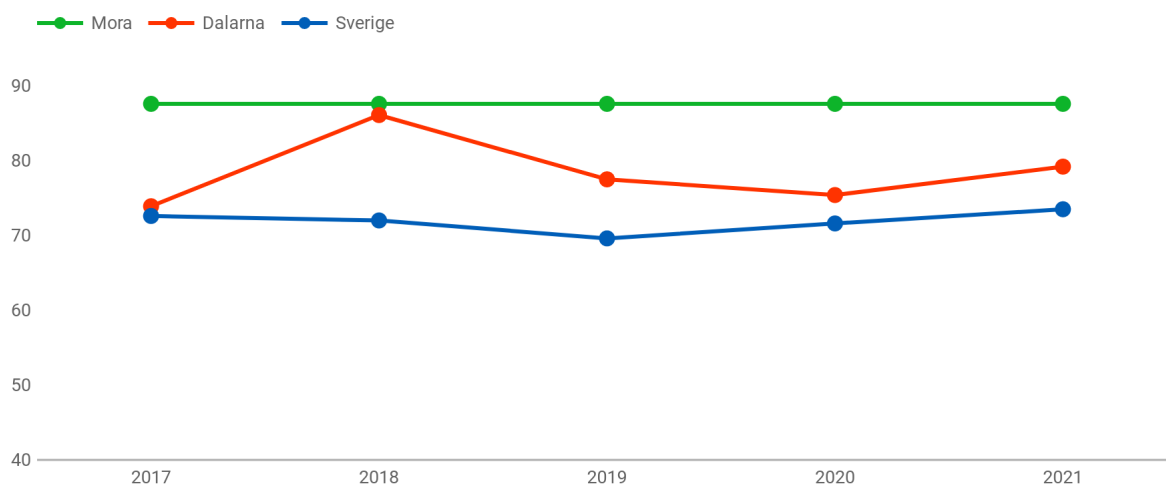
Källa: *Agenda 2030. Nyckeltal för kommuner och regioner Vägledning*. Rådet för kommunala analyser, RKA. september 2020

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under året arbetat med bidrag för åtgärder som främjar vattenhushållning samt projekt gällande påskyndande av arbetet med inrättande av vattenskyddsområden.

Källa: *Regional årlig uppföljning av miljömålen 2021*, Länsstyrelsen Dalarna

### MORA

Mora kommun har sju kommunala vattenskyddsområden. De ligger i Garsås, Gesunda, Heden, Risa, Riset, Siknäs och Venjan. De allmänna vattentäkter som saknar skydd är Risa, Siknäs, Finngruvan och Gesunda. Under VA-planens planperiod 2021 - 2025 avser tillståndsprocess inledas i Siknäs och Venjan, samtidigt som skyddsområde revideras.



### Beskrivning

Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%) (Kolada N85069).

Antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman som har vattenskyddsområde, dividerat med antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman. Vattentäkter via bolag eller kommunalförbund ingår. Källa: Länsstyrelsen.



## 6.2.4 Insamlat hushållsavfall, kg/person

### Kommentar

Det första steget i avfallstrappan är att minimera mängden avfall. Det handlar om att skapa så lite avfall som möjligt, vilket kräver minskad konsumtion och mer resurssnål produktion. Målet är att minimera mängden avfall och vi följer det med nyckeltalet Insamlat hushållsavfall totalt i kilo per invånare. Invånarantalet justeras med hänsyn till fritidshus, gästnätter och in- /utpendling. I utpräglade fritidshuskommuner eller kommuner med omfattande turistverksamhet genereras betydligt mer hushållsavfall än vad de permanentboende ger upphov till. Även i kommuner med stort inpendlingsöverskott genereras mycket hushållsavfall via arbetsplatserna. Genom att använda ett justerat invånarantal speglas mängden avfall per person på ett mer korrekt sätt för den egna kommunen, vilket underlättar jämförelser med andra kommuner. Önskvärd riktning är att mängden ska sjunka och låga värden får grön färg i visningen.

Källa: *Agenda 2030 Nyckeltal för kommuner och regioner. Vägledning*. Rådet för kommunala analyser, RKA. september 2020

Mängden avfall som genererades i Sverige ökade mellan 2014 och 2018. Under 2018 genererades 35,2 miljoner ton avfall i Sverige, exklusive gruvavfall från gruvsektorn. Omräknat per person har mängden avfall ökat från 2,9 ton per person 2014 till 3,4 ton per person 2018. Samtidigt ökar andelen avfall som återvinns på olika sätt. För att nå en cirkulär ekonomi krävs både att avfallsvolymer minskar och att återanvändning och återvinning av avfall ökar väsentligt.

Källa: *Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2022*, Naturvårdsverket rapport 7033

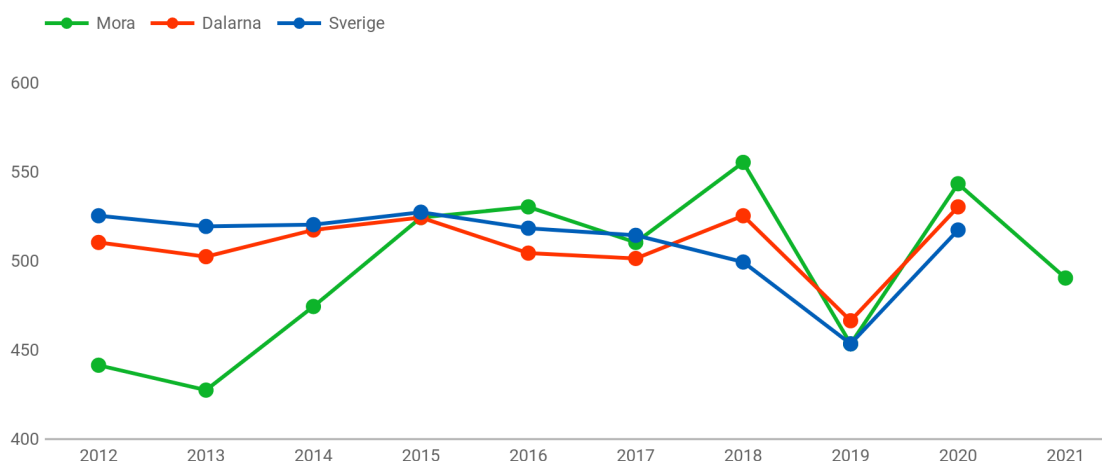
### MORA

Moras avfallsplan "Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering 2018-2022" innehåller mål och åtgärder med fokus på att minska avfallsmängder och öka resursutnyttjande. Målet, enligt avfallsplanen, är att år 2022 ligga under 530 kg/person (2016 års värde). De senaste åren visar en stor variation av nyckeltalet. I Mora som i övriga Sverige kan man se en stadig om än långsamt sjunkande trend avseende restavfall och matavfallsmängder. De stora svängningarna i den totala mängden avfall kan oftast härledas till grovavfallsmängderna som kommer in på återvinningscentralerna, eftersom till exempel mängderna byggavfall är konjunkturberoende.

I sammanhanget kan också nämnas att matsvinn är ett viktigt fokusområde inom avfallsplanering och därför har projekt genomförts i länet som fokuserar på att minska matsvinnet i kommunernas skolkök. Mora har ett mål att minska matsvinnet med 25 procent från hösten 2019 och fram till år 2022. För året 2021 var minskningen hela 37 procent och kommunens kostenheter har redan uppnått och överträffat målet med råge.

Arbetet med att revidera Moras och hela länets avfallsplaner har startat och planerna beräknas att vara klara för antagande runt årsskiftet 2023/2024.

### Önskat läge år 2022: Matsvinn, minskat med minst 25 procent



### Beskrivning

Insamlat hushållsavfall kommun, kg/person (Kolada, U07801). Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kg hushållsavfall per invånare och år i kommunen. I hushållsavfall ingår kärll- och säckavfall, grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall, jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger, samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.), även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. Invånarantalet justeras med hänsyn till fritidshus, gästnätter och in-/utpendling. I utpräglade fritidshuskommuner eller kommuner med omfattande turistverksamhet genereras betydligt mer hushållsavfall än vad de permanentboende ger upphov till. Även i kommuner med stort inpendlingsöverskott genereras mycket hushållsavfall via arbetsplatserna. Genom att använda ett justerat invånarantal speglas mängden avfall per person på ett mer korrekt sätt för den egna kommunen, vilket underlättar jämförelser med andra kommuner. Källa: Avfall Sverige.

## 6.2.5 Åkermark (areal i hektar)

### Kommentar

♦ För möjligheten att nå hela miljö kvalitetsmålet, Ett rikt odlingslandskap, är en långsiktigt förbättrad lönsamhet i jordbruket en nödvändighet. Upphörd hävd av enskilda marker eller nedläggning av hela jordbruksföretag på grund av dålig lönsamhet försvårar bevarandet av odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Många åtgärder genomförs inom de regionala livsmedelsstrategierna för att öka intresset för lokala råvaror och därmed bidra till att stärka lantbrukets lönsamhet. Fortsatt jordbruk i hela landet är avgörande för att bevara ett variationsrikt odlingslandskap. De pågående insatserna inom landsbygdsprogrammet är därför av stor betydelse i miljömålsarbetet. Det finns flera studier som visar att utan till exempel landsbygdsprogrammets miljöersättningar till betesmarker skulle hävdad mark minska betydligt. Det pågår många insatser för att gynna pollinatörer och deras livsmiljöer, både privata initiativ och sådana som initieras av myndigheter.

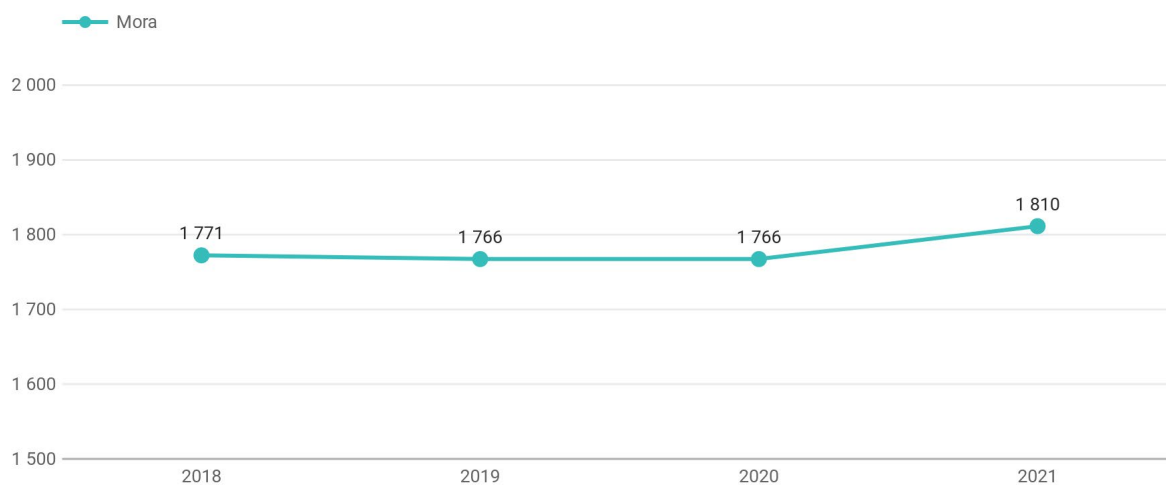
Källa: *Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2022*, Naturvårdsverket

Många insatser görs i odlingslandskapet men utvecklingen i miljön är trots det huvudsakligen negativ, särskilt när det gäller tillståndet och utvecklingen för biologisk mångfald och kulturmiljöer. Skötta ängs- och betesmarker minskar och unika timmerbyggnader förfaller. Jordbruksmarken utgör knappt tre procent av Dalarnas yta. Små ändringar kan få stora konsekvenser. Jordbrukspolitik, ekonomi, kunskap och andra markanvändningsanspråk som byggnation på jordbruksmark avgör utvecklingen.

Källa: *Regional årlig uppföljning av miljömålen 2021*. Länsstyrelsen Dalarna, 2022

### MORA

Enligt Jordbruksverkets statistik har åkerarealen inte förändrats nämnvärt i Mora sedan 1990-talet utan pendlat mellan 1 900 - 1 700 hektar. Den största andelen används som slåtter- och betesvall. År 1981 redovisar statistiken en åkerareal på 2004 hektar.



### Beskrivning

Kommunstyrelsen

Areal i hektar av jordbruksmark

Källa: Lantbruksregistret

<https://www.lrf.se/mitt-lrf/fortroendevald/kommungrupper/kommunstatistik/>

2019, 2020

Källa: Jordbruksverket, statistikdatabas

<http://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625>.

## 6.2.6 Ekologiskt odlad åkermark, andel %

### Kommentar

♦ Ekologisk produktion strävar efter att nyttja naturresurser som energi, mark och vatten på ett långsiktigt hållbart sätt. Stor biologisk mångfald och hög ambition när det gäller djurens välfärd är andra ledstjärnor.

Den ekologiska produktionen **utmärker sig framför allt på tre sätt:**

1. hur man hanterar skadegörare och ogräs
2. hur man ger grödorna tillräckligt med näring
3. att djuren har en viktig roll i produktionen.

Källa: Jordbruksverket

I slättbygd har andelen åkermark som odlas ekologiskt ökat från cirka åtta procent till drygt 14 procent under perioden 2009–2020, men mellan 2019 och 2020 var andelen i stort sett oförändrad. Arealen jordbruksmark under omställning till ekologisk produktion minskade under 2020 med 12 600 hektar (27 procent) jämfört med 2019.

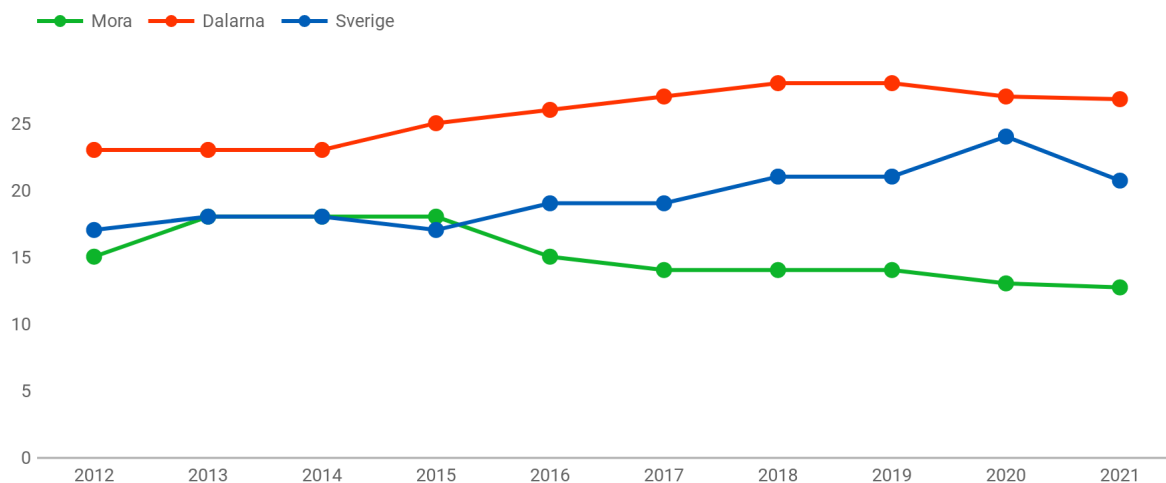
Källa: *Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2022*, Naturvårdsverket

Dalarna har de senaste tjugo åren förlorat ca 185 ha brukningsbar jordbruksmark. Trenden innebär att odlingslandskapets ekosystemtjänster inte kommer kunna vidmakthållas. 2016–2020 exploaterades 48 ha åkermark (0,08% av åkerarealen i Dalarnas län). Den ekologiskt brukade jordbruksmarken har stabiliserats på 30 % av den totala ytan jordbruksmark i Dalarna.

Källa: *Regional årlig uppföljning av miljömålen 2021*, Länsstyrelsen Dalarna

### MORA

Andelen ekologiskt odlad åkermark i Mora (12,7 procent) ligger långt under Dalarna (27 procent) och Sverige (24 procent).



### Beskrivning

Ekologiskt odlad åkermark kommun, andel (%) (Kolada, N00403). Källa: Jordbruksverket.

## 6.2.7 Betesmark (areal i hektar)

### Kommentar

- Den pågående ominventeringen av ängs- och betesmarksinventeringens objekt visar att många av de biologiskt mest värdefulla markerna redan har förlorat sina värden och att ytterligare marker är utan hävd och därmed riskerar att tappa sina värden framöver. Även om ominventeringens urval av objekt fokuserar på marker som är i riskzonen för att överges är det uppenbart att varken miljöersättningar eller naturvårdsmedel lyckats hindra de förluster som noterats.

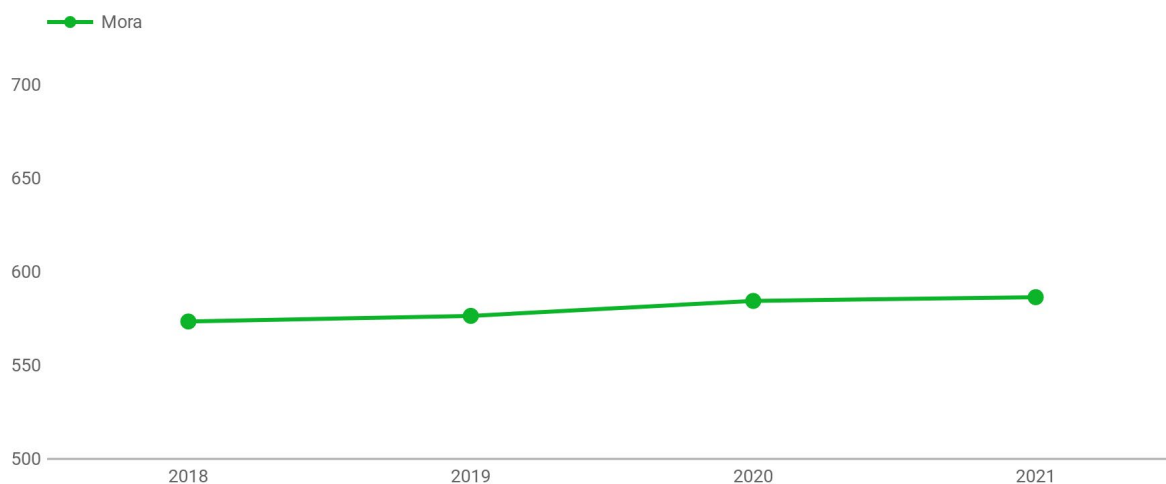
Källa: *Miljömålen - Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2022*, Naturvårdsverket

Utmaningarna i odlingslandskapet gäller främst biologisk mångfald och kulturmiljöer. Huvudorsakerna är att antalet jordbruk minskar samt balansgången mellan intensiva brukningsformer och främjandet av natur- och kulturmiljövärden. Nuvarande stödregler bidrar till mer högproducerande vallar och mindre betesmark. Arealer med miljöersättning har sedan 2015 varit i stort sett oförändrad.

Källa: *Regional årlig uppföljning av miljömålen 2021*. Länsstyrelsen Dalarna, 2022

### MORA

Enligt Jordbruksverkets statistik har arealen betesmark minskat med ca 200 hektar sedan år 2003 vilket motsvarar 26 procent. De senaste tre åren kan vi ändå se en liten ökning av arealen betesmark i Mora.



### Beskrivning

Kommunstyrelsen

Areal i hektar av jordbruksmark

Källa: Lantbruksregistret

<https://www.lrf.se/mitt-lrf/fortroendevald/kommungrupper/kommunstatistik/>

2019, 2020

Källa: Jordbruksverket, statistikdatabas

<http://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625>

## 6.2.8 Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel %.

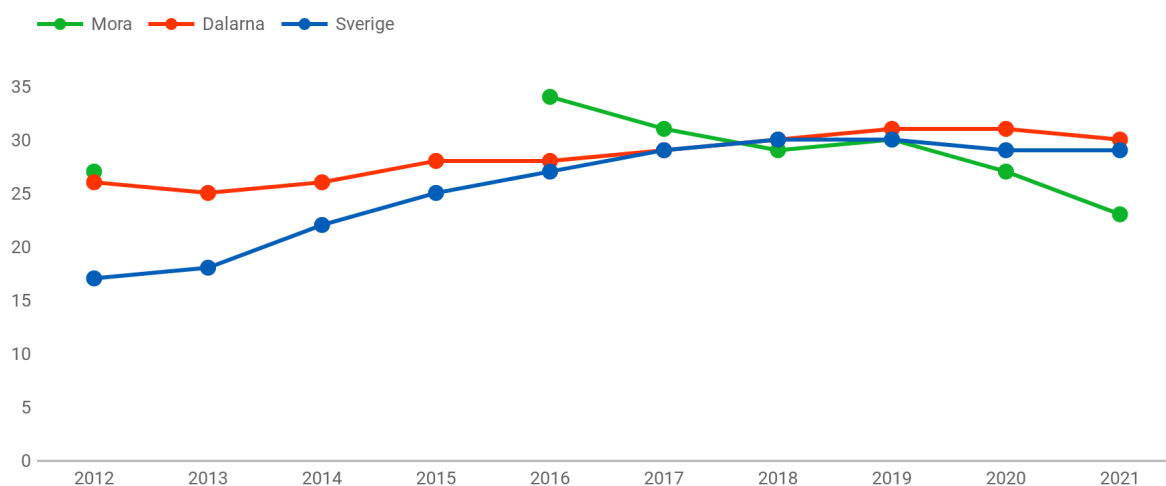
### Kommentar



#### MORA

Efter en stadig ökning av andelen ekologiska livsmedel i kommunens verksamheter (2006: 2%, 2010: 12%, 2016: 34%) har värdet minskat och ligger för år 2021 på 23 procent. Därmed ligger värdet under såväl Sverige som Dalarna. I länet toppar Borlänge på 67 procent.

**Önskat läge år 2022: 40 procent**



### Beskrivning

Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%) (Kolada, U07514).

Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Kostnad i kronor för inköpta ekologiska livsmedel dividerat med kostnad i kronor för total mängd inköpta livsmedel i kommunen, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Med ekologiska livsmedel avses någon av märkningarna KRAV, Demeter, EU Ekologiskt och MSC. Fr.o.m. 2015 års siffror dras 1 procentenhet av för de kommuner som inte exkluderar oekologiskt lagad eller panerad MSC-fisk. Siffran avser hela året. Avser endast kommunens egna inköp, d.v.s. entreprenad ingår inte. Ingår i Kommunens kvalitet i korthet. Källa: Ekomatcentrum.

## 6.3 Kommunkoncernens ekonomi

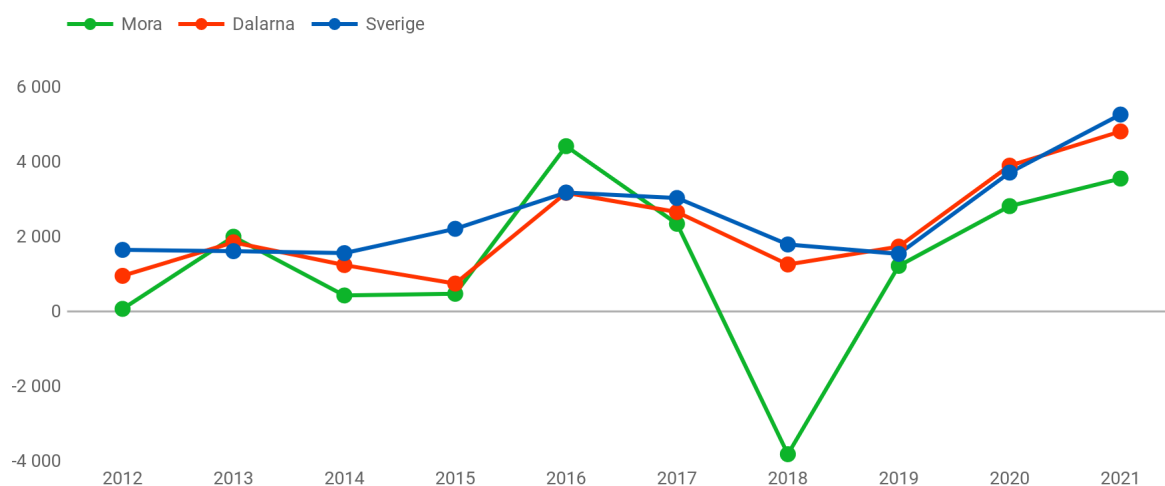
### 6.3.1 Resultat före extraordinära poster kommunkoncern, kr/inv

#### Kommentar



#### MORA

Moras resultat ligger under Dalarna och riket. Mora, liksom många andra kommuner, har svagare resultat och underskott i de stora nämnderna.



#### Beskrivning

Resultat före extraordinära poster kommunkoncern, kr/inv (Kolada N03111)

Kommunkoncernens resultat före extraordinära poster dividerat med antalet invånare i kommunen den 31/12. Denna post visar resultatet för kommunkoncernens löpande verksamhet före eventuellt förekommande extraordinära poster. Källa: SCB.

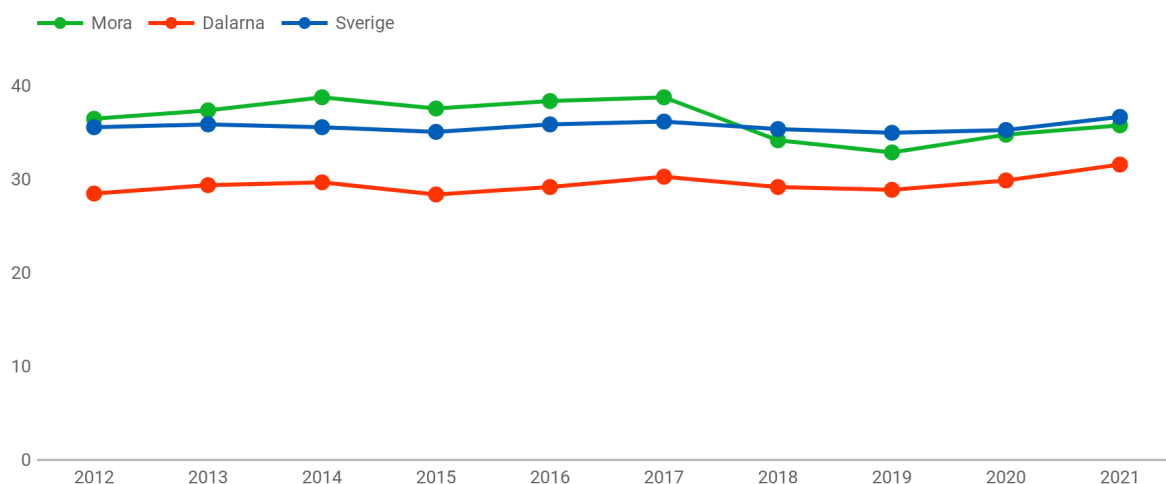
## 6.3.2 Soliditet kommunkoncern, %

### Kommentar

#### ◆ MORA

Mora har fram till 2017 haft en ökande soliditet. 2018 sjönk den beroende på att Morastrand AB löste sina räntederivat som påverkade resultatet negativt. Soliditeten vid ett enskilt tillfälle säger inte så mycket. Det är viktigare att följa utvecklingen. En sjunkande soliditet signalerar en problematisk ekonomisk utveckling. Utvecklingen av soliditeten beror dels på resultatutvecklingen, dels på ökningen av tillgångar och på hur kommunkoncernen finansierar ökningen. 2021 ökade soliditeten mot föregående år.

Mora ligger över Dalarna och i paritet med riket.



### Beskrivning

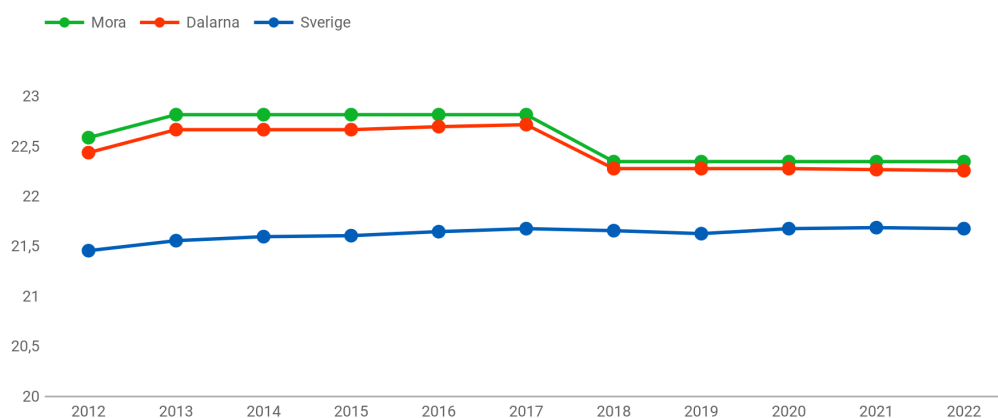
Soliditet kommunkoncern, (%) (Kolada N03110). Kommunkoncernens egna kapital dividerat med tillgångarna i balansräkningen, exkl. pensionsåtaganden intjänade före 1998. Källa: SCB.

## 6.3.3 Skattesats till kommun, %

### Kommentar

#### ◆ MORA

Skattesatsen har varit oförändrad sedan 2018 då det gjordes en skatteväxling i Dalarna med Landstinget avseende kollektivtrafik, skolkort och färdtjänst där Landstinget nu blev huvudman.



### Beskrivning

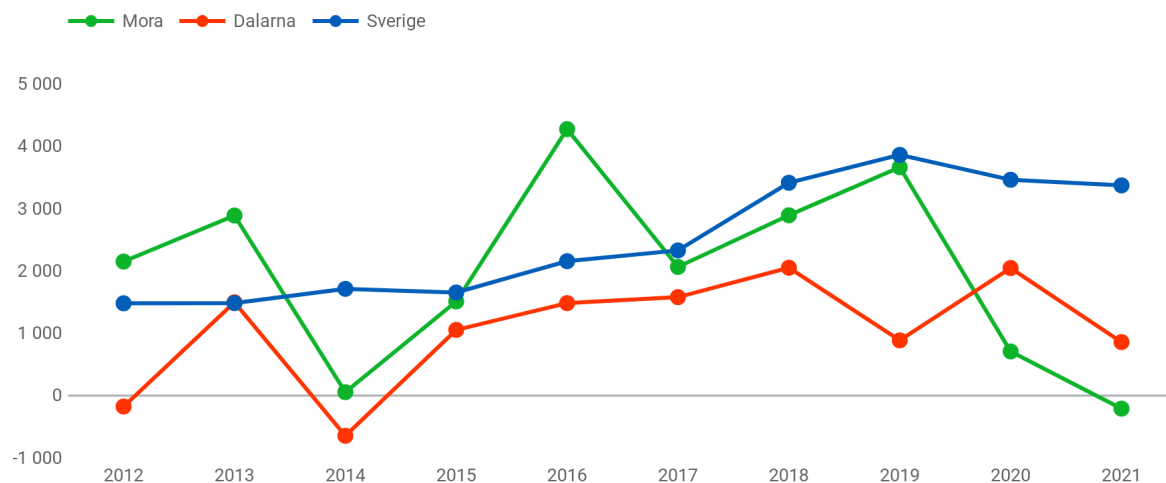
Skattesats till kommun, (%) (Kolada N00901). Skattesats till kommun. Källa: SCB.

## 6.3.4 Nettoinvesteringar exkl. finansiella investeringar kommun, kr/inv

### Kommentar

#### Mora

Under 2021 fortsatte nettoinvesteringarna i Mora att minska mot föregående år. Anledning var att några investeringar flyttades framåt i tiden.



### Beskrivning

Nettoinvesteringar exkl. finansiella investeringar kommun, kr/inv (Kolada N03141)

Nettoinvesteringar exkl. finansiella investeringar, tkr, kommun dividerat med antal invånare 31/12. Källa: SCB:s Räkenskapssammandrag.



# Bilaga 1 Agenda 2030, Mora

## Kolada

Vald kommun / region: Mora



### AGENDA 2030 - Globala målen för hållbar utveckling

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030 som inrymmer de 17 Globala målen för hållbar utveckling. RKA visar här ett urval av nyckeltal som stöd för kommuners och regioners genomförande av Agenda 2030.



#### Mål 1 Ingen fattigdom (Alla år)

Fattigdom omfattar fler dimensioner än den ekonomiska. Fattigdom innebär bl.a. även brist på frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet.

	2019	2020	2021
Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	6.3	5.3	
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen	0.57	0.63	0.66



#### Mål 2 Ingen hunger (Alla år)

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk.

	2019	2020	2021
Invånare med fetma, andel (%)		..	21
Ekologiskt odlad åkermark, andel (%)	14.4	13.1	12.7



#### Mål 3 Hälsa och välbefinnande (Alla år)

Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

	2019	2020	2021
Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel (%)		..	73
Medellivslängd kvinnor, år	85.0	85.4	85.4
Medellivslängd män, år	81.7	81.7	81.7
Invånare 16-84 år med gott psykiskt välbefinnande, andel (%)		..	86.0
Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv	3 795	3 786	
Antibiotikaförsäljning, recept/1000 inv	239.8	194.9	184.0



#### Mål 4 God utbildning för alla (Alla år)

Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

	2019	2020	2021
Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)	86.7	85.4	87.2
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)	75.2	84.7	84.1
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%) (-2021)		.	73.5
Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)	70.4	65.7	71.6
Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)	82.1	78.2	
Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	34.3	34.8	35.8



### Mål 5 Jämställdhet (Alla år)

#### Uppnä jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

	2019	2020	2021
Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun, andel (%)	62	60	61
Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	31.8	29.9	29.1
Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	39.1	39.6	42.4
Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%)	83.6	84.0	



### Mål 6 Rent vatten och sanitet (Alla år)

Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.

	2019	2020	2021
Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)	87.5	87.5	87.5
Sjöar med god ekologisk status, andel (%)	23.3	23.3	37.2
Vattendrag med god ekologisk status, andel (%)	26.5	26.5	31.8
Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (%)	100.0	100.0	100.0



### Mål 7 Hållbar energi för alla (Alla år)

Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla.

	2019	2020	2021
Elavbrott, genomsnittlig avbrottsid per kund (SAIDI), minuter/kund	215	78	
Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, andel (%)	..	74.3	
Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området, MWh/inv	..	34	



### Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (Alla år)

Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

	2019	2020	2021
Bruttoregionprodukt, kommun (BRP), 1000 kr/invånare	416.8		
Invånare 17-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%)	9.0	9.6	
Långtidsarbetslöshet 25-64 år, årsmedelvärde, andel (%) av bef.	1.5	2.3	2.5
Förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andel (%)	83.4	82.4	



### Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (Alla år)

Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

	2019	2020	2021
Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%)	73.1	74.4	75.3
Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Totalt, NKI	.	73	.
Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%)	82.8	82.6	

## Mål 10 Minskad ojämlikhet (Alla år)

Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

	2019	2020	2021
Invanare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)		..	25
Förvärvsarbetsande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vistelsetid 4-6 år, andel (%)	62.0	65.7	
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)	-	70	-

## Mål 11 Hållbara städer och samhällen (Alla år)

Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

	2019	2020	2021
Demografisk försörjningskvot	0.93	0.94	0.96
Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%)	11.2	9.2	10.1
Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg/inv	11.1	10.1	
Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg	226 747	207 408	
Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom). kg/inv	2.45	2.35	
Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom), kg	50 123	48 160	

## Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion (Alla år)

Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

	2019	2020	2021
Insamlat kommunalt avfall totalt, kg/invånare (justerat)	501	543	
Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)	43	40	
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	30	27	23

## Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna (Alla år)

Vieta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

	2019	2020	2021
Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv/inv.	3.66	3.42	
Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv	74 980	70 167	
Miljöbilar i kommunorganisationen, andel (%) (-2020)	43.4	42.0	
Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området, (%) (-2020)	10.7	11.6	
Fossilberoende personbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området (%)		9.3	12.2
Fossilberoende fordon i kommunorganisationen, andel (%)		7.3	7.3
Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/inv	761.4	708.2	708.5

## Mål 14 Hav och marina resurser (2021)

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling.

2021

Nyckeltal för mål 14 saknas för kommuner.

## Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald (Alla år)

Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

	2019	2020	2021
Skyddad natur totalt, andel (%)	9.4	9.4	9.4



## Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen (Alla år)

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

	2019	2020	2021
Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)		-	16
Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv	723	664	803
Förstagångsväljare som röstade i senaste kommunfullmäktigevalet, andel (%)	83	83	83
Verksamhetens resultat kommun, andel (%) av skatter och statsbidrag	-0.0	2.9	3.1



## Mål 17 Genomförande och globalt partnerskap (2021)

Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

	2021
Nyckeltal för Mål 17 saknas i urvalet	

### Guide till tabeller och diagram

I vissa tabeller och diagram används färgerna rött, gult och grönt för att visa hur ett resultat ligger till jämfört med andra. För varje nyckeltal rangordnas alla kommuner/regioner efter sina resultat, och de bästa resultaten får grön färg, de sämsta får röd färg och de i mitten får gul färg. Saknas data på något nyckeltal visas det med grå färg.

Tänk på att färgsättningen visar om resultatet är bra eller dåligt i jämförelse med andra. Den talar inte om ifall resultatet är bra eller dåligt. Kommunen/Regionen kan ha dåliga resultat jämfört med andra, vilket ger röd färg, trots att resultatet egentligen är bra (och vice versa).

Om data saknas (grå ruta i tabellen) kan det bero på att data ännu inte har publicerats för det året, att data inte samlats in det året, att kommunen/regionen inte lämnat in uppgifter för det året, att underlaget är för litet (ofta med två s.k. sekretessprickar i rutan) eller att data inte kan finnas (exempelvis p.g.a. att en viss regiform inte finns).



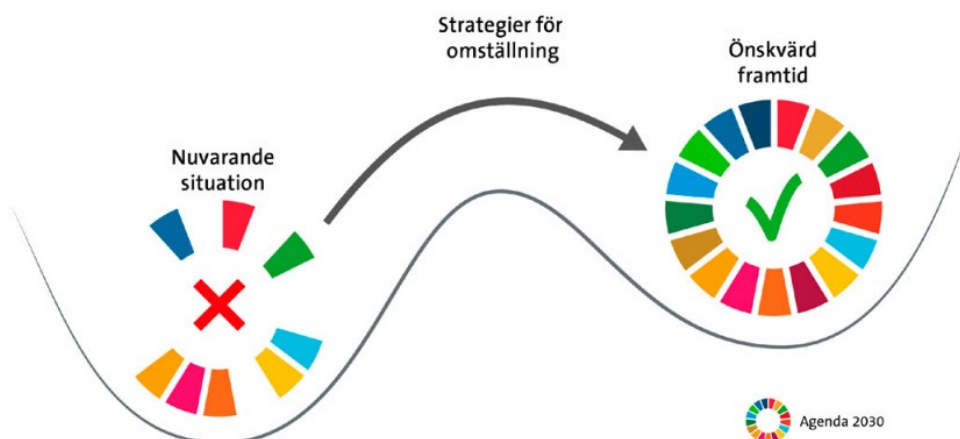
## Bilaga 2

### Resiliens som verktyg i hållbarhetsarbetet, utdrag ur projektrapport

AGENDA 2030 pekar ut riktningen för en hållbar utveckling för världens länder och är lika viktig internationellt som för det lokala och regionala hållbarhetsarbetet i Sverige. Ett antal rapporter de senaste åren visar hur kommuner och regioner har tagit till sig Agenda 2030 och vilka utmaningar de stöter på. Arbetet med agendan är omfattande och förutsätter både att den integreras i befintliga verksamheter och att de enskilda målen integreras med varandra. Det tvärssektoriella arbetssättet, målens komplexitet och odelbarhet och anpassning till lokal och regional nivå är några svårigheter som tas upp. Utmaningarna som samhället står inför är komplexa och kan omöjligt hanteras inom enskilda sektorer. Ett mål kan inte nås på bekostnad av ett annat, lika lite som ett land kan nå målen med negativ inverkan på ett annat lands möjligheter att uppnå målen. Att kunna ställa om till en hållbar utveckling i en turbulent och sammankopplad värld kräver nya kunskaper och nya arbetssätt. Med den utgångspunkten riktar det här projektet uppmärksamheten mot teorier och metoder kring resiliens. Resiliensteori har potential att bidra till förmågan att hantera komplexa hållbarhetsutmaningar och tiden är mogen för att testa teorierna i praktiken. Resiliens som angreppssätt i hållbarhetsarbetet har de senaste åren prövats i kommuner och regioner på olika platser i världen med positiva resultat. Samtidigt är inte resiliens någon universallösning och metoder och verktyg behöver anpassas till varje plats och sammanhang. Det här projektet tar avstamp i de senaste insikterna kring tillämpning av resiliens och testar hur metoder och verktyg kan anpassas och utvecklas för lokala och regionala organisationer med utvecklingsansvar i Sverige. Fem organisationer med utvecklingsansvar deltog i projektet under 2019: Södertälje, Värmdö och Växjö kommun, Region Västmanland och Upplandsbygd lokalt ledd utveckling.

Projektet har visat att det finns en efterfrågan på innehållet i programmet och att det är användbart i lokala och regionala organisationer med utvecklingsansvar. Mandat, kunskap och samverkan är tre viktiga teman som samspelar för att skapa förutsättningar för att tillämpa resiliens i organisationer.

Källa: *Resiliens i praktiken – för hållbar samhällsutveckling lokalt och regionalt*, Stockholm Resilience Centre, rapport 2020



*"Bollen i koppen" visar hur vi behöver ställa om för att nå hållbarhetsmålen. Omställningen har en uppförsbacke, men när vi väl tagit oss över krönet kan olika innovationer ta fart och nya beteenden få spridning. Att förstå vad som utgör tröskeln är viktigt.*

*Anpassad från Wood m.fl. 2019, "Nordic food systems for improved health and sustainability". Bild: Stockholm Resilience Center*



**MORA  
KOMMUN**